

Isagoges in rem herbariam libri duo [Adriaan van de Spiegel]. - Copy 2

Contributors

Spiegel, Adriaan van de, 1578-1625.

Publication/Creation

Lvgdvni Batavorvm : Ex officinā Elzeviriana, 1633.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/t4jc2wma>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

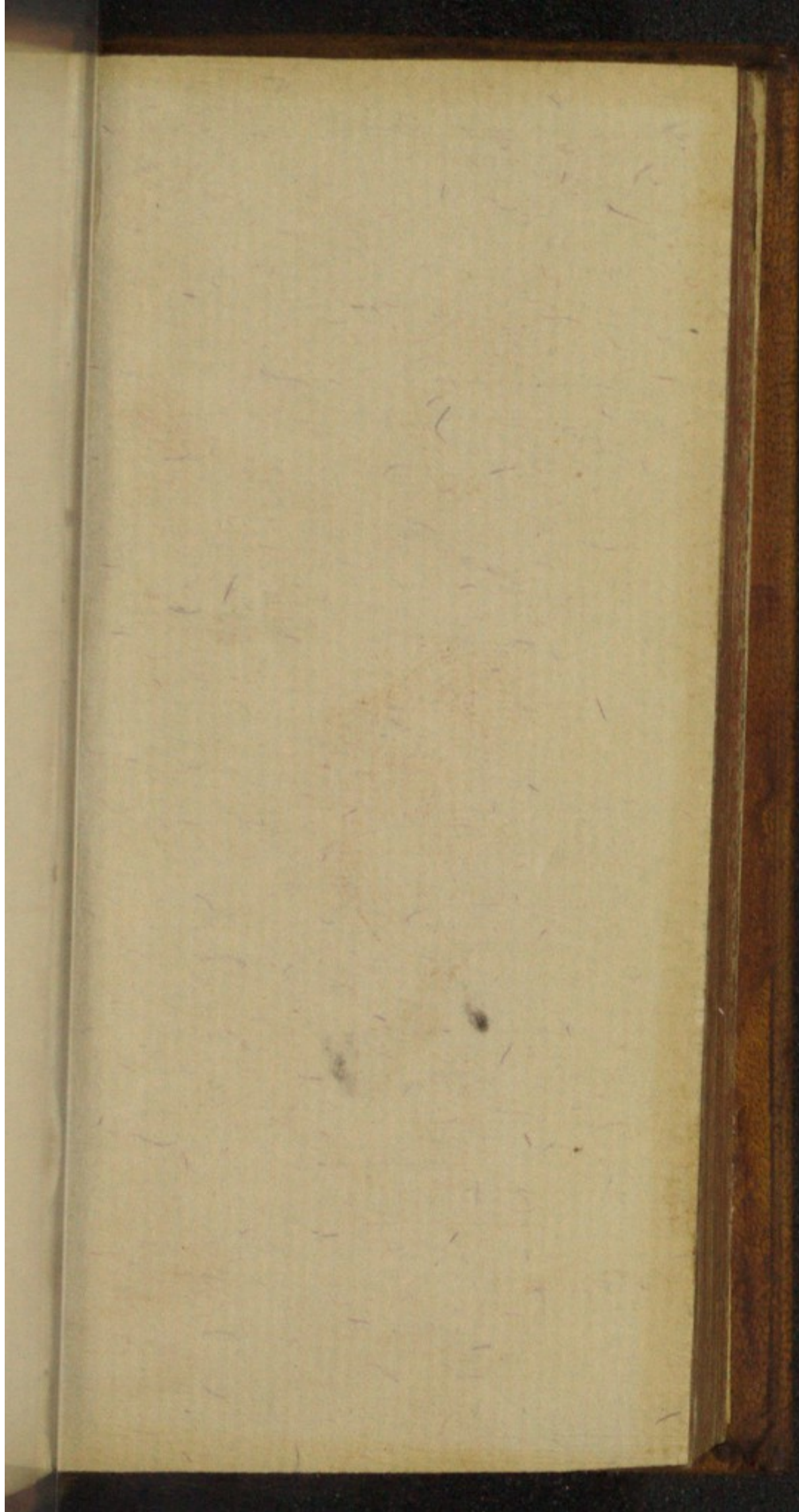

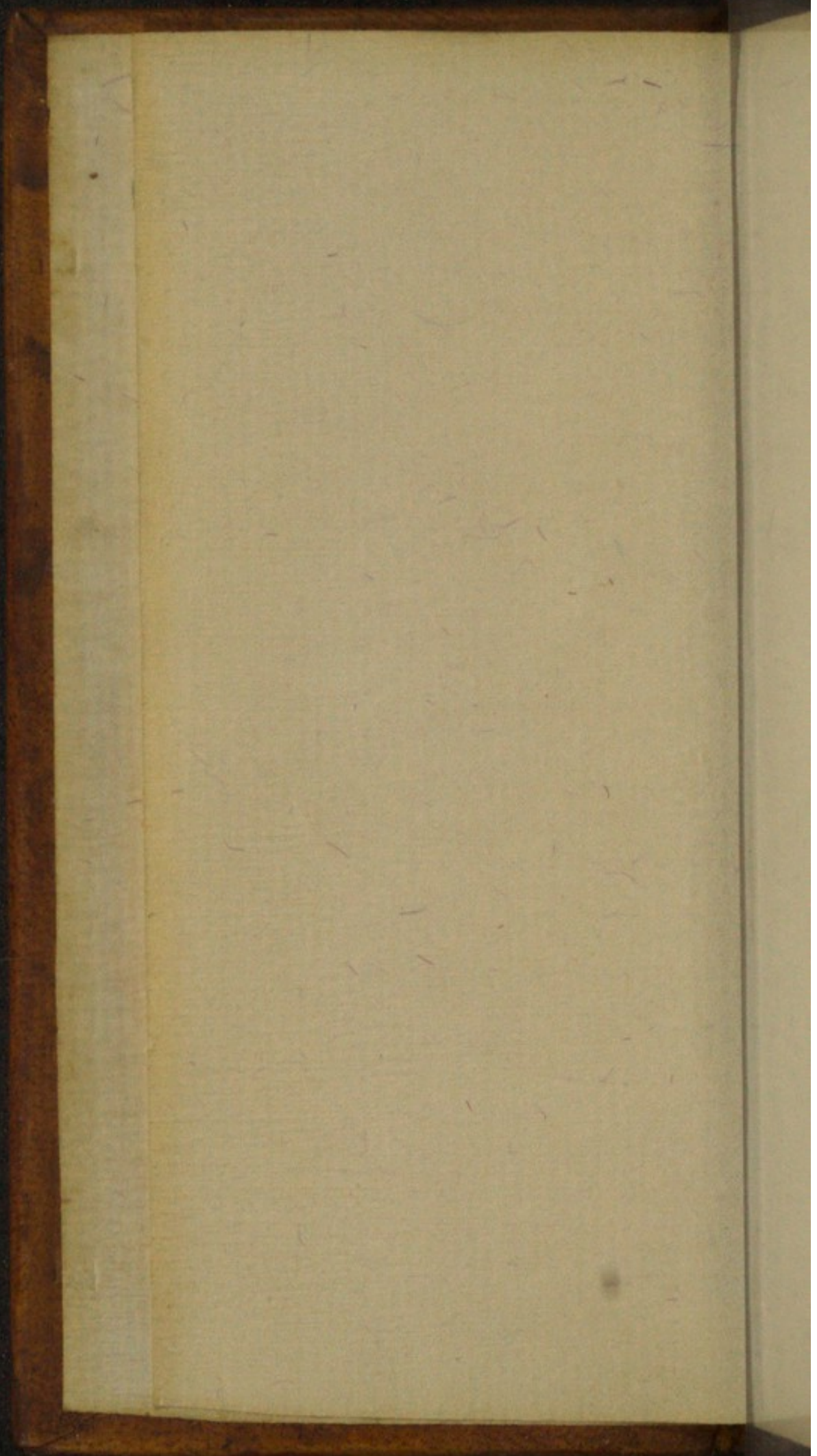
Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

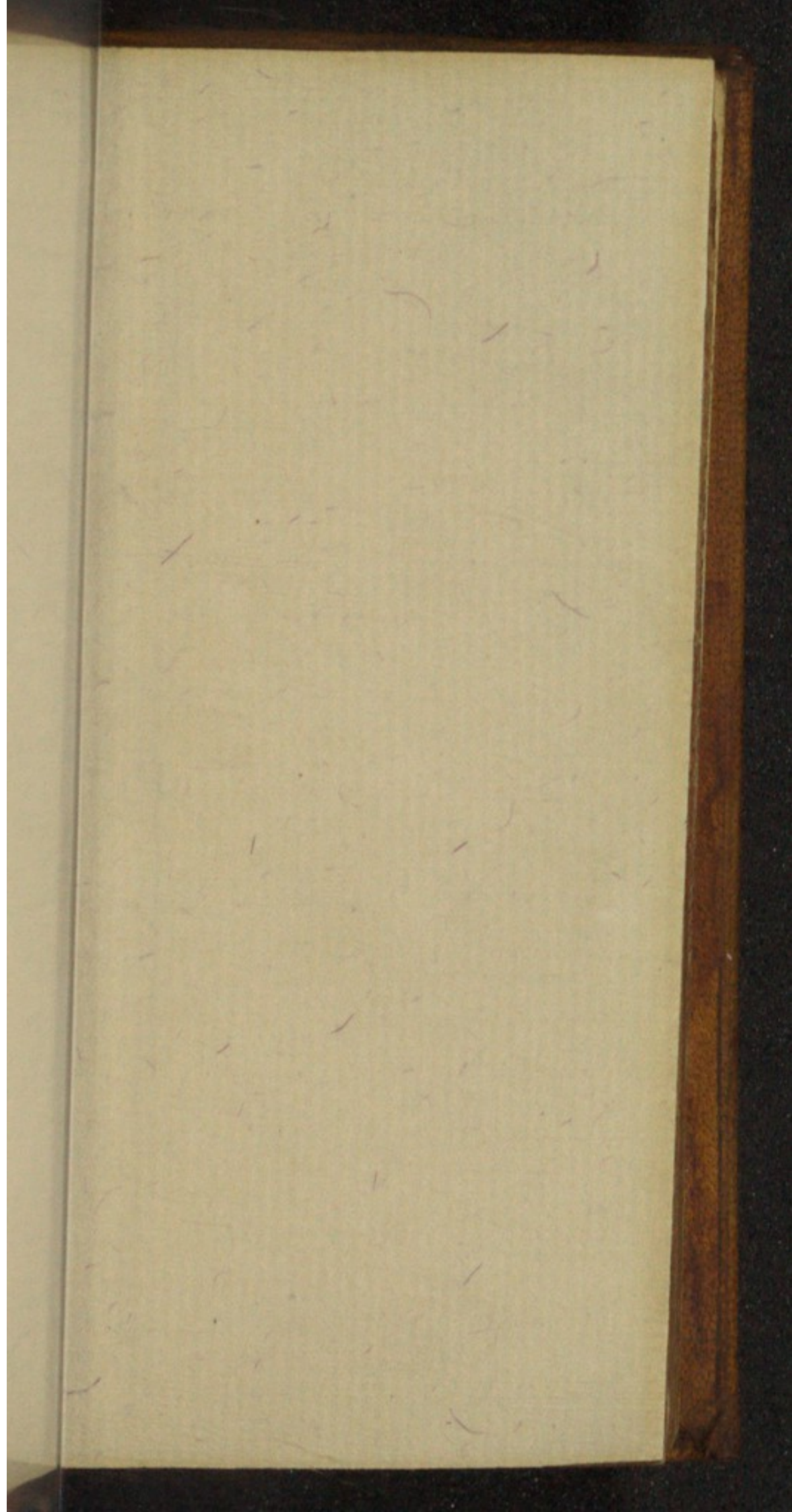

6041⁽²⁾

1A/2

Wherby thy wrath may clye.
Lord I that am vniust,
And righteousnesse none haue:
Whereto then shall I trust,

And in that lawe both exercise him

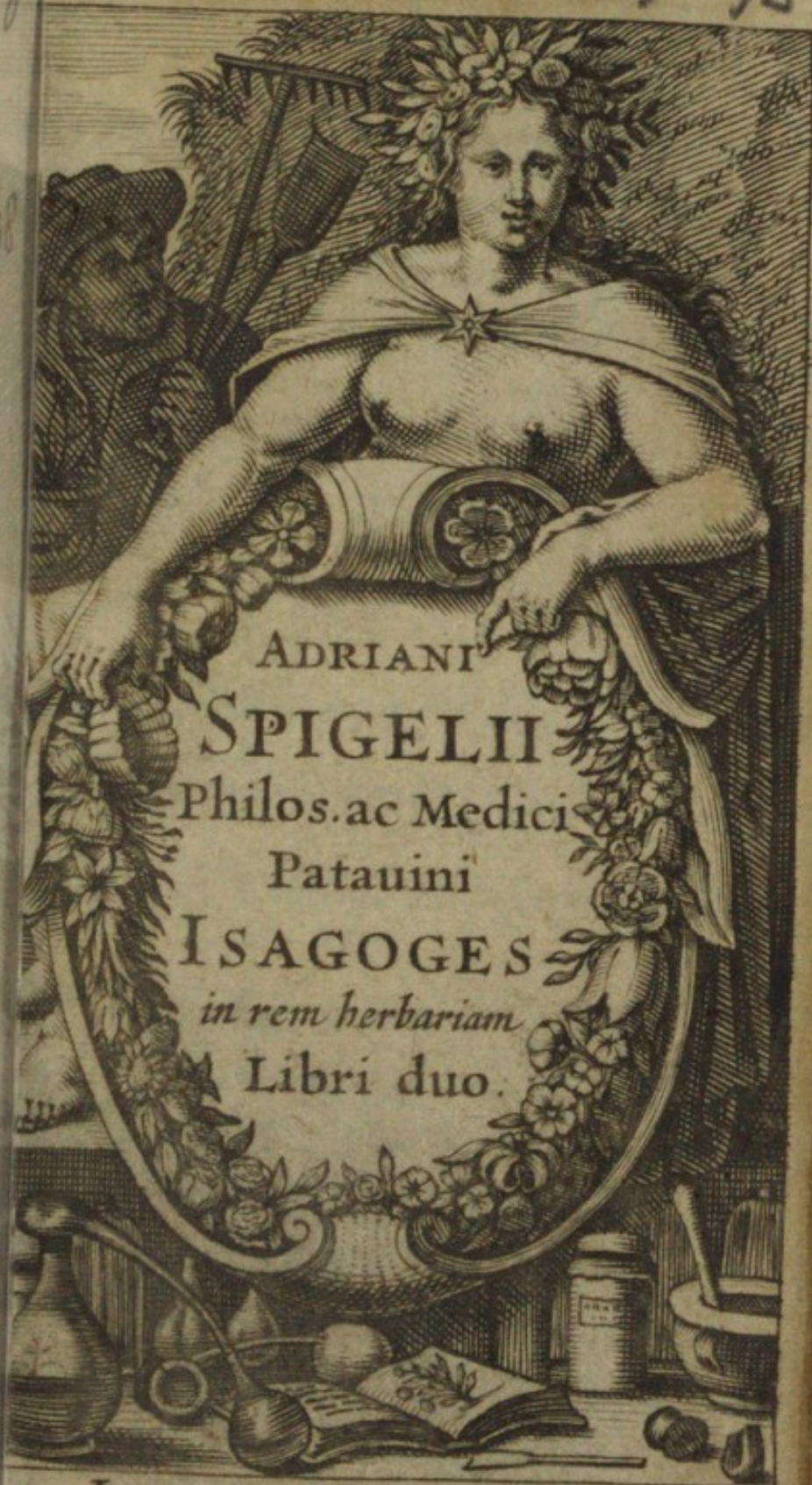
...that am ...
...the ...
...the ...

...the ...
...the ...
...the ...

me — i — o

T. Willoughby K: 1: 38

24 - 15 - 679095

ADRIANI
SPIGELII
Philos. ac Medici
Patauini
ISAGOGES
in rem herbariam
Libri duo.

LUGDVNI BATAVORVM,
Ex officina Elzeviriana. Anno 1633.

2

K

livre

W A T

CER

Cur Medic

ALLIAN

Dupre, N

tim. volu

comp

amul, t

Magned

derio m

ur, an

ILLVSTRISSIMÆ
NATIONI
GERMANICÆ

Iuris Medicinæq; studiosissimæ

ADRIANVS SPIGELIVS S.

*Illustres, Nobiliss. Doctissimique
Viri,*

SÆPE multumq; apud
me cogitavi, quid ef-
fet, cur in tanta rei
Herbariæ operam dan-
mum multitudinem, tam pauci,
quantum proficere, aut deberent,
ut vellent, tantum proficerent.
Magno enim hujus scientiæ desi-
derio multos, non modo Sapien-
tiæ, artisq; Medicæ studiosos,
A 2 qui-

*
quibus est ea perquam necessa-
ria ; sed etiam Iurisprudentiæ, &
aliarum artium atq; scientiarum
cultores, quibus utilis & jucunda,
teneri, & vos & ego peramplum
testimonium præbere possumus.
Nam vos quidem magnum nu-
merum optimorum doctissimo-
rumque juvenum publicos cele-
berrimæ hujus Academiæ hortos,
cum vere patent, quotannis fre-
quentare vidistis : ego vero non
minorem ad Pisanos ac Bono-
nieneses, in quibus Herbarum co-
gnosendarum gratia superiori-
bus annis sum versatus, accedere
animadverti. Tandem comperi
non unam esse hujusce rei caus-
sam. Sunt enim qui hortos in-
gressi studium discendi tantę Stir-
pium varietatis, & tam multipli-
cis intuitu deponant, nescientes
undenam initium studii petere
debeant. Reperiuntur qui Stir-
pē fortuito obviam eruant, ejus-
vera-

ve ramum decerpant, conspe-
ctam mox abjiciant, tantum me-
morix fidentes suæ, ut unica in-
spectione inhæsuram firmiter a-
nimo Plantę formam existiment;
cum tamen nulla in re magis illa
labatur, plusque iteratus aspe-
ctus valeat. Alios videmus, aut
folia Plantarum tantum, aut api-
ces ramorum ac furculos, aut
flores, aut aliam denique par-
tem decerpere, mox libris impo-
nere renovandæ memoriæ caus-
sa, ignorantes cunctas cujusque
speciei Plantarum partes confide-
randas, cognoscendasque. Quin-
etiam non desunt, qui Herba-
rum nomina & formas tantum-
modo discant, prorsus vero ne-
gligant earum vires, quæ ad Stir-
pium cognitionem maximè spe-
ctant. His causis ut obviam irem,
in gratiam eorum qui rem Plan-
tariam facili via & modo, bre-
viorique tempore, & minori

quam hactenus labore discere cupiunt , scripseram superioribus annis Institutionum duos libros , & veterum more amico legendos tradideram , ut maiore fiducia in posteritatis commodum publicarentur. Cæterum cum hi una cum amico in alias migrassent terras, frequens mecum illis, qui Herbas discere studebant , consuetudo ; frequens amicorum hortatus ; frequens de modo , ac facili via eas cognoscendi interrogatio , disputatioque inter familiares meos , atque etiam vestros Medicinæ studiosissimos excitavit , ac impulit ad earum Institutionum compendium scribendum , quod summa & præcipua rerum in illis traditarum capita clare breviterque solummodo complecteretur. Nam in Institutionum libris multas quæstiones antiquas novasque solvebam, animadversiones notabam

tabam tum circa Plantarum formas, & vires, cæteraque accidentia, tum circa autores qui de his quippiam scripsere, quas consulto hic omitto. Onerat enim discipulos quæstionum, & multarum rerum discendarum turba, non instruit. Quo fit, ut admirari non satis possim doctissimos quosdam viros, & in re Herbaria exercitatissimos, libros suos, quibus introducerent juvenes ad hanc scientiam, plenos controversiis, sæpe parum utilibus edidisse. Porro quidquid utilitatis ac fructus ex hoc libro studiosus lector percipiet, id vobis viri Illustres atque Doctissimi debebit, in quorum gratiam hæc meas lucubrationes incœpi, ad finem perduxì, atque in lucem edidi. Etenim hoc & amplius jamdiu debere me vobis existimavi, cum ut pro vestra summa in me benevolentia,

promptissimoque me promo-
 vendi, ac cœptis meis laboribus
 favendi studio, quod satis annis
 præteritis declarastis, cum me
 valetudinis vestræ curam gerere
 voluistis, vobis gratiam aliquam
 referrem; tum, ut non modo
 eos, qui inter vos Medicinæ stu-
 diosissimi sunt, sed etiam cæte-
 ros, qui generis nobilitate, virtu-
 tum omnium splendore, lingua-
 rum, Iurisprudentiæ, artiumque
 omnium ac disciplinarum notitia,
 plusquam ulla alia Natio (absit
 invidia dicto) verè Illustres sunt,
 ad hoc studium utilissimum ju-
 cundissimumque invitarem. Sed
 quid ego? an sponte currentibus
 addam calcaria? quasi vero ne-
 sciam vos ad peregrinas hasce ter-
 ras, & à patrio solo longè distitas
 eo animo accessisse, ut aliquid di-
 gnū majoribus vestris faceretis,
 & Nobilissimorum parentum
 vestrorum vestigia sequeremini;
 quo-

quorum nullus non sapientissi-
 me prudentissimeq; dominium
 suum aut rempub. cum summa
 rei militaris (ut fortissimos equi-
 tes decet) & aliarum bonarum
 artium atque scientiarum peritia,
 ita regit, ita gubernat, ut cunctis
 aliis aliarum Nationum magna-
 tibus exemplo in imperio suo
 pacis bellicque tempore esse pos-
 sit. Hortatur veritas me plura de
 his dicere, dissuadent pudor &
 verecundia ulterius in vestras lau-
 des prorumpere; ne ubi vestra
 celebri præconia, partem mihi
 eorum attribuere (qui & ipse
 Germanus sum) aut turpe adu-
 lantis studium confectari, aut in-
 vidiam multorum accendere vi-
 dear. Illud tamen non præter-
 eundum putavi, patres ac mayo-
 res vestros, five Principes fue-
 rint, five alterius cujuslibet con-
 ditionis eminentioris, tam rei
 Plantariæ fuisse, atque etiamnum

esse studiosos, quam olim veteres reges atque heroes, Gentius, Lyfimachus, Teucer, Attalus, Achilles, Salomon, Euax, Mithridates, Cyrus, Diocletianus Imperator, & alii quos narrant imperiis dominiisq; sese abdicasse, ut majorem diligentiam hortis excolendis adhiberent propriisq; manibus semina jacerent gauderetq; terra vomere laureato, & triumphali aratore. Vixit paucis abhinc annis Fridericus invictissimus Romanorum Imperator, qui quo tempore Germanis præfuit, ita se rei Plantariæ tradidit, ut tam bene formas, quam quispiam alius ex optimorum Medicorum numero, cum quibus sæpe de viribus disputare consueverat, cognosceret. Hunc Maximilianus secundus ejus abnepos hoc in studio superasset, nisi mors immatura prævenisset, non sine summo reipubl. litterariæ detrimento.

Ho-

Horum quoque exemplo patres
 vestri nobilissimi heroes, & va-
 riarum scientiarum cultores exi-
 mii, non modo in urbibus, sed
 etiam ruri amœnissimos, & variis
 peregrinisque floribus, fructibus,
 coloribus, odoribusque peror-
 natos colunt hortos, ut ad eos ne-
 gotiis domini, reipub. studio-
 rumque expeditis se conferant,
 animumque laboribus & curis
 fractum restituant, & si quando
 contigerit, mœstum consolentur.
 Nam in his verum solatium, præ-
 sentaneum doloris remedium, ut
 alias omittam utilitates omnibus
 notissimas. Quamobrem cum
 non minorem esse in vobis ani-
 mi propensionem, & amorem in
 rei Herbariæ studium, quam in
 majoribus vestris, à quibus id di-
 manavit, certo mihi persuadeam,
 non potui non grati mei erga vos
 animi hoc symbolum vobis of-
 ferre, quamquam exiguum, cum
 ma-

majus hoc tempore per vires non
 liceret. Id vestra benevolentia &
 humanitate fretus, vos æqui bo-
 nique consulturos sat scio. Deus
 Opt. Max. cœpta studia & pere-
 grinationes vestras bene fortunet
 faxitque ut sani & incolumes in
 terram patriam redeatis. Va-
 lete.

P R Æ-

P R Æ F A T I O.

Scientiarum omnium
atque artium studia,
nemo est qui nesciat,
esse difficillima. Ut

enim prægrandes nitidissimique
uniones non nisi in maris imo in-
veniuntur : sic latent præsertim
in natura sinu pulcherrimæ artes,
& magno labore, contentioneque
ingenii eruendæ sunt. Cæterum,
qui in primo alicujus earum tra-
dendæ vestibulo, multis rationi-
bus illam inprimis arduam & dif-
ficilem persuadent, ut ipsi sapere
plus cæteris videantur ; tyrones
profecto deterrent, & quasi aditu
prohibent. In quo mihi imitari
videntur ineptos piscatores, qui

ut artem, quam profitentur laboris periculique plenam esse indicent, quos ejus discenda studio incensos vident, eos deducunt in altum, cum maximis mare tempestatibus jactatur; atque ita imprudentes ardorem illum restinguunt. Imitanda potius phocarum solertia est, qui foetus in sicco editos sensim deducunt ad mare, ut salisam degustent; mox eos reducunt, atque id saepius faciendo vita in mari degenda paulatim assuefaciunt. Ad eundem modum, qui artium studia qualibet difficilia sectantur, iis primo tenera, ut ita dicam, proponenda sunt elementa, quibus imbuti tantum roboris ac duramenti acquirant, quantum ad omnes, quae sese illis obiectura sunt, difficultates superandas est satis. Hæc mihi frequenter animò versanti, Isagogen hanc in rem Herbariam, duobus libris comprehensam, scribendi consi-

consilium incidit. Cum enim Philosophia partium nulla sit difficili-
 or, quam ea quæ Plantarum na-
 turam complectitur, ob incredi-
 bilem formarum, virium & alio-
 rum accidentium varietatē, ope-
 rapretium me facturum putavi,
 si coactis in unum facilioribus ma-
 gisque necessariis universalibus
 preceptis, ex quotidianis meis ob-
 servationibus depromptis, compen-
 diariam tyronibus ad hanc scien-
 tiam viam patefacere. Quod
 quam recte præstiterim, alii judi-
 cabunt, & res ipsa planum faciet,
 quam statim aggredior.

I N D E X
C A P I T V M,

*Quæ in duobus ISAGOGES
libris continentur.*

CAPITA LIBRI PRIMI.

In quo agitur de Forma Plan-
tarum.

AP. I. *Quæ in Planta po-
tissimum inquirenda discen-
daque.* pag. 21.

II. *Vnde forma cognosca-
tur.* 22

III. *Partium divisio. Similares quæ.* 23

IV. *Dissimilares partes communes
quot, & quæ.* 26

V. *Partes dissimilares communes non
omnibus Plantis inesse.* 30

VI. *Dissimilarium partium commu-
nium in alias partes dissectio.* 33

VII. *De propriis Stirpium partibus.* 39

VIII. *Partium differentia ex Theo-
phraſto.* 44

IX. *Radicum differentia.* 46

X. *Caulium differentia.* 49

XI. *Foliorum differentia.* 51

XII. *Florum differentia.* 56

XIII. *Fructuum ac seminum diffe-
rentia.* 59

XIV. *De*

INDEX.

XIV. De quatuor summis Plantarum generibus. Quid Arbor, Frutex, Φρύγανον, Herba.	62
XV. De aliis quibusdam generibus quæ summis subsunt.	68
XVI. De Orchide, Satyrio, Palma Christi.	70
XVII. De Trifolio.	ibid.
XVIII. De Pentaphyllo sive Quinque folio.	74
XIX. De Herbis Intybaceis, Chondrilla, Hieracio.	75
XX. De Brassica.	77
XXI. De Iunco.	ibid.
XXII. De Equiseto.	79
XXIII. De Lino & Linaria.	80
XXIV. De Urtica.	81
XXV. De Verbasco.	82
XXVI. De Gramine, Frumento, Milio, Panico.	84
XXVII. De Tithymalo.	86
XXVIII. De Violis.	88
XXIX. De Caryophyllis.	90
XXX. De Lilio.	91
XXXI. De Narcisso.	92
XXXII. De Iride.	96
XXXIII. De Ranunculo.	97
XXXIV. De Anemone.	98
XXXV. De Hyacintho.	101
XXXVI. De Scabiosa.	103
XXXVII. De Iacea.	104

INDEX.

XXXVIII. De Hyperico.	106
XXXIX. De Malua.	107
XL. De Papavere.	108
XLI. De Geranio.	109
XLII. De Lithospermo.	ibid.
XLIII. De Thlaspi.	110
XLIV. De Antirrhino.	111
XLV. De Cucumere.	ibid.
XLVI. De Legumine.	113
XLVII. Arborum divisio. De Quercu sen Glandiferis. Quid Nux, Ma- lum, Acinus, Bacca.	114
XLVIII. De Nuciferis, & Coniferis.	118
XLIX. De Pomiferis & Bacciferis.	119
L. De Acanaceis & Carduis.	120
LI. De Sempervivo.	123
LII. De Heliotropio.	124
LIII. De Aconito.	ibid.
LIV. De Cistho.	127
LV. Plantas imperfectas post perfectas esse discendas; & perfectarum pri- mum florentes.	ibid.
LVI. Frequentem inspectionem ad for- mam specierum memoria tradendam esse necessariam.	130
LVII. Plantas depingendi, delineandi- que ratio.	131
LVIII. Hortos hyemales conficiendi ra- tio.	132.

INDEX.

CAPITA

LIBRI SECVNDI,

In quo agitur de usu, & facultatibus
Plantarum; deque earum per-
fecta cognitione.

Usus Herbarum multiplex. Fa-
cultas in humano corpore du-
plex. Quid Alimentum. Quid Me-
dicamentum. 136

I. Primæ Plantarum facultates quor-
um quæ, ac de earum gradibus. 138

II. De Secundis facultatibus. 141

III. De Tertiis facultatibus. 143

IV. De Occulta Plantarum qualitate,
seu proprietate. 153

V. De modo facultates Plantarum
indagandi. 157

VI. De Saporum differentiis. 158

VII. Odorum differentia. 162

VIII. Quomodo sapor manifestas qua-
litates indicent. 164

IX. Secundarum tertiarumque faculta-
tum investigatio. 169

X. Ex odoribus facultates obscurius
cognosci. 173

XI. Odorum virtutes. 182

XII. Occultarum facultatum digno-
tionem fieri per experientiam, &
quomodo hæc fiat. 184

B 2

XIV. De

INDEX.

- XIV. De Alimentis. Nullam Plantam
non esse medicamentum. 187
- XV. Alimentorum differentia. 189
- XVI. Alimentorum in ventricibus ratio
& experientia. 194
- XVII. Exacta hujus Philosophiæ notitia
quæ acquirenda. Autores veteres &
recentiores qui de ea scripsere. 200
- XVIII. Florilegium quid; ejus confi-
ciendi modus, & ordo. 212
- XIX. Tituli quales; quo ordine in locis
Florilegii scribendi. 215

ADRIANI

ADRIANI SPIGELII
Braxellensis

MISSAGOGES

IN REM HERBARIAM

LIBER PRIMVS.

De forma Plantarum.

C A P. I.

*Quæ in Planta potissimum in-
quirenda discendaque.*

SCIRE in primis convenit,
duo in Plantis potissimum
inquirenda discendaque; for-
mam nimirum, & virtutem
seu usum. Nam noscere, ubi, quando,
quomodo nascantur, quãdiu vigeant,
floreant, germinent, & cætera quæ
ad generationem pertinent, ad exa-
ctam tantum hujus scientiæ cognitio-
nem confert. Sed enim ad eos, qui pri-
ma fundamenta cupiunt, hic meus

sermo est, quorum mentes confundit
potius earum rerum tractatio. Adde
quod multæ quotidie facileque addis-
cuntur, ubi quis formam Plantarum
usumque noverit; multæ quoque di-
ligentissimis naturæ indagatoribus re-
linquendæ, qui omnem ætatem in
hac scientia consumere cupiunt; id-
circo quæ forma atque usus cognosci
possit, hic solummodo indagandum
docendumque censui.

C A P. II.

Vnde formâ cognoscatur.

CVM formam Plantæ dico, non eam
intelligo, quæ omnibus Plantis in-
est mente contemplabilis, quam ani-
mam vegetativam appellant Philoso-
phi; sed figuram, seu faciem tam inter-
nam, quam externam corporis, cui
hæc anima vegetativa inhæret. Eam
esse cuiq; Plantarum speciei propriam,
oculis cernimus. Ideo tot sunt earum
differentiæ, quot formæ diversitates,
quæ è partium varietatibus innumeris
dimanant. Partes igitur Plantarum
nobis primum enumerandæ, earum-
que differentiæ considerandæ sunt.

CAP. III.

Partium divisio. Similares quæ.

PARTIVM aliaæ similes sunt, aliæ dissimiles. Vtræque rursus tum communes, tum propriæ. Voco similes, quæ in alias partes simplices se dividi nequeunt: Dissimiles, quæ ex similaribus constant. Partes similes communes sunt, quæ fere semper omnium Plantarum partibus dissimilaribus insunt. Propriæ vero quæ quarundam tantum. Inter communes censentur caro, nervus, vena, membrana sive cutis, adde etiam his humorem. Nam sanguinem Aristoteles inter animalis partes recensuit. Caro est solida pars, quæ in omnem dimensionem dividi potest (ut terra). Talis in pluribus fructibus sub tegmine seu cute conspicitur, ut Pyris, Pomis, Prunis. Nervus est protensum illud continuumque, ac cæteris partibus magis solidum, quod à carne, & vena facile dissociatur, ac finditur secundum longitudinem. Dicitur autem nervus, non quod ad movendum sit à natura datus, ut animantibus; sed potius ad quietem, ac consisten-

tiam, roburque. Hic in quibusdam partibus intus conspicitur, ut in caudice Palmæ, atque Abietis; in nonnullis extat, ut in Plantaginis foliis, in quibus costa à nonnullis vocatur. Theophrastus nervum ἵνα nuncupavit, id est, fibram; in cujus definitione, quid sibi velint hæc verba; ἀπαρ᾽ ὅλητον ὃ καὶ ἀόλαστον ἔχον φλέβας me nescire ingenue fateor. Vena autem dicitur, quod oblongum est & cavum, humorem in se continens, qui Plantis alimento est. Ejus vero cavitas aut meatus, etsi non facile conspici potest propter exiguitatem, tamen ratione comprehenditur certissima. Siquidem multæ Plantæ si incidantur, humorem emittunt, aut lacti similem, ut Tithymalorum genera; aut aquei coloris, ut Vitis; aut lutei, ut Chelidonium majus: aut alterius, ut multa alia. Fibris venas assimilavit Theophr. sed grandiores crassioresque ait esse, & in se ramos spargentes, quos in foliis plurium Stirpium apertissime videtis. Humor autem, qui in Venis, atque tota Planta continetur, proprio nomine caret, quales in animalibus sanguineis sanguis existit. Menestor in cunctis stirpibus simplicibus simpliciter

ὄπρον appellavit, id est, succum: alii in quibusdam succum, in aliis verò lachrymam: quæ tamen puto discreta esse extrahendi tantum modo, non materiæ differentia. Liquor, qui ex contusa herba exprimitur, aut elicetur, succus vocatur; qui vero incisione dimanat, lachryma. In quibusdam Plantis propria sunt his indita nomina. Nam in Papavere, qui è capitibus incisis emanat humor, opium nuncupatur: qui ex reliquis partibus, præcipue caule, & foliis tuis exprimitur; meconium. In Laserpitio, laser Latinis dicitur, Græcis ἡγρὶ ἐξοχλῶ, ὄπρος, quod tam contundendo, quam incidendo liquor eximeretur. Cutem inter communes partes similes recensere, non est à ratione alienum. ea enim vestiuntur caules, rami, folia, fructus; interdum etiam radices. Voco autem cutem tegumentum harum partium membranofum ac tenue. Propriæ partes similes duæ sunt; os, & cartilago. Proprias autem eas appello, quæ nonnullis tantum Plantarum partibus dissimilaribus insunt: os vero durum illud ac solidum, in fructibus quibusdam carne tectum; & in se semen continens, tale in Cerasis, Amyg-

lis, Prunis, quo nomine Mala Persica,
& Præcocia etiam comprehendimus,
cernitur. In Pomis, Pyris, Cucumeri-
bus, ac cæteris ejusmodi cartilago
est: tegumentum scilicet osse mollius,
membrana, & cute durius, sed æque
pellucidum & tenue.

C A P. IV.

*Dissimilares partes communes
quot, & quæ.*

Dissimilares partes communes sunt
sex: radix, caulis, ramus, folia, flos,
semen. Radix non à forma, sed ab usu
describitur, definiturque: quod usus
illi singularis sit, forma vero summo-
pere variet. Ideo Theophrastus lib. 1.
Hist. cap. 1. radicem ait esse id, quo
alimentum attrahitur; caulem vero,
id quod supra terram simplex asur-
gens, alimentum à radice attractum
defert (caudex hic in Arborum gene-
re dici consuevit) ramum in quæ caulis
dividitur, qui ramus postea in surcu-
los spargitur multiplices. Semen vero
est fœtus, & quasi totius Plantæ com-
pendium. Sed quid Flos, atque Folium?
Hoc diu multumque quæsi, nec
quidquam inveni, quo, mihi vobisque
fatis-

satisfaciam. Nonnulli inter recentiores doctissimi Viri existimarunt frondes Arboribus à natura datas esse, ut calorem defendant, ac fructum ne marescat, conservent: folia vero ad decorem potius, & ornamentum, quam ad tutelam stipitis, florum, fructuum, & ramorum; nam & hi stipitem defendunt, quæ de causa brachia à Columella in Arboribus appellantur. Addunt hujus opinionis causas, dum inquirunt. Stipitis tegumentum esse corticem: quasdam etiam Plantas neque florem, neque fructum edere, cum tamen habeant folia; nonnullas prius flores quam folia emittere, ut Amygdalos; qui frigidissima tempestate florere solent, qua tegumentis magis ad boream à fructibus, & ramis arcendum ipsis esset opus: denique in quam plurimis flores extra folia prominere, qui alioqui ad tutelam externorum deberent esse intra folia reconditi. Cæterum veteres illi sapientissimi Viri contra censuerunt, scilicet folia esse tegumenta stipitis, floris, fructus, atque ramorum. Vt igitur antiquatam hanc opinionem defendam, meamque subnectam, novis his rationibus prius respondendum duxi. Dico igitur, tametsi stipitis tegumentum

cortex

cortex est, hic tamen cortex alio egebat tegumento. Sic cutis capitis, & multarum aliarum partium pilis tegitur. Itaque ut quadrupedes animantes pilos, aves pennas, cervi cornua amittunt; ita pleraque Plantarum genera foliis singulis annis spoliantur. Omnium enim quæ in Plantarum genere spectantur, dicebat Theophrastus Histor. l. 1. similitudo petenda est ab iis, quæ animantibus insunt quoad fieri potest. Foliatæ autem Stirpibus, quibus denegati sunt à natura flores fructusque, folia insunt ad ramorum & stipitis tutelam. Quod si vero aliquæ sint, quæ prius florem, quam folia producant; earum flores foliati sunt ad fructus defensionem, atque etiam tam brevi pediculo, ut eo carere videantur; quo fit ut flores in hisce Stirpibus non sint externis injuriis multum obnoxii. nam qua parte è ramis emergunt, ramo suo defenduntur: altera vero parte qua vento sunt patuli, fructus defendunt primordium quantum fieri potest. Illud autem perpetuo in memoria tenendum est, fructiferas Stirpes cunctas partes communes producere fructus gratia. Idcirco flores in quàm plurimis prominent extra folia. Qua enim parte flos est fructus adhuc tenellus

tenellus conservatur; qua autem pediculus emergit, folia & rami fructum defendunt ab externis injuriis. Hæc autem plus præbent tutelæ fructui, quam flores; quod hac parte sit pediculus, qui & floris est, & fructus principium. His credo abunde novis allatis rationibus adversariorum satisfactum, quæ etiam latius alibi oppugnantur, explicabunturque. Concludamus ergo folia, ad flores, fructus, stipitesque tuendos necessaria fuisse, non in omnibus quidem Plantis ad omnes has partes; sed in quibusdam ad stipites & ramos tantum; in nonnullis ad fructus, & in quibusdam ad flores; in plurimis ad omnes. Flores Stirpibus dati sunt non ob fructum, vel semen. Nam Ficui fructus est sine flore, & Iridi, atque Iesmino flos sine fructu, nonnullisque Narcissi generibus. Ideo censendum in fructiferis, floré si ferant, fructum aliqua defendere parte. Sterilibus vero quæ admodum paucæ sunt, florem idem forte esse cum fructu; ut Thymo, cujus flore sato, ut nonnullis placet, nascitur Thymus; quamquam minutissimum ei semen adscripserit Theophrastus 4. de causis Plan. cap. 5. In Iesmino quid flos faciat adhuc incelatet.

CAP. V.

*Partes dissimilares communes non
omnibus plantis inesse.*

HÆ quas enumeravi partes, cunctis
Stirpibus communes sunt; non
tamen omnes omnibus. Sed quibus
omnes insunt, eæ perfectæ à nobis
Plantæ appellantur, ut Pyrus, Pru-
nus, Malus, Fœniculum, & alia his
similia quamplurima, quæ sex primas,
atque præcipuas habent partes. Qui-
bus vero desunt aliquæ, imperfectæ di-
cuntur; quæ quidem Plantarum perfe-
ctio & imperfectio, late admodum pa-
tet. Nā quanto quæpiam Planta pau-
ciores partes habet, tanto imperfectior
censeri debet: quantoque plures, eo
perfectior. Etenim quibusdam unam
tantum natura ademit, ut Ficui florē,
Iesmino fructum, Scorpio & Iunipero
folium (nisi quis horum aculeos, pro
foliis accipiat aculeatis) Tritico, Allio,
Narcissis aliisque quamplurimis bulbo-
sum: aliis, quæ à radice statim ra-
mos producant, caulem, qui una cum
ramis etiam Chamæleonis cuidam ge-
neri denegatus est, quod inde acaulon
nominatur. Quæ vero radice desti-
tuantur, cæterasque partes, aut omnes,
aut

aut aliquas habeant, exceptis iis, quæ aliis Plantis innascuntur, ut Visco, Epithymo & Cassutha, & aliis id generis, quæ alterius radice fruuntur, nullam novimus: nec reperiri posse opinamur, propterea, quod nequeant hæ partes nutriri sine ea, quæ è terra attrahat alimentum, atque id ipsum concoquat. Aristoteles 2. de part. animal. accipere Plantas à tellure præparatum nutrimentum (*κατεργασμένον τροφήν*) scribit: in radice vero excoqui, ut in ventre animalium. Idcirco præceptorem secutus Theophrastus 1. de caus. Plant. cap. 17. ventri radicem assimilavit; & supra in radicis definitione, oris ei officium videtur assignasse. externæ nam quæ radicis partes attrahunt; internæ & cauli magis vicinæ, concoquunt. Cæterum cuncta animalia, sive sanguine prædita sint, sive eodem careant, os ventremque habere dicat par ratio, confirmat maximus Philosophorum magister. Dioscoridi, qui lib. 1. cap. 11. tradit Malabathrum folium esse sui generis, quod Indicæ gignunt paludes, innatans aquis, sine radice, nullam adhibeo fidem. Plantæ enim omnes à terra, priusquam aquis innatare possint,

sint, originem capiunt. Sic Lens palustris etiam oritur, in cujus averſa parte, qua fundum ſpectat, dum aquis innatat, radices apertiffime cernuntur. Eas mirum eſt haſtenus à nullis fuiſſe animadverſas. Porro quædam ſtirpes duabus, aut pluribus partibus deſtituuntur; ut Filix, quæ flore, & ſemine caret. Phyllitis, & Scolopendrium nil præter folia, & radicem obtinent. Sunt & quæ unicam tantum partem habent, ut Tuberra terræ, quæ nil aliud ſunt quam radices. Quidquid enim ſub terra latitat radix proculdubio eſt. Quare cõmodiffime hæc ſcripſit Theophrastus. *In totum, inquit Hiſtor. 1. cap. 2. Planta res varia eſt, atque multiplex, inque univerſum de ea referre difficile. Indicium vero, quod nihil penitus eſt, quod commune accipi poſſit cunclis Plantis conveniens, ut animalibus os, venter, & alia proportionem eadem, alia quodam alio modo. Neque enim radicem, neque caulem, neque ramum, neque germen, neque folium, neque florem, neque fructum omnes Plantæ habere videntur. Quæ autem radice carent apud Theophrastum, præter eas quæ aliis Plantis innascuntur, nullæ ſunt.*

*Diffimilarium partium com-
munium in alias partes
dissectio.*

Communes has diffimilares voco partes, non quod omnibus communes omnes; sed quod harum aliquam saltem, si non omnes, cunctis Plantis inesse oporteat. Hę rursus aliis constant particulis similaribus, aut dissimilaribus, propriis aut magis communibus, externis aut internis. Radix exterius corticem habet, qui etiam aliis partibus dissimilaribus, & communibus, nempe cauli, ramo, semini, aut fructui adhæret. Constat cortex ex carne, & nervo; ut in Cichorio, Petroselino, & omnibus Plantis, quarum cortex à radicis interiore parte separatur. Inter externas partes dissimilares etiam fibrę recensendę. Sic enim appellantur exigui ramuli, & capillares, quibus tanquam manibus terram amplectitur radix, eiq; adhæret, & idoneum alimentum trahit. Hę in Narcisso, cæpa, cunctisque, quas novi, bulbis subtus conspiciuntur; in cæteris vero à latere. Oblongę vero radices *ῥαφανώδεις* paucioribus fibris,

terdum nullis præditæ sunt. Firmatun-
 namque radix longitudine sua, terræq-
 satis firmiter adnectitur, nec opus est
 tot adjumentis, quot iis, quæ brevior-
 res, aut rotundiores undique existunt.
 Bulbi autem non facile telluri inhære-
 re poterant, nec aptum succum fuge-
 re; nisi subtus iis natura fibris provi-
 disset, quibus terræ illos alligavit, ut re-
 cto caule Stirps enascatur. Interna ve-
 ro radicis pars communior, medulla
 est; quæ interdum sola est caro; inter-
 dum carne præditi nervi; ut in iis in
 quibus durior cortice, lignosiorq; me-
 dulla evadit. Vocarunt nonnulli me-
 dullam, quod medium occuparet lo-
 cum, *cor*, ἐγκέφαλον, σπλάγχνον,
 ψυχὴ, hoc est cerebrum, viscus, (quo
 cor intelligere eos putandum est) ani-
 mam; quasi vero animæ, hoc est au-
 gendi, nutriendi, gignendique prin-
 cipium in hac parte crederent consi-
 stere; quod in plerisque verum esse
 comprehendimus, non tamen in o-
 mnibus. Caulis autem & ramus, cor-
 tice etiam & medulla constat. Hæc in
 caudice matrix, & lignum nuncupa-
 tur. Folia ex tribus similaribus con-
 stant partibus, vena, nervo, carne
 His quemadmodum floribus quoque

ac fructibus, seu seminibus, pediculus
adnascitur, qui etiam stylus dicitur, &
à Columella petiolus; hoc flos, fru-
ctus, folium Plantis adnectuntur. Mul-
tis foliis petioli sunt quoque denega-
ti, ut omnibus Graminibus Orchidi-
bus, Narcissis; atque iis, quibus folia
sunt Gladioli, ut Camnaro, Iridi, mul-
tisque aliis. Haud ita in floribus fru-
ctibusque contingit. His enim non de-
sunt petioli, quamquam in multis
desse videantur ob brevitatem, ubi
aut fructus aut flos arcte adnascuntur
aliis partibus. In plurimis quoque Plan-
tis longitudo tanta est pediculorum,
ut magno satis interstitio fructus &
flos à ramis distent pendeantque: qui-
bus ideo aptius nomen pendiculi, quàm
pediculi. In iis vero quæ unicum tan-
tum producant florem, pediculus inci-
pit, ubi caulis desinit, cujus finis folio-
rum privatione cognoscitur, ut in He-
merocallide monantho, Lilionarcisso
quem Tulipanum vocant. Sed quid de
Colchico dicemus, atque Narcissis, de
Dente leonis aliisque id genus, quibus
unicus flos, aut plures, in summo sta-
tim à radice emergentis caulis nudi à
foliis. Necessè est floris pediculū in his
esse, quem caulem nominant; aut na-
turam una uti caule pro pediculo. Ma-

gis fortassis in dubiū vocari res potest
 de Chamæleone albo. Nam huic nul
 lum caulem adscripsit Dioscorides l. 3.
 c. 10. ergo neque pediculus aderit, cum
 tamen sine horum altero nutriri flos
 ejus non possit. Sane conspicitur caulis
 modicū aut pediculi, aut horum quip
 piam αὐτόλογον (utro enim modo ap
 pellare lubeat non multū contendā.
 Idcirco mihi persuadeo Dioscor. non
 voluisse id caule appellare, quod non
 supra terram emeretur, ut caulis con
 suevit. Sic Arist. aves quasdam apodas
 vocavit, non quod prorsus pedibus ca
 reant; sed quod eos tam longos non
 habeant, ut possint more cæterarum
 avium ingredi altioribus à terra cruri
 bus, & (ut uno verbo dicā) κακόποδες
 sint, hoc est male pedatæ. De florū par
 tibus, & primum de communioribus
 nunc dicamus, quarum investigatio
 difficilis est. Etenim major in iis va
 rietas, quam in ulla alia parte præci
 pua. Sine fructu tamē aliquo non est
 hinc dimittendi. Florum partes aliæ
 sunt externæ, aliæ internæ. Externæ
 dux: pediculus, de quo jam egimus; &
 calix, è pediculo statim emergens, &
 ut plurimum in foliola se dividens,
 florem, aut folium, aut florū foliorum
 principia excipiens, ut in Rosa; in

Tragopogo,

Fragopogo, in quo magnus est, conspicere potestis. Hic calix multis floribus contingit. Si fuerit cavus, nec in tot foliola divisus, theca appellari congrue potest, ut in Viola mariana. In iis fructibus, qui post flores prodeunt, calix umbilicum constituit, qui est contra regionem pediculi, ut in Malis, Pyris. Rosis, Narcissis vero denegatus calix: aliisque non paucis. Internæ vero partes, quæ ipsum florem proprie dictum constituunt, tres sunt præcipuæ; folia, stamina, stylus; quæ etsi non omnibus floribus insunt, magnæ tamen eorum parti. Paucis floribus denegata sunt à natura folia, ut Cypressio humili, quam Abrotonon foeminam vocant (appello autem folia partem latam, & planam, ac tenuem instar communium foliorum) pluribus stamina, plurimis stylus. Sunt autem stamina in floris medio, quod umbilicus appellatur, partes oblongæ, tenues veluti capillamenta, interdum paulo crassiores, paululum prominentes in summitate, apicibus frequenter præditæ, quæ stylum partem similiter oblongam, sed paulo crassiorem, atque è centro umbilici emergentem, ambiunt; ut in Lilio. In Rosæ floribus staminula, flosculos aurei co-

loris appellavit Palladius, Plinius luteos apices. Fructus autem atque seminis partes externas recensuimus, pediculum nimirum, & corticem, qui interdum nihil aliud est, quam membrana. Nolim nesciatis, semina ea parte, qua Plantis adhærent, cuncta, sua principia habere, indeque nasci primum radicem. Hoc in Faba est eo loco quo *ἡ σπυρίδις*, id est, bivalva apparet, ideo Aristoteles *ὀμύμυς* id est, oculum appellavit hanc partem; quidam quoque umbilicum; quod sane nomen in cunctis seminibus huic parti accommodari recte potest. In umbilico namque animalium sanguineorum vitæ ac generationis principium quodammodo consistere videtur. Fructus partes internæ, præter semina, quæ continent, quæque fructus etiam appellantur, variæ quoque sunt. Quippe cortice interdum vestitur ac tegitur caro, mox semen; ut in Nucibus, quarum operimentum lignosum pulpam continet, quæ propria tunica à duricie corticis defenditur. Nunc enim non fructum amplius, sed semen voco; quod cum suo cortice seminari debeat. Fructum qui quatuor tegumentis semine includat nullum adhuc novimus. Tribus tegitur Pomum,
binis

oinis gigarta in acinis uvarū, item Prunum, Malum Persicum, & alia id generis plurima. Vno cuncta quorum semina vesiculis continentur, ut Colytea, Cythisi, & aliorum; aut vasculis, ut Aquilegiæ, Nicocianæ. Omnia quæ semen ambiunt, *ἑσπερίαι* Græcis dicuntur, siue tres sint diversæ partes siue una; ea in Leguminibus siliquæ; in Frumentis spicæ; in Castaneis, echini dicuntur.

CAP. VII.

De propriis Stirpium partibus.

HAbet Stirpes etiam proprias quasdam partes in partibus dissimilari-
 bus præcipuis. In radice Pimpinella quædam in Polonia granula rubra gerit, quibus lanæ purpureo colore inficiuntur. Radix Lili teste Plinio quinquagenos sæpe remittit bulbos, sed hi *παρὰφυάδες* dicuntur, adnascencia, & appendices. hæ in Astragalo duræ sunt, nigræ, cornu soliditate, sibi invicem adhærentes, ut tradit Dioscor. Pilos in radice habet Polygonatum, Chrysocome, Polypodium eodem teste; capitula Oenanthe. Constat quamplurium bulbosarum Plantarum ra-

dix ex variis tunicis, ac multis tanquā membranis circumdantibus carnem, quæ cortices apparent. Oblonga radix & *ῥαφανώδης*, ut Pastinacæ, Raphani, & aliorum similium in tres dividuntur partes, caput scilicet, corpus, & caudam. Caput est, è quo caulis asurgit; corpus radice medium, quod & venter appellari potest: cauda vero posterior radice pars in quam paulatim attenuatur. In caule vero, & ramis ea parte, qua folia è caule emergunt; (ala appellatur) nodi quidam emergunt, in Dentariæ quodam genere, & Lilio rubente, quod ideo bulbosum vocant. Fungus quem Agaricum nominant, Abietis caudici adnascitur. E ramis, extremisque Plantarum, scandentium præsertim, partibus capreoli oriuntur; qui sunt cauliculi intorti, quibus Vitis, Pisum, Bryonia, & alia legumina involvunt sese, aliisque Plantis, aut propinquis stipitibus se implicant. Hos Cicero, & Columella claviculas vocarunt; Plinius viticulas & crines, Græci *ἑλικας* à tortuositate. In vite Cœlius Aurelianus annulos Vitis nuncupavit. Fert Cynorrhodon, seu Rosa sylvestris, in ramis spongas quasdam, hyeme ubi folia deciderunt maxime conspicuas,

conspicuas, exterius pilis obductas, interiorius duro ligno carvernulis pleno, in quibus hyeme latitant vermiculi, qui æstatis tempore in cantharides mutantur. Nec desunt foliis suæ, quæ interdum in quibusdā Stirpibus nascuntur. Invenitur in quercuum foliis Galla, quam Cæsar Scaliger in salvia quoque se observasse scribit; quod potius vitio mihi evenisse videtur. Producit Ledum Alpinum alterum à Clusio descriptum, quippiam in foliis, quod præ se fert gallarum vicem. In quibusdam arboribus pro flore nucamentum est, veluti in Picea, Pino, Corylo. Cachrys pilula est, quæ Latino caret nomine, utendi vim habens in medicina. Hanc Arbores aliquot, ut Quercus, Abies, Larix, Pinus, Tilia, Nux, Juglans, Platanusque præter proprium fructum pariunt hyeme durantem, postquam folia cecidere. Sed in Pino Juglandeque sæpius, quam in aliis Arboribus conspicitur. Continet hæc pilula, ut autor est Plinius Lib. 16. cap. 8. nucleum Pineis similem. Is crescit hyeme, deceditque vere cum pilula aperitur. Quercus rursus præter Gallam, cachrym & glandem, alia quædam producit; ut nonnulla Mororum fructibus similia, aridiora tamen & duriora, plerunque

tauri caput imitantia, quibus fructus inest nucleis Olivæ similis. Nascuntur in eo & pilulæ nucibus haud absimiles, intus habentes floccos molles, lucernarum luminibus aptos. Fert & aliam inutilem pilulam. Quercus cum capillo, verno tamen tempore melligini sucei, ut Plinii verbis utar. Gignunt & alæ ramorum ejus pilulas, corpori non pediculo adhærentes, candicantes umbelicis: cætera nigra varietate dispersas: media cocci colorem habent: apertis amara inanitas est. Aliquando & pumices gignit, nec non è foliis convolutas pilulas: & in folio rubente aquosos nucleos candicantes & translucidos, quamdiu molles sunt, in quibus & culices nascuntur. Maturescunt in modum gallæ. Hæc omnia Plinius Lib. 16. cap. 7. Robori adscribit Quercus speciei, quam perperam *δεῦν* à Græcis appellatā putavit, cum Græci hac voce omnia Quercuum genera complexi sint. Sed multa eorum, quæ in Quercubus nascuntur, morbum potius, quam naturam harum Arborū generare puto; quod raro appareant in singulis Quercus specierum individuis. Nā partes propriæ omnibus specierum individuis, aut plurimis eorum adesse debent, si nihil externorum
prohi-

prohibeat; ut terra, locus, aër aut quip-
pam ejusmodi. Sic Ilex coccigera præ-
ter glandem granum quoddam leve
& puniceum producit, quod κόκκον
Græci simpliciter vocarunt, nostri hoc
tempore granum tinctorum (quia, ut
nonnullis placet, in hoc grano vermi-
culus nascitur, cujus insignis copia col-
ligitur, vino irroratur, mox contundi-
tur ad sericas tingendas vestes precio-
sissima & incomparabili purpura, quã
chermesinam vocant). Ea tamen ar-
bos in frigidis regionibus granum haud
producit, quamquam in Hispania sem-
per, ubi paululum adulta esse cœpit. Por-
ro Lanis copiosis abundat fructus Ro-
sæ, Rhododendri, & aliorum quorun-
dam. In Plantis aliquot villositas seu
lanugo conspicitur postquã flores de-
ciderunt, sub qua semina continentur;
ut in Cicerbita, Chondrilla, Erigero,
Carduisque plurimis. hæc πύππος
communiter Græcis dicitur à canicie:
item γήγειον Arato & Nicandro, γέ-
γων Athenæo, χάρτα Theocrito, id est
coma. Sunt & quædam in omnibus
partibus præcipuis, una radice exce-
pta; aut aliqua tantum reliquarum
partium præcipuarum; ut pili, & spi-
na quæ & aculeus dicitur: Cæterum
pili

pili ubi densi sunt & incani, hirsutiem, aut lanuginem efficiunt, ut in Æthiopide. Pilosella rariores in foliis pilos habet, in caule Papaver erraticum. De spinis plura mox, ubi Spinosarum Plantarum differentias prosequemur.

C A P. VIII.

Partium differentia ex Theophrasto.

SEquitur, ut partium omnium differentias breviter perstringamus: ex iis enim tota in generibus, ac speciebus Plantarum, differentia elucescet. Ad has indagandas, quænam principia primum proponat Theophrastus lib. Histor. i. cap. i audiamus: *Partium vero differentia*, inquit, *ut formula rem complectar*, tribus fere in rebus consistunt. Aut enim in eo, quod quedam habent, quedam non habent, ut folia, fructus: aut quod non similia, neque paria habent: aut tertio, quod non similiter habent. Ego supra monstravi partes omnes communes non omnibus Plantis inesse, excepta radice. Quid vero magnus Philosophus per similes partes intelligat, statim declarat;

clarat; dum ait, partium dissimilitudinem, figura, colore, densitate, raritate, asperitate, lævitate, reliquisque passionibus innotescere; præterea differentiis omnibus saporum. Pares autem partes vocavit, quæ nullam habent disparitatem, aut in excessu, aut in defectu multitudinis magnitudinisque. Porro non similiter habere dicit, quæ positione, ac serie dissident. dat exempla: *fructus*, inquit, interprete Theodoro Gaza, quædam sub foliis, quædam supra folia gerunt: ipsarumque arborum, alie in cacumine ferunt, alie à latere, alie in caudice, ut *Morus Egyptia* quæ *Sycomorus* appellatur: quædam fructum pariunt subter terram ut *Arachidna*, & quod *Vingum* Egyptii vocant: quædam (μύλον) pediculum habent, quædam eo carent. Hoc idem de floribus dicendum: quippe cum aliis circa ipsum nascentur, aliis secus. In summa positionis ratio in his, & foliis, & germinibus accipi debet. Ordine præterea nonnulla differre videntur. Quibusdam enim rami inordinati, ut *Quercui*; aliis certo ordine ab utroque latere dispositi, ut *Abieti*: quibusdam grandiores rami pares numero, aliis impares, ut quæ tres à caudice grandiores ramos producant. Ex his ita-

his itaque partium differentiis singulorum Stirpium forma innotescit.

C A P. IX.

Radicum Differentiæ.

V^Erum quia hæc fortassis Tyroni non satis fuerint perspecta, non erit abs re diffusius de iisdem disserere, & mentem Theophrasti latius aperire, monstratis præcipuarum partium differentiis in singulis. Ordiamur à radice tanquam à principio. Figura igitur radicum est oblonga, rotunda, vel omni ex parte instar pilæ, vel aliqua; recta, curva, obliqua, ut Ficus; intorta, compressa aliqua parte, ut Cyclaminis. Sunt quædam radices externarum rerum formis assimilata; ut fructui Pyri, Apii; unde ipsi nomen Dioscorides Asphodeli radicem Glandis effigiem imitari scribit; Cyperi vero & Anemones in incultis nascentis, Olivam æmulari: Polypodii cirrhos seu brachia polyporum Orchidum, testiculos. Colore autem discrepant, quod aliæ unum habent, puta album, nigrum, luteum, purpureum, aut alium; aliæ plures, vel in una, vel in pluribus partibus. Nam quædam cortice, aut rubrae sunt,

sunt, aut nigræ, cum earum medulla alba sit, ut Caryotæ: Densæ vero radices appellantur, aut quæ multas radices habent, sibi invicem cohærentes, ut Gramen vulgatius (sicut contra raræ quæ pauciores, & valdè disjunctas) aut quarum substantia rara est, aut densa; hoc est facile, aut difficulter divisibilis. Sunt & quædam molles, ut Smyrni; duræ, & solidæ, ut Centaurii majoris; cavæ, ut Pistolochiæ; friabiles, lentæ; asperæ, læves; æquales, inæquales, & tuberosæ, ut Tuberum. Geniculatæ dicuntur, quæ nodis protuberantibus modico intervallo distinguuntur ut Iridis, Acori. Intervallo conclusam partem vertebram appellant, quarum altera alterius cavitatem sæpe subit. Sed differentiæ quæ à tactili qualitate desumuntur, magna ex parte exteriori radicum parti accommodantur, nequaquam totis radicibus. Differunt odore, & sapore: omnes enim horum in iis reperire est differentias, excepto falso ut voluit Theophrastus. Dulcis tamen, & amarus sapor in plerisque dominantur. Aliquando corticalium habet odorem aut sorem, alium medulla; quod tam in caule & ramo, quam in radice animadvertitur. Quin & dispares numero radices sunt.

sunt. Nam aliæ plures, aliæ pauciores habent; numerosas Asarum, Hemionitis, Veratrum album, Gramen vulgare; unam Aloe; duas Testiculorum multa genera, Gladiolus; duas aut tres Mandragora fœmina; tres aut quatuor Circea teste Dioscoride: quinque aut sex Gramen Parnassi, Alcea: unam in superiori parte, plures in inferiore, ut Chelidonium majus. Quoad magnitudinem, grandæ Capparis, Mandragora, Cucumis sylvestris, Bryonia possident: exiguum Centaurium minus: tenuem & gracilem Asarum, Gramen, Aristolochia clematitis. Positiones fortassis non omnibus radicibus eadem, si terram spectes. Etenim quædam totæ terra occultantur; quædam ex parte quæ caulis emergit extra terram eminent, ut Raphani quoddam genus. Quæ vero totæ terra teguntur; aut alte se in terram defigunt, aut tantum terre superficiem occupant. Omnibus tamen radicibus proprium est terræ inhærere, aut alteri rei, quæ proportionem telluri respondet. Idcirco dicebat Theophrastus positionis rationem in floribus, fructibus, germinibus foliisque tantum accipi, non in radice, uti nec in caule ramisque; quod caulis semper radici inhærere debeat, rami autem cauli.

Caulium differentia.

Caulium quoq; à figura desumuntur differentia. Nam alii recti, alii obliqui, & per terram sparsi, aut ad cœlum se attollentes; alii intorti, & quodammodo in spiram convoluti: alii rotundi, quibus maxima pars Plantarum donata est, omnes Frutices, Arboresque, multaue Herbarum genera; alii plani hoc est angulosi; qui aut sunt duorum angulorum, ut Narcissi; trium, ut Cyperi; quatuor, ut Marrubii, cunctarumque Herbarum quæ in caule non geniculato bina è regione promunt folia sibi invicem opposita; mox post modicum intervallum alia duo paulo superius, aut inferius ex illis orientia lateribus, quæ à prædictis duobus nuda relinquebantur. Quo fit, ut non sine eleganti spectaculo, si quis caulem ramumve foliatum decerpserit, & ab uno fine recta oculis colligantibus alium respiciat, in crucis modum divisa folia cernat; ut in Cruciatâ Dodonæi & aliorum. Sunt, & aliis caules pentagoni, aliis hexagoni; ut *Lyfimachia* purpureæ trifoliæ, quæ in agro Patavino nascitur. A colore,

D

alii

alii unius, rubri, viridis, albi, nigri, aut alterius; quidam duobus tribusve coloribus maculati: nonnulli incani, & molli lanugine obsiti, ut Lychnidis coronariæ. Cæterum qui prorsus esset atro colore, nondum mihi in Herbarum genere conspectus est. Caulis autem color propriè cortici debetur: quoniam quo corticem, aut tegumentum exterius donatum colore videmus, eum toti cauli fallaci loquendi brevitate tribuimus. Alium pars caulis interna, alium externa colorem habet. Sub viridi cortice nigra, aut alba sæpe latitat medulla. Sic asperos, læves, striatosque caules Herbarii dixerunt, quorum cortices, & tegumenta visu aut tactu talia apparent exterius. Dicuntur & alii nodosi, ut Arundinis; geniculati, ut Caryophylli, Saponaria quam Cruciatam vocant: molles, teneri, pingues, quorum substantia lenta est, facile frangitur, digitisque teritur; solidi, densi, rari, ut Arborum; cavi ut Sambuci, Arundinis, quorum internus caulis parti inest cavitas. Sapor autem & odor alius inest externæ caulium parti, alius internæ. Cinamomi cortex acri, ac suavi gustu suavissimum odorem spirat; matrix vero odore saporeque prorsus carere videtur. Numero

ios caules producit. Solanum furio-
sum, quippe quod decē, aut duodecim
emittit teste Dioscoride: senos, septe-
nosque ex una radice Secale; tres, aut
quatuor Alica; singularem Arbores,
Oreoselinum, & alia infinita. Sunt &
caules aliis grādes, aut parvi; aliis crassi,
aut tenues; aliis longi aut breves. Quæ
omnes differentiæ, & ramis adscribun-
tur. Triangulos tamen ramos non
memini me observasse. Illud his addē-
dum unico quæ sit ramo nullam repe-
riri Stirpem: duobus ad minimū præ-
dita esse debet, in quos caulis se divi-
dit. Quocirca miror nonnullos Græ-
cos Artemisiam ramosam μονόκλωνον
appellasse, atq; recentiores quosdam,
hos fortassis imitatos, idem epitheton
quibusdam Herbis apposuisse. Sed
Græci illi rami appellationem in cau-
lem transtulisse mihi videntur.

CAP. XI.

Foliorum differentia.

Folia teretia sunt sempervivo ver-
miculari; aliis plana, aliis triangula
ut Scammonio teste Dioscoride, aliis
quadrangula; aliis rotunda, ut Cap-
pari, Cystho, Cotyledoni; subrotunda,

ut Anagallidi: in extremis oris angulosa, ut Hederæ novellæ antequam fructum ferat, item Tussilagini; mucronata, Gramini, Iridi, Gladiolo: recta, incurva, gibbosa, ut Hyacintho, Auriculæ muris alteri Dioscoridis; concava, Umbilico Veneris, Dipsaco, quæ sinu suo aquam imbresque suscipiunt, ac etiam continent. Incisorum foliorum alia profundas incisuras habent, ut Papaver erraticum, Raphanus, Staphisagria, Verbenaca, Coronopus; alia tantum in superficie seu per ambitû; & horum alia ferrata sunt, ut Vrticæ; alia crenata, quorum incisuræ nequaquam ferræ modo denticulatæ sunt, sed obtusiori mucrone præditæ. Inest etiam divisuris multitudo, & paucitas, nonnullisque certus earum numerus, ut Panaci Herculeo cujus folia quinque divisiones habent. Color aliis unus, ruber, albus, niger, luteus, viridis; aut duplex triplexque, ut generi Bliti, quod tricolor appellant, à triplici colorû varietate, quæ in foliis annotatur (nonnulli hoc Plinii Sophoniam volunt) color item aliis unus idemque est prona supinaque parte, aliis diversus. Voco foliorum planorum pronam eam partem, qua cælum spectant, supinam vero, qua terram aspiciunt. Rubi folia supina parte

parte incana sunt, prona vero viridia. Lamium verum Plinii quod rustici Bononienses Milzatellam vocant, prona parte in medio foliorum maculam habet longam per longitudinem. Candida incanaque folia plerumque ob lanuginem densam, qua pubent, candida sunt, ut Marrubii, Lychnidis, & Verbasci: cetera partes quę lanugini subsunt, virides. Appellantur etiam folia rara, solida, densa, quę densam, raram, solidam aut spongiosam habent substantiam: fistulosa quibus inest cavitas, ut Capæ. Cribri modo multis foraminibus perforata sunt Hyperici folia, item Othonnæ, ut author est Dioscorides. Nec defunt tenera, ut Chelidonio; pingua ut Acantho; dura, ut Oxylapatho, Graminibus nonnullis; aspera, ut Cucumeri sylvestri, Symphyto majori: inferiori tantum parte seu supina aspera, ut Aspleno; lævia, & glabra, ut Acantho, Mandragoræ; crispa, ut Brassicis nonnullis, atque Ocymis. His adde varios sapores odoresque, quorum nonnulli tantum in superficie habitant, ut ex iis foliis, quę trita odore spoliantur, cōjicere licet; quidam in parte interna tantum sunt, ut quę non nisi fricta manibus odorem spirant, aperte satis commo-
monstrant; quidam per omnes foliorum

partes sparguntur, ut ex iis foliis constat, quæ trita odorem haud amittunt, & antequam terantur eundem exhalant. Numero profecto plurimum variant. Quibusdam certus constitutus est foliorum numerus, aliis incertus. Vnum Unifolio; duo Ophridi; tria nonnullis Tulipanis; & aliis quibusdam Herbarum generibus; quatuor Herbæ Paridi, & Terraphyllo: plura aliis multis. Incerto foliorum numero præditarum, aliæ rara habent hoc est pauca, aliæ admodum foliosa, ut Thymus, Asparagus. Cernuntur & grandia in Brassica, Petasitide; parva vero in multis aliis: crassa in Telephio, Sempervivo, Aloë: tenuia, longa, lata, angusta in compluribus: Nec vero satis est in his differentiis conquirere; quin, & ordo diligenter observandus venit, ac series qua singula enascantur. Magna namque Plantarum pars, alia à principio profert folia: alia dum augetur: alia dum viget, quæ cunctis præscriptis differentiis variare solent. Exemplum sit in Aniso; Primo folium, post duo illa, quæ omnibus è semine primum oriuntur, rotundum fere profert ex uno peciolo, quod est per ambitum in summo ferratum: (appello autem summum seu extremum in folio, quod à peciolo aut
alia

alia parte, cui adhæret, longissime ab-
est) secundo tria ex uno peciolo, quo-
rum folium extremum simile primo
est; alia autē duo, quæ à lateribus pe-
cioli dependent sibi invicem opposita
paulo angustiora, & conifere figura,
aut triangula, in extremo itidem ser-
rata: tertio tria alia prædictis similia;
sed alterutro foliorū sibi è regione in
petioli extremitate oppositorum, pau-
lulum in extremo ab uno latere de-
presso quadranguli fere figura: quarto
tria rursus in extremo serrata ex uno
peciolo dependentia: quorum ultimū
quatuor divisiones habet, in summo
duas, duas rursus alias superioribus al-
tiores ab utroque latere: reliqua duo
sibi invicem opposita leves in summo
fissuras habent. Itapaulatim reliqua
inciduntur, ut tandē ultima umbellæ
vicina in totū forma à prioribus sint
diversa. Quare, ut verum dicam, in
nulla alia parte major, quam in foliis
varietas. In iis positiones quoque dili-
genter considerandæ. Quædam tantū
è radice, ut Narcisso; alia ex caule &
ramis, alia ex omnibus partib⁹ oriun-
tur. In caule quadrato bina semper
folia sibi invicem ex adverso opposita
(ideoq; alata dicuntur) modico inter-
vallo distantia ab aliis binis, alia duo

latera, quam priora, occupantibus, videre licet: item quatuor ex quatuor lateribus orientia, ut in Cruciata Dodonæi, & Erythrodano, quod Rubiam tinctorum vocant. Tria vero aut quinque, aut plura reperietis nunquā. Quibus tria semper ex uno peciolo sunt folia, iis unum in extremo hæret, reliqua duo à latere sibi mutuo adversa sunt, ut in Trifoliis videre licet. Sunt quæ & quinque & septem ex uno peciolo dependentia habent, ut Pentaphyllum, & Heptaphyllum.

C A P. XII.

Florum differentia.

FLORIS nomine supra, tam externas quam internas partes intelleximus quemadmodum & alii Authores. Quare hic in eodem significato accipiemus. Quoniam autem interna pars floris præcipua, folia sunt, eorum differentiarum hic tradendæ veniunt, omissis aliis aliarum partium. Foliorum alia cava sunt, expansa, recta; alia repanda, & inflexa, ut Iridis: quædam fere rotunda, ut Periclymeni teste Dioscoride; in orbem circumacta, ut Smilacis lævis. Cavorum figura cum animatis & inanimatis comparatur. Campanas imi-

tatur

tatur folium floris Smilacis lævis, &
Convolvuli cœrulei, quem Nil Avicen-
næ esse perhibent: unde ei & nomen
Campanæ cœuleæ impositum. Digi-
talis inde appellationem habet, quod
floris folium digitalis (hoc est muni-
menti digiti, quo mulieres quæ acu vi-
ctum quærunt, digitum inter suendum
munire solent, ut sine læsione impel-
lere acum queant) speciem exhibeat.
Faciem mustelæ, & rictum quadante-
nus exprimunt Galiopsidis florum fo-
lia, unde Herbæ nomen. Antirrhini
quoddam genus Os leonis nuncupa-
tum fuit, quod ori leonis hianti simile
esset. Leguminum, & aliorum quo-
rundam flores Papilionacei nominan-
tur, quod papilionem volantem quo-
dammodo æmulètur. Nam duplici ho-
rum flores folio constant; quorū alte-
rum inferiorem siliquæ tegit carinam,
alterū supra ejus dorsum protenditur,
ab utroque latere paululum se refle-
ctens, alarum modo. Inciduntur pari
modo & florum folia, ut ramorum, &
caulium in extremo; nonnunquam au-
tem à latere. Colorum maxima in his
differentia; nec tot species colorū, quot
in his spectantur, pictoribus cognitæ.
Cum enim omnes species colligere ex
floribus vellem, pictoresque optimos

D s adirem,

adirem, qui cunctas exprimerent, nulum unquam qui id præstaret, invenire potui. Ita natura in hisce superavit humanum ingenium. Observantur & in foliis densitas, raritas, aspricies, mollicies, lævitas, striæ, saponos odoresque omnes, par & impar numerus, certusque, & incertus. Vnum folium Smilaci datum est; duo floribus papilionaceis; tria, quatuor, quinque, sex, septem, octo, & plura cæteris multis. Magna item aliis floribus folia, aliis parva, angusta, lata, longa, brevina, tenuia, crassa. In flore autem animadvertenda præcipue numerus, & positio, atque ordo. Multis enim tantum unus; aliis duo, nonnullis tres, aut quatuor, aut quinque, aut sex solummodo; quæ plures his edunt, nunquam certum tenent numerum. Nascuntur alii ex radice, alii è caulis, aut ramorum latere, aut cacumine; semperque fere ex alis foliorum si è latere (sic enim appello partem eam, qua folia cum caule & ramis articulantur conjungunturque) nisi in caulis, ramive fastigio, plures simul flores congesti sint sine foliis. Prodeunt multi flores in cacumine congesti, aut spicæ in modum, ut Lavendulæ quæ à spicatis floribus Spica dicitur; aut conii figura, aut thyrsi,

thyrsi, aut verticilli, aut racemi, aut umbellæ, unde Plantæ umbelliferæ appellantur, veluti Fœniculum; aut pilæ in modum rotundi, unde Globulariæ; aut alterius forma, qua etiam fructus spectantur. Marrubii flores, & aliarum quarundam similium, in rotæ speciem caules ambiunt.

CAP. XIII.

Fructuum, ac seminum differentia.

Ræcorum nonnulli, præsertim Dioscorides & Galenus καρπῶς, id est, fructus appellatione semen etiam complexi sunt: alioqui fructus nomine dicitur id, quod semen continet pericarpio contextum; seminis autem appellatione proprie, quod satum Stirpē producit; quod interdum natura pericarpio caret, ut in Milio solis. Si autem quidam fructus pericarpium habeant, pericarpio spoliari debent ut seminentur, alioqui nil producent. Theophrastus ubi carne, & semine fructum constare dixit, videtur innuere pericarpium ex carne constitutum, ut in Pomis, Pyris, Nucibus. Nos autem pericarpium nomine omne seminis involucrum significamus,

ficamus, five membranofum id fit, ut
 in veficis Vlmi, Staphylodendri; five
 carneum, ut in aliis multis. Seminum
 & fructuum eadem fere quæ superiorū
 differentia. A figura fructus alii plani,
 depressi aliqua ex parte, aut undique:
 rotundi, recti, incurvati, trianguli, qua-
 dranguli, pentagoni, & plurium angu-
 lorum. A colore, candidi, pallidi, lutei,
 virides, nigri, purpurei, & ejusmodi;
 fed colores ad exterioris tegumenti
 partem referri debent, à quo colore sæ-
 pe discrepant intus contentæ partes,
 puta caro, aut pulpa. A tactili qualita-
 te, molles, duri, solidi, rari, læves, as-
 peri, tenacique contactu vestibis inhæ-
 rentes, ut Lappæ; striati, cavi, ut Arbuti.
 Odores saporesque omnes in fructibus
 deprehenduntur, imo etiam falfus. Nā
 quanquam Plantis falfum saporem de-
 negavit admirandus Theophrastus l. 6.
 de cauf. Plant. c. 14. genus tamen Pyro-
 rum Cariæ memorat, lanugine tam fal-
 fa obductum, ut nifi aqua abluatur, edi
 nequeat. Potest in putamine fructus ef-
 fe falfedo, ut Ciceris; nequaquam in fe-
 minis pulpa: destrueret namq; facultatē
 generandi. Est & Stirpibus certus incer-
 tusque fructuum numerus, ubi pauci
 funt. Vnicus flos unicum producit fru-
 ctum: interdū unum, interdum plura
 semina.

semina. A magnitudine, alii prægrandes dici debent, ut Nux Indica; alii parvi, longi, ut siliquæ in Leguminibus, spica in Frumento; breves, crassi, tenues in aliis. Fructus, aut semina, similiter ut flores, sita sunt sub foliis, & super folia, ut in Hypoglosso. Addit præterea Theophrastus sub terra nonnulla fructus facere, ut Arachidnam. Aliud sane hic, quam in definitione *κέρπυς*, per fructum intelligit, scilicet radices, quæ in nonnullis telluri mandantur seminum modo, & Plantam suam producant, ut Pappas Indorum, cujus radix ab Indis in cibo usurpatur. Radices ergo has fructus appellavit Philosophus, quod instar seminis vim habeant generandi, quodque esui aptæ sint. Græci *ἀνθήρες* Arbores vocarunt, non quæ prorsus fructum ferrent nullum, sed quæ esui ineptum, quasi id tantum fructus appellatione dignum sit, quo fruimur in mensis. Restaret, ut quam *πολύχεν* (utar verbo Theophrasti) partium partes formā haberet, declararemus ad exactiorem doctrinā, nisi multa ad hanc necessaria cum prioribus breviter significassemus: reliqua vero facile à quovis indagari queant, qui ea, quæ jam diximus, attente perlegerit, Plantasque diligenter inspexerit.

CAP. XIV.

*De quatuor summis Plantarum
generibus. Quid Arbor, Fru-
tex, Φρύγανον, Herba.*

Igitur ex tot partium innumeris dif-
ferentiis, innumeræ emanant Plan-
tarum formæ, quæ singulas species
constituunt. Quemadmodum autem
polemarchi magnum agmen, & con-
fusus exercitus, in certas classes di-
stribuunt, singulisque classibus suos
ductores præficiunt: & has rursus in
centurionatus, quibus cæturiones præ-
sunt, qui singulis imperant militibus:
ita etiam in tanta specierum multitu-
dine faciendum est, ut ad quædam ge-
nera reducâtur, ne in iis examinandis
confundatur erretque intellectus, plu-
rimumque memoria labatur. Idcirco
prisci illi sapientes Plantarû omnium
quatuor summa maximaque genera
constituere, Arborē scilicet, Fruticem,
Φρύγανον, Herbam. Arbos est id, quod
singulari à radice stipite assurgit, qui
caudex vocatur, & in multos postea
ramos majores, quos ἀκρόμυνας &
ὄζυς Græci vocant finditur: deinde in
ramusculos multiplices, quos iidem
κλάδεις,

κλάδης, Latini furculos appellant:
 quodque non facile dissolvi potest. Sic
 enim mihi interpretanda hæc Theo-
 phraستي verba videntur, μονοτέλεχος,
 πολύκλαδον, ὅζωτον, καὶ ὅτι διαπό-
 λυν, quæ Gaza non satis bene sic
 vertit: caudice simplici, ramosum, no-
 dosum, furculosum, haut facile disso-
 lubile. Frutex à doctis viris nomina-
 tur, quod à radice plures emittit stipi-
 tes, qui postea singuli in multos ra-
 mos sparguntur, ut Paliurus, Rubus.
 Φρύγανον Theodorus Gaza, novo, nō
 tamen contemnendo vocabulo, Suf-
 fruticem vertit apud Theophrastum,
 interdum φρυγανώδη virgulta. Libro
 de causis Plantarū φρύγανα transtu-
 lit ignaria. Usurpantur enim ad con-
 struendum focum; unde existimo lati-
 nos Cremia vocasse, à cremando scili-
 cet, καὶ τὸ φρύγανον. Φρύγανον nobis
 videtur descripsisse Theophrastus Hist.
 lib. i. cap. 5. Φρύγανον ὃ τὸ ἀπὸ ρίζης ἐ-
 πολυτέλεχος, καὶ πολύκλαδον, οἷον
 βάτος, παλίερος: quæ sic Theo-
 dorus. Frutex quod ab radice caudice
 multiplici, ramosumque se attollit, ut
 Rubus, Paliurus. Quare aut locus Phi-
 losophi μέδος, aut interpreter γάμενος
 legit,

legit pro *Φρύγανον*, aut *Φρύγανον* interpretatus est Fruticem, cum videret in Theophrasto *ῥάμνος* definitionem desiderari: quod miror à tam doctis, & oculatis viris ita oscitanter fuisse omissum. Effecit vero hæc Gaza versio, ut magis recentiores de *Φρυγάνος* definitione, quam de Fruticis altercarentur, qui putarunt hanc esse apud Theophrastum Fruticis definitionem. Ruellius haud bene *Φρύγανον* ait esse Herbam fruticantem, quæ ramulis compluribus surculisque lignosis scatet, sed minutis cõstat foliis, ut sint veluti Fruticum rudimenta. Doctissimus Iulius Cæsar Scaliger exerc. 139. Cremium vult esse, quod unicum stipitem illico à radice emittit post bina illa folia, quæ in cunctis Plantis illico è seminis pulpa prodeunt: ab Arbore differre magnitudine, si quidẽ multo minus Cremium Arbore est; aliquod etiam annuo interitu, ut Agrimonia, & multa alia unicaulia quæ intereunt. Item differre à Frutice stipitis unitate: ab Herba quod hæc post duo illa folia illico è semine enata, alia insuper producat, & procedente tempore etiam stipes in quibusdam aut singularis, aut multiplex, in quibusdã vero nullus. Andreas Cæsalpi-
nus

nus Suffruticem ab Herba vivendi tempore distinguit. Plures enim annos Suffruticem vivere putat, aut radice tantum ut Ferulacea, & Acanacea, quorum caules singulis annis pereunt: aut etiam caule, ut Ruta, Sampsuchus. Herbas autem proprie appellari scribit, quæ postquam semen perfecerunt moriuntur ex toto, quas nos Plantas annuas appellare solemus, ut Fruges, & Olera plurima. Nescio igitur in quod genus bulbosas multas retulerit, nempe Hyacinthum, Narcissum, & alias, quarum radix perennat, & tamen sub Herbis à Theophrasto recensentur; ex quo & illud discimus, Cremium lignosum esse ut Fruticem atque Arborem, quam idcirco ægre dissolubilem esse scribit. Cæterum Scaligeri definitio ingeniosa sane est, & distincta satis dignaq; tanto viro, quam etiam nos tenebimus. Eam tamen nego esse ex Theophrasti sententia uti ipse opinatur. Nam Philosophus paulo post Herbarum definitionem, subiungit hæc verba; τῶν τε γὰρ φρυγανωδῶν καὶ λαχανωδῶν ἑνία μονοσελήχη, καὶ οἷον δένδρον φύσιν ἔχοντα γίνεται, καὶ ἀπὲρ ῥαφανὸς (non ῥαφανὶς ut legitur in vulgatis codicibus) πηγὰ-

νον. ὅθεν καὶ καλεῖσσι τινες τὰ τοιαῦτα

δενδρολάχανα. Quæ sic Gazæ verten-

da erant. Cremio:um (non virgul-

torum) atque Olerum quædam uni-

caulia sunt, & quasi Arboris naturam

habent : ut Brassica , (non radix)

Ruta. Quamobrem nonnulli hæc

δενδρολάχανα appellant, quasi O-

leriarbores diceret. Ex quibus verbis

patet non esse perpetuo in Cremio u-

nicum caulem, sed tantum in quibus-

dam, ut & Herbis. Definitioni quo-

que, quam Herbæ statuit, non plane

Philosophus assentiri videtur. Hic

namque Herbam definit, quod à radi-

ce folia fert antequam caulem edat;

ille vero Herbam, & caule carere, &

caulem habere dixit. Omitto alias ra-

tiones, quas ex multis locis Philoso-

phi, contra Cremii Herbæque ejus de-

finitionem adducere possem. Quæ et-

iamsi ad contentiosos magis, quam

ad veritatis amatores pertinere videri

possint; illud tamen adferunt com-

modi, quod intelligimus in re ancipiti,

& valde confusa, aliquid certi statuen-

dum esse ei, qui aliquam scientiam tra-

dere vult posteris, ne doctrina patia-

tur. Approbemus itaque has Scaligeri

definitiones; non quod cum Philoso-

pho

pho & aliis antiquis convenient : sed quia quam plurimas sub se contineant species natura distinctissimas, quæ nō possunt sub suo genere collocatæ inter se confundi, & quasi in alienas classes commigrare. Nam omnes comprehendere sub quatuor his generibus non possumus : quod natura agat per multa media, de quibus dubitare aliquis potest, ad quæ genera referri recte queant. Hac de causa commodissime annotavit Theophrastus, definitiones suas accipiendas esse non pro exquisitis, quemadmodum etiam divisiones. Quid ? Sub quo genere ponam Fungos fateor me ignorare. Arborne, an Cremium ? Neutrum esse potest ; caret enim ramis, facileque dissolvitur. Nec Frutex, quia unicum edit caulem. Nec Herba, quia foliis caret. Denique nullum horum, quia radix ipsi denegata ab ipso Theophrasto. Et Tubera quid aliud sunt, quam radices ? Idcirco *ἀσκα* Græci vocarunt, quod nullam umbram faciant, aut foliis, aut stipite. Quare videmur recte quintum genus statuere posse, quod Tubera Fungosque sub se comprehendat.

CAP. XV.

*De aliis quibusdam generibus,
quæ summis subsunt.*

SVb his continetur magna aliorum generum turba, quorum multa una aut altera nota significantur vobis. De his cum non sit satis exacte à recentioribus quidquam tractatum, operæpretium est plura verba facere. Quoniam horum notitia multum vos juvabit, ad faciliorem multarum specierum cognitionem, si quando Herbarum cognoscendarum causa, hortos aliave loca accesseritis. Horum notæ designantur monstranturque primo in odore, saporeque aliquo peculiari & proprio. Sic Nasturtium, Sinapi, Piper, Eruca, Mentha, Myrrhis, Libanotis, Absinthium, Ambrosia, aliæque Herbæ & Cremia, ex odore à nobis cognoscuntur. Nam cunctas Herbas, quæ exempli gratia vulgaris Nasturtii odorem saporemque habent, inter Nasturtii genera recte collocari possunt, etiam si partium forma à vulgari Nasturtio multum varient. Quod Herbarii nostri Nasturtium Indicum appellant, nil cum Nasturtio

sturtio vulgari simile habet præter odorem & saporem. Secundo à virtute singulari; ut Consolida, Saxifragia & ejusmodi. Inter Herbas, quæcunque vulnera glutinant, Consolidæ dici possunt; quæ calculos minuunt, Saxifragiæ, etiamsi non parum forma inter se discrepent species, sufficit ut in virtute convenient ad horum generum nomen acquirendum. Hæc ratio est cur tot species Saxifragiæ, & Consolidæ, à recentioribus sint recensitæ. Percipiuntur & tertio quædam genera ex aliis accidentibus variis. Sed quæ quarto à partis alicujus nempe radicis, foliorum, floris, ac fructus forma spinisque, ut Acanacea, desumuntur, deinceps enumeranda examinandaque veniunt; quod hæc & multa sint, & difficiliora, magisque in formis Plantarum nos instruant. Ex radice igitur Orchides, Palma Christi, etiam alia perquam pauca cognoscuntur: ex foliis Vnifolium, Bifolium, Trifolium, Quinquefolium, Chondrilla, Linaria, & alia: ex flore, Iacea, Scabiosa, Ranunculus, Anemone, Iris, Narcissus, Hyacinthus, Lilium, & alia multa: ex fructu ut Arborum magna pars præcipue mitium ac domesticarum, Geranium,

70 ISAGOG. IN REM HERB.
Papaver & cætera, quorum deinceps
notæ exactius commonstrabuntur.

C A P. XVI.

*De Orchide, Satyrio, Palma
Christi.*

CVNCTÆ Herbæ quæ bulbosas bi-
nas, aut ternas habent radices in-
star testiculorum, semen humanum
quodammodo redolentes, Orchides
censentur, vulgo Satyria: quamquam
proprie Satyrium sit, quod ternas ha-
bet radices Orchidum radicibus simi-
les; unam quæ sursum erigitur virilis
membræ forma, duas alias inferius ex
eodem initio, more testiculorum, de-
pendentes. Cum his eadem esset Pal-
ma Christi, nisi radices latiores essent
ac depressæ magis, & in tres, quatuor,
aut quinque partes in extremitatibus
divisæ instar digitorum manus. Ideo
Palmam Christi nominarunt.

C A P. XVII.

De Trifolio.

NVLLA vox pluribus Plantis commu-
nior quam Trifolii; qua nō modo
Herba-

Herbarum varia genera, sed etiam Arborum ac Fruticum complectimur; quod cuncta ea Trifolia sint, quę semper terna folia tantum proferunt in unius pediculi extremitate; duo à latere sibi invicem opposita, atque tertium in extremo, quemadmodum in vulgari Herba, quę Trifolium appellatur, conspicimus. Inter Arbores est Laburnum & Anagyris, quę à Laburno fædo odore præcipue differt. Inter Frutices Cytisus, sub quo & Acaciam alteram Mathioli comprehendo. Genistę quædam species flexibilibus ramis à Cytiso differt: hujus enim ramicaulesque lignosi sunt. Adeo vero tria hæc folia Cythiso propria sunt, ut cunctos Frutices, etiam si ad Arboris naturam quodammodo accedant, tribus foliis uno pediculo inhærentibus præditos, Cytisos appellent Herbarii, à quibus multę eorū species describuntur. Inter Cremia & Herbas multo plura comperietis genera; quę fere cuncta hic recensebo, non omisis cujusque magis propriis partibus. Trifoliū vulgare, quod pratense vocant, flores edit aut albos, aut purpureos, aut luteos, aut alterius coloris, in summo caule in brevem veluti spicā coagmentatos: deinde semen rotundum

in parvis siliquis. Quod autem in agro Salamantico Clusius observavit, petiolos ex alarum sinibus prodeuntes habebat, quibus flores coagmentati sustinebantur purpurei, & his succedebant membranei folliculi semen exiguum continentes. A dictis Trifoliis præcipue odore differt, quod Bituminosum vocant & Asphaltites, quia bituminis odorem spiraret, alii Menianthes. Loti duo recensentur genera apud Dioscoridem, hortense & sylvestre. Hortensis nullam nobis notam significavit; imo ne Trifolium quidem esse scribit: unde multi Lotos etiam plurium foliorum, quam trium, nobis monstrant. Constat tamen Lotum hortensem inter Trifolia poni debere ex eo, quod Loto sylvestri folia Trifolii prætensis appinxit, sed semine Fœnugræci, minore tamen, gustuque medicato. Melilotus, Sertula Campana Latinis dicitur, quod antiquitus coronas & ferta ex hac facerent, optimaque in Campania nasceretur. Dicitur autem Melilotus, quia folia sunt mellei coloris, qualia & in Trifolio quodam odore Fœnugræci observavi. Folia autem Meliloti odoris boni sunt, quo præcipue (quantum ex Veteribus colligere licet)

licet) à Loto sylvestri differt. Addunt
huic semina gustus medicati. Pro Lo-
tis multæ Trifoliorum species hodie
circumferuntur , quæ cum aliis Trifo-
liis confunduntur, adeo, ut cuncta quæ
præter tria illa folia vulgaris Trifolii
foliis similia ab extremo pediculi de-
pendentia, alia bina cauli aut ramis si-
ne petiolo annexa & sibi invicem op-
posita, ac quasi alata habent, inter quæ
petiolus trium foliorum enascitur,
Loti censeantur. Medica, ut author est
Dioscorides, Trifolio pratensi omni in
parte similis est, præterquam in fructu,
quem lentis magnitudine promit, sed
contortum, ut Siliqua (κεράτιον.) Ex
qua descriptione nonnulli, qui κερά-
τιον apud Dioscoridē corniculum in-
terpretari cupiunt, nobis pro Medica
proponunt varias Trifolii species, qua-
rum fructus aut lunæ in modum in-
curvati sunt, aut instar testæ cochleæ
corniculorumve intorti. Fœnugræcū
siliquis suis oblongis se prodit, corni-
culis similibus, in extremitate acumi-
natis, sed maxime odore gravi, quo &
tota Herba prædita est. Ononis quoq;
inter odorata Trifolia numeranda, si-
milis Fœnugræco, sed lignosior fruti-
cosiorque. Ejus enim folia odorata

sunt, tum illius, cuius rami aculeos gerunt, tum alterius quæ prorsus spinis caret. Flos utrique papilionaceus, semenq; in siliquis Viciæ similibus. Reperitur & huius generis in montibus Senensibus, quod capreolos, ut Vicia, gerit sine spinis, odore jucundissimo, qui diu in Planta exsiccata servatur. Lagopus Græcis atq; Latinis aliquibus Trifoliū humile appellatur. Huic caulis rectus, ac in cacuminibus ramulorum spica lanuginosa hirsutave, pedē leporis imitās, unde Lagopi nomē: in ea semen cōtinetur. Reliqua vero Trifoliorū genera, ad alia quēdā referri possunt quorum notitia, aut à flore, aut à fructu petenda est, ut Anemones species, Fragaria, Tribulus quidam, ac inter legumina Cicer quoddam sylvestre, tum Phaseolus, & si quæ sunt alia.

C A P. XVIII.

De Pentaphyllo, sive Quinquefolio.

INter Arbores Staphylodendron, inter Frutices paucissima ab uno pediculo quinque folia semper dependentia habent. In Herbarum genere nonnulla quæ Pentaphylla, & Quinq; folia

folia dicuntur. Horum flores quinque foliis diversi coloris, raro pluribus constituantur. Tormentillam nonnulli cum Quinque foliis confundunt. Distat tamen numero foliorum florum, & foliorum Herbarum. Flos enim ex quatuor foliis constat luteis: folia in uno pediculo ut plurimum septem.

CAPUT XIX.

De Herbis Intybaceis, Chondrilla, Hieracio.

Intybaceæ Herbarum omnes inter Oleraria recenseri debent. *κίχωνες* appellat Theophrastus Hist. l. 7. c. 7. propter similitudinem foliorum quam habent cum Intybo. Eorum multa sunt genera, Seris quam nunc Cichorium dicunt, Chondrilla, Sonchus, Lactuca, Hieracium, & alia quædam nomine tantum cognita apud Theophrastum, & Plinium. Priora autem non satis exacte à veteribus descripta, quod antiquis illis temporibus plusquam satis essent nota. In errore versantur recentiores Herbarii, qui nobis multas Chondrillas ob oculos proponunt flore luteo; cum tamen similem Cichorio hoc est cœruleum, Chondrillæ ad-

adscripterit Dioscorides, quemadmodum etiam & caulem, & folia; Vnde nonnulli Sylvestris Cichorii speciem arbitrabantur. Distat tantum ab Intybo, quod folia, flos & caulis, semenque graciliora tenuioraque sint; & in ramis gummi mastichi simillimum edat, cujus granum concretum *χόνδρον* Græci dicunt; hincque Chondrillæ vox. Nec minor eorum est error, qui nobis multas Cichorii species luteis præditas floribus enumerant, si vulgare Cichorium verum sit veterum, ut hætenus omnes arbitramur. Harum plerasque ad Hieracia, & Lactucas referendas censeo, & ad alia quædam Intybaceorum genera, quorum nomina extant apud Theophrastum & Plinium. Hieracia duo descripsit Dioscorides, magnum & parvum. Utrique folia Sonchi, flores lutei: magno flores tales in oblongis capitulis; parvo flores in orbem circinati. Constant Intybaceorum flores ex multis foliis, sæpe in extremitatibus ferratis, luteis aut lacteis, raro rubris. Vnam enim Hieracii speciem purpureo flore novi.

De Brassica.

BRassica multas species faciunt veteres atque recentiores. Omnes folio sunt carnosio, pingui, crispo, aut lævi, aut laciniato & inciso, aut sine divisionibus, nigro, aut albo, aut rubro, aut viridi, multum succi in se continente. Flos iis luteus, aut albus, quatuor foliis constans: semen in siliquis. Brassica marinæ speciei Penæ Monospermos dictæ, quod singulæ siliquæ unicum tantum semen contineant, flos è sex foliis constituitur. Quæ autem vulgo Soldanella dicitur, nequaquam ad Brassicas referenda. Flore, & folio herbæ, atque floris Convolvulus; virtute vero Scammonium est.

De Iunco.

NOtissima herba est Iuncus; prope paludes frequens, quanquam arenosa, aridaque etiam loca non careant Iunco. Proprie Iuncos appellamus, quorum folia & caules scirpi nunc vocantur à multis, qui à radi-

à radice oriuntur teretes, glabri & sine
 nodis; interdum etiam angulosi, in-
 tus cavi, medulla molli & alba pleni,
 aut spongiosi, denique flexiles. Cæsal-
 pinus vocat Iuncos caules enodes flexi-
 xilesque, negatque folia à caulibus dif-
 ferre. Nos folia censemus, ubi fructum
 aut florem in caule nondum gerunt;
 ubi gerunt, caules. Cæterum angulo-
 sos interdum hos caules aut folia di-
 xi. Nam hujus generis triangularis in
 fossis Patavinis mihi comparuit. Sunt
 inter veteres, qui Cyperum etiam Iun-
 cum appellarunt, quod caulem edat
 Iunco vulgari similem, intus cavum,
 medullosum, foris sine nodis ac foliis.
 Teres hic est in Cypero, quem Iuncū
 floridum appellat Mathiolus; angulo-
 sus in Cyperis, quos Dioscorides & Pli-
 nius describere. Reperitur enim fre-
 quenter triangulari caule, raro qua-
 drangulo, qui Iuncus quadratus à
 Celso nominatur. Folia Cypero angu-
 sta, plana, glabra, & Porro similia, qui-
 bus maxime à vulgari Iunco distin-
 guitur. Squinanthum autem officina-
 rum, Græci quoque *χοῖνον* & *χοῖνον*
δρακινόν nominant: Latini Iun-
 cum odoratum, Celsus Iuncū rotun-
 dum, ut à Iunco vulgari, & Cypero
 qui

qui triangularis ut plurimum est, distingueretur. Raro ad nos hæc Herba adfertur integra cum caule ex Arabia. Vidi caulem ejus rotundum, foliis alternatim obsitum, in quorum alis flores continebantur, folia Gramini similia, cujus potius est species. Et sane adhuc me latet, cur Iuncum peregrinam hanc Herbam dixerint, cum neq; caulem, neque folia Iunci habeat. Parum à Cypero differret Typha, (folia enim similia, enodis caulis rotundusque, & in summo flos, aut fructus) ni durus caulis, & lignosus esset instar Arundinis, & flos seu fructus tornatæ clavæ similis.

CAP. XXII.

De Equiseto.

IVnco jungatur Equisetum forma parum dissimili: Hippurin Græci vocant, Latini Equisetum, & Caudam equinam, quam Herba hæc altius accrescens dependentibus comis refert. Caule, & folio est Iunceo, id est rotundo, geniculato, & in se infarcto. Vt breviter dicam, ni folia aut ramos (utroq; modo dici possunt partes in quas caulis Equiseti se dividit) proferret, Iun-

80 ISAGOG. IN REM HERB.
Iuncus geniculatus merito appellari
posset.

C A P. XXIII.

De Lino, & Linaria.

Lini & Linariæ genera folia & flores
produnt; cunctis enim oblonga,
angusta, acuminata in caule. Linaria
à foliorum similitudine quam cum
Lino habet, nomen accepit. Distin-
guuntur flore & fructu. In Lino sive
sylvestre sit, sive sativum, flos ex quin-
que foliis constat cœrulei coloris aut
albidi, aut rubescentis, aut lutei: Lina-
riæ vero flores figura varii. Vulgaris,
quam Osirim nuncupat Dioscorides,
flores edit luteos à fronte latiusculos,
clausosque, os ranæ imitantes: cauda
angusta est, inflexa, ut Consolidæ rega-
lis; foliis Lini, qualia etiam in Esula
minori conspiciuntur. Herbarii pri-
mùm nascentem Esulam à Linaria
vulgari distinguunt, quod ex Esulæ
caule aut foliis lac emanet, è Linaria
minime. Hoc ait tritus versicu-
lus:

*Esula lactescit, sine lacte Linaria
crescit.*

Cæterum quasdā proposuerunt nostri
Neo-

Neoterici Linarias, quarum folia non sunt Lino similia, sed flores vulgari Linariæ tantum, ut Linaria odorata, & Linaria Valentina Clusii.

CAP. XXIV.

De Vrtica.

Menthæ similia sunt Vrticæ folia, hoc est lata, in acutum desinentia, undique serrata. Natura urendi se prodit, distinguiturque à Mētha, quod hæc non urat, & odorata sit. Plinius à foliorum forma Vrticam Herculaneam nominavit, quæ odorata est. Ego hanc inter Calamentha ponendam puto, si non tactu simul cum odore mordeat. Vrticæ valde similis Herba est quam mortuam Vrticam nominant, quia tactui innoxia est. Ejus duo genera, unum Lamium vocant, quod hujus flores cucullo larvatam faciem quadantenus repræsentent; alterum fœtidum quod Vrticam fœtidam dicunt, & Galeopsim, quia galei, id est, mustelæ faciem, & rictum quodammodo flores referant.

CAP. XXV.

De Verbasco.

EX folio, & flore maxime inter cæ-
 teras Herbas cognoscitur Verbas-
 cum, quod Græci $\phi\lambda\acute{o}\mu\theta\upsilon$ vocant. Vul-
 gare Verbasum, hoc est Thapsum bar-
 batum, (à cuius foliorum aut florum
 similitudine, multa Herbarum genera
 Verbasci nomen adepta sunt) folia ha-
 bêt lanuginosa, candida, aut viren-
 tia, aut subrubra lataque: florem fert
 patulum, unico folio constantem in
 quinque partes dissecto, qui levi mo-
 tu decidit, album, aut luteum, aut et-
 iam rubrum. Flores tales producit
 etiam Blattaria, quæ ideo sæpe fallit
 pro Verbasco, id est, Thapso Barbato,
 accepta; quocirca, & hæc inter Ver-
 basca venit collocanda. Cætera vero
 genera quæ hoc flore carent, à folio-
 rum similitudine, quam cum Verbasco
 vulgari gerunt, à recentioribus Her-
 bariis Verbasci appellationem sorti-
 untur; ut quod Silvestre vocat Ma-
 thiolus, Salviæ folio, sed incano, densa
 lanugine obsito, veluti Verbasum,
 inter Cremia reponendū potius quam
 inter Frutices: Scaliger inter Herbas
 collo-

collocavit. Florem fert in verticillis
crassum in caule per intervalla dispo-
sitis, ut Marrubium. Hic luteus est aut
aureus, fistulæ modo concavus, cujus
pars postrema in duo veluti labia de-
hiscit, ligulamq; è rictu promit. Phlo-
mides recensentur tres à Dioscoride
admodum mutila descriptione; Ver-
bascula interpretantur. Scio *Φλομίδες*
non esse diminutivum *ἔ Φλόμης*,
sed *Φλομίδιον*. Credo à foliorum hir-
sutie Phlomides appellari. Florum
formam non adscripsit Dioscorides;
ideoque plura proponuntur Phlomi-
dum genera à Neotericis, quam debe-
rent. Sunt qui prima duo Phlomidum
genera haud esse foliis hirsutis tradāt,
sed tantum tertium, quod Lychnitum
cognominant, propterea quod hoc
apud solum modo esse scribat ad el-
lychnia. Idcirco prima Phlomidum
genera censent eam Herbam, quæ Pa-
ralytica, & Arthetica vulgo dicitur,
cujus multæ sunt species. Omnes ferè
in caulis nudi vertice flores in um-
bellæ modum ferme congestos luteos,
aut albos, aut rubros in quinque folia
dissectos, aut ex uno folio quinque in-
cisuris prædito constantes, è caliculis
denticulatis producant. Verum non

vident Dioscoridem his folia tribuisse hirsuta quæ in nostra Paralyfi desiderantur. Sunt enim aut lævia, aut crispa Lactuæ modo; hinc Lactuca sylvestris in hac regione vocatur.

CAP. XXVI.

De Gramine, Frumento, Milio, Panico.

INter Herbas quæ radicem fibratam habent bulbo carentem, longoque, & angusto sunt folio, duo præcipua genera memorantur; Gramen scilicet, & Frumentum. Quæcunque autem calamus, caulemve duriores lignosioresve producant, Cremia rectius appellari possent quam Herbae, quod cremari queant. Gramen unum, quod Parnassium vocant, quoniam in Parnasso monte oriatur, sola forma, & foliis imprimis, quæ Hederacea sunt, differt à cæteris omnibus Graminum speciebus, quorum multiplex est in spica aliisque partibus differentia. Aliquando centum Graminum species numeravi, nec pauciores alii, qui ante me scripsere; quanquam inter has quædam existant, quæ neutiquam inter Gramina constitui debent. Dicitur Gramen

Gramen à germinando, quod cito, multumque germinet, à Græcis πρῶτα, qua voce etiam quamcunque Herbam intelligunt. Frumenti autem tria sunt genera; Triticum, Milium, Panicum. Triticum rursus quatuor complectitur genera; Triticum proprie dictum, quod πυρὸν & σῖτον Græci vocant, Hordeum, Secale quod multi Siliginem volunt, Avena, quibus & quintum addere possumus, nempe Orizam. Hæc σιπῶδη & σιτηρά vocat Theophrastus, quod semina horum Tritici vulgaris semini similia quodammodo sint, hoc est oblonga, & per medium secundum longitudinem leviter divisa: Gaza Frumentacea, sed haud scio an rectius Triticea? Nam etsi Frumentum sæpe pro Tritico sumatur apud Latinos scriptores; communiter tamen per Frumentum intelligunt una cum Triticeis, alia quædam Frugum genera, ut Milium, Panicum, & si quæ sunt cætera ex quibus panes confici solent σιτηρά dicta Dioscoridi, lib. 2. cap. 108. Columella, atque etiam Plinius inter Frumenta, Panicum Miliumque reposuerunt. E gluma facile excutitur Triticum, cujus granum lævi est cortice; Hordeum

vero asperiore, utpote qui ipsa gluma tegatur, in cuius fastigio arista eminet. Idem cum Hordeo videri posset Oryza ni rotundius illi esset semen, ac ovi veluti figura, asperiorique, & striata gluma præditum. Secale granum est oblongum prædictis nigrius atque strigosius, nec glumis tectum. Oblongum pari modo quin etiam Avenæ est; sed glumis opertum, & superiori parte exiguis pilis hirsutum. Semen rotundum parvum, tenui tunica lutea vestitum promit Milium. Nec Panicum valde dissimile, nisi quod granum hirsutius est, splendentibusque luteis folliculis opertum. Qui vero quantum spica aliisque partibus hæc genera differant, scire cupiunt, scriptores adeant. Mihi nunc satis est summam ac generatim generum eorundem differentias assignasse, ut sciant eis tantum præcipue à Graminum generibus distingui.

C A P. XXVII.

De Tithymalo.

Tithymalus Lactaria autore Plinio, & Lactuca caprina nominatur, quod capræ ea innoxie vescantur.

tur. Lactaria & Lactuca dicitur, quod lacteo succo turgeat, qui profluere, aut emanare conspicitur detractis foliis, aut caulis parte. Hujus multa sunt genera, Characias, id est, Vallaris, sic dictus quia vallis septisque munien- dis aptus sit, aut quod plerunque his in locis proveniat: Myrsinites, quia folia Myrti habet: Paralys, id est, Marinus; Helioscopius, Cyparissias, Dendroides, Platyphyllos, Esula quam Pythyusam vocant, Lathyris quæ Cataputia minor dicitur, Peplus, Apios. Ad hæc variæ Tithymalorum species reducuntur. Cunctis diversæ radices, item caules, folia, flores, fructusque. In eo conveniunt, quod caules in summo spargantur in ramulos junceos ad minus ternos, quibus alia quam in caule folia adnascuntur, rotundiora scilicet, & ab utroque latere bina, quæ in nonnullis generibus à se invicem separata sunt; in plurimis sibi usque adeo adnata, ut labrum, aut pelvim aut calicem oblongum, vel oblongum acetabulum imitari videantur, per quod juncei rami transeunt (veluti in Perfoliata) qui flores continent summo fructui insidentes. Hanc ramorum seriem Dioscorides lib. 4. cap. 168. comam appellavit. Rizotomi

88 ISAGOG. IN REM HERB.
hodie umbellam, quod umbellæ in
modum hi ramulæ dividantur.

C A P. XXVIII.

De Violis.

MUltis Herbis ac Cremiis, iisque
nihil inter se similibus, Violæ no-
men inditum à veteribus; qui fortas-
sis hoc nomine pulchros flores, prius
cæteris vere apparentes significarunt.
Nam ἰὼν (sic Græci Violam vocant)
ἀπὸ τοῦ ἰέναι dictum volunt; quoniam
prius cæteris floribus veris tempore
proveniat. ἰὼν μέλαινα & μελαίνιον,
Latinis Viola nigra & Martia, quod
Martio mense floreat, vulgo cognita
Herba est, non modo frequens in
Pharmacopœorum officinis, qui ejus
flore quinque foliis constante, utun-
tur ad cōficiendos syrupos violaceos;
sed etiam in olitorum hortis. Flori
hujus peculiaris color, quem Virgi-
lius & Theophrastus admodum licen-
ter nigrum, Dioscorides purpureum
dixerunt; à cujus similitudine color
Ianthinus, hoc est, Violaceus nomen
accepit. Quod vero Græci Leucoium
appellant, hoc est, Violam albam (à
foliorum ut quidam putant canitie,
non

non à florum colore, qui aut albus est, aut purpureus, aut luteus, & ut nonnullis placet, etiam cœruleus, qualis tamen nondum mihi conspectus) Cremium est; caule scilicet lignoso, recto, rotundo, ramoso; foliis oblongis, ut plurimum candidis, & incanis Verbasci modo; floribus odoratis ex quatuor foliis constantibus, candidis, purpureis aut luteis; hinc siliquis oblongis, angustis, in quibus semen depressum continetur. Vulgus Violam vocat, quæ flore est luteo; Plinio, & Gal-
lis Viola lutea; Arabibus, & officinis Keyri. Radicem habet lignosam, fibratam. Aliud ab his Leucoium Theophrasti, quod bulbosum cognominât, quia huic radix bulbosa sit, è qua bina, aut terna folia oblōga & angusta prodeunt; deinde caulis, atque in ejus summitate flos unus aut alter, è vaginula suo pediculo propendens, albus, sex constans foliis, tribus externis, & duobus internis, in cujus medio stamina cum luteis apicibus, Campanellas vulgus vocat. Apud Longobardos ultimis Februarii diebus florere incipit. Hæc Herba est, uti & illa quoque quam Violam matronalem, Damascenam, & marinam appellant: alii Hesperida, quod noctu, aut circa ves-

90 ISAGOG. IN REM HERB.
peram flos magis oleat; Fuchsius Leu-
coium. Nam flos illi fere Leucoii, quod
Cremium est, nec non & fructus: fo-
lia per ambitum subnigra, leviter cre-
nata Drabæ modo. Huic affinis est ea
quam Violam latifoliam, alio nomi-
ne Bulbonacam, & Lunariam rapha-
nitim vocant: item quam Lunariam
odoratam & regiam, & Græcam. Vtri-
que folia lata sunt; sed Bulbonacæ
asperiora Raphani modo & crenata;
Græcæ vero molliora, & per ambitum
ferrata. Vtrique flos quoque Leucoii
quadrifolius, purpureus, aut subcæ-
ruleus: sed fructus latus, foliaceus, fe-
reque rotundus. Adscribunt & Vio-
læ nomen recentiores Medio Diosco-
ridis, quam Marianam Violam vo-
cant aliqui; & Calathianæ seu Cam-
panulæ, quam autumnalem Galli, nec
non quibusdam Cariophyllis, quos
Violas barbatus Dalechampius.

C A P. XXIX,

De Cariophyllis.

Cariophyllorum appellatio à flo-
rum forma est; siquidem flos aper-
tus una cum calyce, cariophylli fru-
ctum, qui ex India deferretur, plane
refert.

refert. Calyces ejus sunt longi, teretes, glabri, fere semper orbiculo superiore denticulati, ex quibus flores pulcherrimi Cariophyllorum fructuum sæpe odore, quinq; aut sex foliolis constantes ubi simplices sunt, colore perquã variis, per extremas oras fimbriatis. Ab hujus floris quadam similitudine Flos Africanus Cariophylli nomen accepit. Luteus hic est, & injucundo odore caputque gravante, foliis communi Cariophyllo dissimillimis, ad Tanaceti folia accedētibus potius; unde Tanacetum Africanum appellavi.

CAP. XXX.

De Lilio.

Lilium, quod Græci κείνον & λείριον, flos vulgaris est; ideo neque hunc, uti neque Herbam, descripsit Dioscorides. Ejus nomine multa Herbarum genera designantur, quibus flores pulchri atque odore suaves; ut Lilium convallium, Narcissus, & ejusmodi. Proprie tamen Lilium est Herbariis, cui radix bulbosa, caulis rectus & foliatus, in cujus summo flores varii nunc hujus nunc illius coloris, ex sex foliis constantes, quorum labia
magna

magna ex parte reflexa sunt; stamina
iis sex plerumque in medio, atque in
umbelico stylus. Liliorum genera (præ-
ter rubrum & album quæ vulgaria,)
sunt Hemerocalles, Martagon, Lili-
um Perficum, Corona Imperialis & Tule-
panum. Quorum omnium differen-
tias apud Herbarios studiosi perqui-
rant. Lili quoque florem fert ea Her-
ba, quam Lobelius, & alii non con-
temnendo vocabulo novo Lilia spho-
delum dixerunt. Radice enim Aspho-
deli est & foliis; caule sine foliis, aut
si sint exiguis sane, qua in re differt
à Lilio.

C A P. XXXI.

De Narcisso.

Narcisso nomen est à vi stupefa-
ciendi, quam Græci *νάρκωσις* vo-
cant, ut testatur Plutarchus l. 3. Sym-
pos. his verbis: Narcissum nomina-
runt, quia nervos hebetet, & torpi-
das gravitates efficiat. Idcirco Sopho-
cles ipsum vetus magnorum Deorum,
hoc est subterraneorum, coronamen-
tum appellavit. Theophrastus, nec
non Dioscorides autores sunt Narcis-
sum etiam Lilium dici. Plinius quoque
dum

dum lib. 21. cap. 3. de Narcisso & Liliis simul agit, sub Liliis comprehendisse visus est. Narcissorum unum genus purpureum statuit, alterum flore candido, & calice purpureo. Virgilius Ecloga 5. purpureum Narcissum, (ut puto) nominat, non quod undique sit purpureus: sed quia medium floris (quod calicem video Plinium appellasse) purpureum cernatur. Idem Plinius paulo post unum genus purpureo flore recenset, alterum herbaceo; quod tamen si de colore floris intelligat, falsum est. Non enim flori color herbaceus, sed albus; in medio vero aut croceus, aut purpureus, aut albus totus. Herbaceum caulem adscripsit Narcisso Theophrastus l. Hist. 6. cap. 6. his verbis: τὸ δὲ καυλὸν ἄφυλλον μὲν, πῶδὴ δὲ καὶ ἐξ ἀκρῆς τὸ ἄνθος: id est, caulem quidem sine foliis (habet,) sed herbaceum, florem in cacumine. Videtur autem Plinius legisse πῶδες ὅ, & sic ad florem non ad caulem herbaceum retulisse. Narcissum ait Dioscorides folia Porro similia habere, sed tenuia, multoque minora & angustiora: caulem vacuum, sine foliis, palmo majorem, in quo flos albus, intus croceus, in quibusdam

dam purpureus: radicem intus albam, rotundam, bulbosam: semen veluti in tunica nigrum, oblongū. Recentiores multos nobis Narcissos depinxere, veros scilicet, & falsos. Veros voco qui descriptionem Dioscoridis in flore admittunt: falsos vero, qui ab ea dissident. Verorū foliati sunt flores omnes sex foliis constantes, aut pluribus, albis omnibus, excepto quodam genere quod nuper ex Oriente ad nos delatum est; in medio autem floris calix, seu acetabulum, quod aut luteum aut croceum; aut luteum in fundo, croceum aut purpureum in oris; aut totum aureum, albumve. Id Ovidius eleganter, dum mutationem Narcissi adolescentis in hunc florem describit, expressit his versibus:

Nusquam corpus erat, croceum pro corpore florem

Inveniunt, foliis medium cingentibus albis.

Quibusdam in medio protuberantia flava, quæ rotunda est, & vel integra: (calicem plenum vocat Clusius Lib. 2. Hist. cap. 13. in Narcisso pleno flore) vel in plures partes divisa à foliis in medio ex ea pullulantibus, ut in Narcisso Polyantho conspicitur. In sunt & quibusdam, qui calicem in medio

medio habent, staminula in medio calicis: quibusdam folia, & alia quædam, quæ diligens communis Narcissi inspector observare poterit, & quantum aliis quoque in partibus differant, unde peculiaris sibi cognomina sumunt. Cæterum falsorum Narcissorum plurimæ sunt species, quæ inter se variis partibus differunt. Dodonæus Narcissum montanum appellat, cui radix & folia, caulisque Narcissi; atque etiam floris folia vulgaris Narcissi quæ calicem ambiunt, ni flava essent; calix vero tam grandis, ut ex eo floris dimidium constitutum esse videatur, atque in nonnullis ejus speciebus flos universus ex hoc calice constare. Sunt qui levi conjectura Narcissum Montanum Theophrasti putent: Clusius recte Pseudonarcissum: quamquam dubio non caret an non Pseudonarcissus ejus vulgaris verus quoque Narcissus dici debeat. Ajunt enim hujus generis unum esse, quod floris sex illa folia alba obtineat, calicem vero luteum. Nos proprium his Pseudonarcissis nomen dedimus Campanæ peregrinæ; vulgus in Italia Trombam Sorianam, hoc est, Tubam Syriacam, dicit à calycis figura. Quod autem nonnulli docti viri Leucoium bulbosum Theophrasti appellavere, ad Narcissos

Narcissos quidam retulerunt, cum etiam & hanc nollent sui generis Plantam constituere. Narcissus certe non est; quoniam in medio floris nullum acetabulum aut caliculus; sed stamina seu ligulæ ut plurimum crocæ, unà cum stylo in medio, quæ sex alba folia ambiunt. Miror inter Narcissos relatum eum florem. quem vulgus peregrino vocabulo Tulipanum, & Dulpanium, cum præter bulbum nil cum Narcisso commune habeat. Inter Lili genera supra rectius videor collocasse.

C A P. XXXII.

De Iride,

IRidis flos sex folia habet: tria deorsum reflexa arcus modo, tria vero sursum contra se mutuo reflexa, quæ magnitudine, colore, odoreque variant. In vulgari ut plurimum color æceruleus ceu arcus cœlestis, unde Iridis nomen accepit. Ab hujus similitudine variæ Plantæ Iridis nomen mutuata sunt, quas in latifolias, & angustifolias dividit Clusius lib. 2. Hist. cap. 45. Omnibus autem à radice sunt folia gladii similitudine. Flos Iridis Tripolitanæ folia magna versus caule inflexa

inflexa habet, & alia tria minora alata, ligulam flavam regentia, bifida, ut novem foliis flos constare videatur. Chamæiridis flores odorati sunt, ex cœruleo, aliquando ex purpureo violacei, ex novem foliis conflati. Lobelius Iridem raram nominat flore tribus tantum foliis repandis constante peregrina elegantia striatis, obscure violaceis. Xyris quam Dioscorides Irin sylvestrem vocavit, vulgus Spatulam fœtidam, facile à reliquis Iridis speciebus dignoscitur ex flore & foliis, quæ à radice nascuntur. Floris enim surrecta folia, atque in ejus umbilico puniceum quid: folia vero Herbaræ recoctam olent, unde & Recoctaria in quibusdam Italiæ locis dicta est.

CAP. XXXIII.

De Ranunculo.

Cognoscuntur & ex flore Ranunculi genera. Hujus color aut niveus est, aut aureus teste Dioscoride, qui, uti neque ex aliis Plinius, quidquam de forma floris præterea annotavit. Nostri Herbarii diligentiores in imponendis nominibus, omnes Herbas, quibus communium Ranuncu-

G lorum

lorum floribus similes in caule micant
flores, Ranunculos nominarunt. Con-
stant, quinque foliis aureis ut pluri-
rimum, interdum lacteis, expansis
(quæ cultura, & mangonio, tum etiam
sponte multiplicari affirmant) in me-
dio multis luteis, aut albis staminulis,
brevibus, iisque sæpe cum apicibus.
Reliqua vero genera, quæ proponunt
alii, nequaquam Ranunculorum sunt,
sed aut Anemones, aut alterius. Ra-
nunculum Græci Βαρυχρον appella-
runt, quod vulgares illæ species prope
fossas, & in locis humidis nascantur,
ubi ranæ degere solent, ac se sub hac
Herba occultare. Plinius ait Lib. 25.
cap. 13. Strumeam à suis Herbariis
vocari, quoniam strumis & panis me-
deatur; vel etiam, quod strumosa ra-
dice interdum conspiciatur. Ego in
monte quodam Bononiensi Ranun-
culum passim nascentem vidi radice
Scrophulariæ, & folio floreque com-
munis Ranunculi.

C A P. XXXIV.

De Anemone.

QVONIAM autem Ranunculo tam-
valde affinis est Anemone, ut multi
hanc

hanc cum eo confundant, non erit inutile discrimina utriusque ostendere. Flos Anemones nisi radiis solariis illustretur, aut vento perfletur, non aperitur; unde ipsi nomen. Nam ventus Græcis ἀνέμους. Est præterea & in floris colore differentia, & foliorum numero. Quoad colorem, Anemonæ color aut est puniceus, aut purpureus, raro albus aut lacteus: Ranunculo autem luteus fere semper, aliquando albus. Nam licet Ranunculum primum flore purpureo interdum esse scripserit Dioscorides: is tamen hætenus à nullis rizotomis conspectus est. Plantam quidem Syriacam nobis depictam ostendit Leonardus Ravvolius, quam ad Anemonem retulit. Flos ei ex quinque foliis, modo luteis, modo purpureis, alias rubris. Sakaick appellant Arabes. Forte hoc primum Ranunculi genus Dioscoridis; quod foliis coriandri constat, sed latioribus, subalbidis, pinguibus, flore luteo, interdum purpureo. Verum quia non addit descriptionem hic Autor, difficulter quid certi conjectura assequi possum: icon satis descriptioni Dioscoridis respondet. Lacteo autem flore quartum genus Ranunculi donat Dioscorides. Quod ad foliorum

numerum, ut dixi, Ranunculis omnibus in flore quinque folia, exceptis iis qui multiplici foliorum serie constant: Anemones autem flos raro quinque habet folia; & si quinque, ea semper vel punicea, vel purpurea, nunquam alba: qui vero sex, septem, octo aut plura, omnibus coloribus etiam albo variat. Nam quem Ranunculum nemorenssem appellarunt nonnulli flore albo, Anemones est species, cum ejus flos nunquam à me quinque; sed sæpius sex, interdum pluribus foliis conspectus sit. Sunt, inquit Dioscorides Lib. 2. cap. 195. qui ab Anemone sylvestri Argemonem, & Papaver quod Rhœam dicunt, propter colorum cognitionem in floribus, distinguere non possunt. Verum Papaveris & Argemonis color minus puniceus spectatur, & utrumque tardius floret. Quin & Argemone croceum succum, gustu admodum acrem reddit: Rhœas vero candidiorem, & acrem. Præterea Argemone, & Rhœadi capitula sylvestris Papaveris similia sunt: sed Argemone superne crassiusculum; Rhœadi angustius. Anemones genera neque succum emittunt, neque capite donata sunt, sed veluti Asparagi cacumine. Hæc ille. Plinius Lib. 21. cap. 23. Anemonem Phænion

Phænon dici tradit forte à splendore.
Sed apud eum potius legerem Phæni-
cium: quoniam inter notha Dioscori-
dis legitur Anemonem Phœniceum
dici, scilicet à colore,

*Qualem quæ lento celant sub cortice
Punica ferre solent.* (grana

Vt canit Ovidius 10. Metamorph.

CAP. XXXV.

De Hyacintho.

Dioscorides Hyacinthum suum sic
describit. Radicem & folia habet
Bulbi, caulem dodrantalem, lævem,
minimo digito tenuiorem, viridem;
comam incumbentem florum colore
ad purpuram accedente (sic $\varphi\omicron\gamma\varphi\upsilon\varphi\omicron\epsilon\iota\delta\epsilon\varsigma$ interpretor) plenam, incur-
vam. Quæ profecto descriptio nō vi-
detur convenire cum Hyacinthis, qui
nobis ab Herbariis junioribus pro Hya-
cinthis Dioscoridis obtruduntur: siqui-
dē color omnibus inest cœruleus: nisi
forte idem sint $\varphi\omicron\gamma\varphi\upsilon\varphi\omicron\epsilon\iota\delta\epsilon\varsigma$ & cœ-
ruleum, quemadmodum multis vi-
sum fuit, neutiquam, ut credo, Dio-
scoridi. Hic enim in primo statim li-
bro Cap. 1. de Iridis agens coloribus,
purpureum à cœruleo distinxit. Verū

102 ISAGOG. IN REM HERB.
cum variare coloribus hosce junio-
rum Hyacinthos videamus, nonnulli-
que tradant purpureos quoque repe-
riri; laudanda potius erit eorum sen-
tentia, qui nobis pro vero Dioscoridis
monstrât eam Hyacinthi speciem, quæ
purpurascens etiam flores habet præ-
ter cœruleos: oppugnanda vero eorū,
qui quasvis Plantas quibus bulbosa ra-
dix est, folia oblonga, caulis nudus flo-
ribus cœruleis plurimis onustus, figu-
ra comæ, pro Hyacintho Dioscoridis
commonstrant. Cum autem bulbosis
Plantis omnibus folia oblonga sint, &
à radice statim producta, caulis ut plu-
rimum nudus; sequitur Iuniorū Hya-
cinthum flore tantum à cæteris bulba-
ceis differre. Ideoque nomen Hyacin-
thi quidam etiam indidere Peregrinæ
Plantæ, cui pro bulbo tuber & caulis
foliatus, Hyacinthum Indicum ap-
pellantes. In flore autem respiciunt
multitudinem florum cauli supremo
instar comæ adhærentem, & colorem
in iis cœruleum, etsi florum forma va-
riet. Quibusdā enim unico folio con-
stantes concavosque adscribunt, ob-
longos, rotundos, in latus se expan-
dentes, per oras incisos in sex lacinias
quæ reflectuntur extremis oris; qui-
busdam vero ex quinque aut sex folio-
lis con-

lis congestos, quos stellatos vocāt ubi sese explicant. Omnes hi diversi partibus, figura, colore. Lobelius quandam speciem Hyacinthum comosum albū vocavit, cum tamen ejus flos nunquā cœruleus aut purpureus visus sit. Nam quem comosum cœruleum ostendit, alia est Hyacinthi species, cujus flos in aliis multis, quam colore à prædicta variat. Sed illi forte id nominis dedit à florum in caule congerie, quæ comā Hyacinthi quodammodo imitari videtur. Quare cum recentiores tot nobis depinxerint Hyacinthos, Dioscorides tantū unum descripserit, Theophrastus nullam de eo mentionem fecerit, nisi quod inter vernos flores connumerarit, in Sativumque, & Sylvestrē distinxerit, opus fuit nostram sententiam de Hyacintho haud vobis suppressere.

CAP. XXXVI.

De Scabiosa.

Scabiosæ proprium est in capitulo florem habere expansum, ex multis floribus parvis constantem, qui singuli caliculis membranaceis continentur. Caliculi hi deciduntibus floribus optime conspiciuntur, auctique semine su-

stinentur hirsuto; quod postquam acciti sunt una cum caliculis decidit. Capitulum in vulgari Scabiosa, nonnullisque aliis, ex floribus quinque foliolis constitutis congestum est. Degenerat à Scabiosis paululum ea Planta quã Clusius Scabiosam Pannonicam maiorem sive septimam nominat. Huic non flores (ut scribit) extremis ramulis insident in caput compacti; quibus deciduis capitula illa subrotunda fiunt, ac veluti squamosa, continentque longiuscula semina, angulosa, colorem fuscum maturitate acquirentia. In Scabiosæ quoque, quam æstivalem vocat, summis ramis nascuntur squamosa capitula, subcæruleis flosculis plena, ut & aliis quibusdam generibus, de quibus dubitari potest an Scabiosæ censerī debeant.

CAP. XXXVII.

De Iacea.

Video recentiores Herbarios Iaceas cum scabiosis confudisse: ideo explicandum est quid intersit. Ex Iacæ vulgaris flore, atque capite antequam florem edat, cognoscetis omnia Iacearum genera. Iacæ vulgaris flos in unico capite

capite unicus est multorum foliorum
è puniceo purpurascens, non mul-
ti conglobati, ut in scabiosa. Caput
præterea laceæ ex multis squammulis
compactum, exterius maxime, ante-
quam florem edat; quod neutiquam
in Scabiosa contingit. Quare cuncta
ea Herbarum genera, quibus capitu-
lum exiguis laminulis est compactum
laceæ nigræ modo, & unicus flos in
vertice capituli, laceæ sunt. Excipio ea
genera quæ aliqua in parte spinosa
sunt, aut in ipso capitulo, veluti Car-
duus stellatus, quem Calcitrapam vo-
cant. Centaurium majus, Cyanus, Ser-
ratula, & quam Stœben Salamanti-
cam Clusius vocavit laceæ sunt: tum
etiam quam Dalechampius Scabiosam
montanam nominavit. Hujus Autho-
ris lacea montana, lacea non est; sed
alterius aut sui generis Planta. Cyani
flores quinque foliis, aut pluribus, per
ambitum divisim laciniatisque con-
stant. In nomine est Cyani color, in-
quit Plinius lib. 21. cap. 8. ut qui ho-
norem nomenque dederit cœruleo: &
sane colore à cæteris laceis distare vi-
detur magis, quam alia florum diffe-
rentia. Inter laceas Serratula ex foliis
innotescit. Nam huic ferrata sunt fo-
lia, ut & Centaurio. Quare aut eam

Centaurium minus : aut majus Centaurium Serratulam majorem jure appellare poterimus. Stœbe autē, quam Salamanticam Clusius nuncupavit, flores è calyculis, aut capitibus squammosis edit villosos, atque purpureos. Quid sit Stœbe veterum, adhuc me latet: Theophrastus fruticē facit. Omnibus laceis semen oblongum, molli lanugine oblitum.

C A P. XXXVIII.

De Hyperico.

HYPERICI quatuor sunt genera, vulgare quod Perforata dicitur, quia folia multis foraminulis pertusa habet, quæ in sole obversis foliis facile conspiciuntur; Ascyron, Androsæmon & Coris. Omnibus flos ex plurimis foliis constans, colore aureo, qui ubi digitis conteritur, succum sanguineum reddit, aut rubicundum. Fructus hirsutus, in acutum desinens, fulvi coloris, præterquam in Androsæmo, quod Sicilianam nunc vocant. Nam huic capitula rotunda, crassiora, quam Hyperici, lævia & rubentia, quæ siccata nigrescunt. Omnibus in-

sunt

sunt fructibus semina minuta, nigra,
quæ trita odorem reddunt resina-
ceum.

CAP. XXXIX.

De Malua.

MAluarum tria genera: Malua com-
muniter proprieque dicta, quæ
Græcis *μαλάχη*; Althea quæ, & Ibi-
scus vocatur, & quam ex sylvestri
Maluarum genere statuunt Dioscori-
des & Theophrastus; & Alcea, quam
Itali Maluam sylvestrem, Hispani
Maluam Hungaricam dixerunt. Mal-
væ vulgari flos ut plurimum purpu-
reus, aut puniceus, aut pallidus, aut
albus, ex quinque constans foliis Rosæ
sylvestris modo; fructus cui semina in-
cluduntur orbicularis, depressusque
casei in formam, hinc caseolos ejus
fructus appellant Belgæ. Tales flores
fructusque Alcea atque Althea habent,
unde ipsis Malvæ etiam nomen: cæte-
rum foliis fere inter se differunt. In
Althea molliora sunt, quam in Malua
& Alcea, nec laciniata, in Alcea ad-
modum fissa atq; alte incisa Verbenacæ
similia: Malvæ quædam divisa, quæ-
dam non: sed cuncta fere rotunda.

CAP. XL.

De Papavere.

PApaver magis ex fructu, quam ex flore cognoscitur. A fructus discrimine duo genera: unum rotundo, quem caput vocant; alterum longo & angusto, quem cornu, seu corniculum; quia instar cornu nonnihil incurvatur. Inde huic generi nomen Papaveris cornuti, seu corniculati. Proprium horum fructibus omnibus asteriscum, seu stellam in vertice, aut apice habere, quæ in Corniculati Papaveris fructu obscurior est, quam in Capitato. In omnibus semen parvum minutumque. Capitati autem flos antequam dehiscat rotundo capite continetur: foliatus est quatuor, aut pluribus foliis, modo albis, modo dilute rubentibus, aliquando purpureis, aut valde rubris. Papaveris capitati unum genus depingunt nobis Pena & Lobelius, unico folio constantem florem gerens, ut Malva quædam hortensis. Corniculati Papaveris flos quatuor constat foliis, luteis aut rubris. Ficus Infernalis, quæ nonnullis Papaver spinosum dicitur, à spinis quibus caulis folia & fructus horrent, ad neu-

ad neutrum prædictorum generum exacte referri potest. Est enim ipsi fructus oblongus, pentagonus, non tamen angustus & inflexus, ut cornu speciem præ se ferat, nec ita rotundus ut caput æmuletur. sed quia in vertice illi asteriscus more aliorum Papaverum, recte Papaveris spinosi nomen ei inditum. Flos senis rubris constat foliis.

CAP. XLI.

De Geranio.

Geranium Græci, & hos secuti Latini, dicunt omnem illam Herbã, cujus fructus capitulis gruum una cum rostellis similes sunt. Vnde ei appellatio. Γέρανον namque Græci vocant gruem, avem nẽpe longo rostro. Dioscorides duorum tantum generũ meminit. Recentiores Herbarii plurima describere, quę variis partibus differunt inter se, sed folio præcipue.

CAP. XLII.

De Lithospermo,

Lithospermum à lapidei seminis duritie nomen habet; dicitur à Latinis

110 ISAGOG. IN REM HERB.
nis hodie Miliū solis. Semina omniū
generum candore rotunditateque
Margaritas referunt, suntque duris-
sima.

C A P. XLIII.

De Thlaspi.

Thlaspios quoque genera fructus
forma monstrat. Hic planus est,
compressusque ac foliaceus, latus, per
medium quodāmodo divisus, & quasi
diffractus; indeque Thlaspi dicitur.
Θλάσσι enim contundere, & infrin-
gere significat. Variat hic fructus in di-
versis speciebus. Quibusdam namque
unicus est, sed linea quadam, & inter-
stitio divisus, ut utroque latere semen
contineat: & hic, vel suprema parte,
qua petiolo adhæret, atque opposita
ejusdem extrema rotundus fere, ut in
multis contingit: vel extrema parte
depressus triangulum effingens, aut
cordis figuram, ut in Bursa Pastoria.
Nonnullis bini fructus instar Clypei
rotundissimi, in quibus singulis uni-
cum semen, tam arcte ab utroque la-
tere petiolo adhærentes, ut unus quasi
videantur. Ideo Herbarii Thlaspi fece-
runt cognomento Clypeatum.

CAP. XLIV.

De Antirrhino,

ANtirrhinum sive Cynocephalis Apuleii simile naribus vituli semen, teste Dioscoride Lib. 4. cap. 134. proferit. Verum quoniam aliquot Herbarum semina obtinent, quæ prout sunt caliculis aut fructui inclusa, faciem vituli quodammodo exprimunt; idcirco recentiores rei Herbariæ scriptores aliquot Antirrhini species notarunt, fereque omnes folio Lini, quale eis Plinius videtur attribuisse.

CAP. XLV.

De Cucumere.

Cucumberum quatuor genera, Cucurbita, Pepo, Cucumis simpliciter dictus, & Anguria ignota antiquis, quam Romæ Mauritana voce Batecam vocant. Qua forma omnes hi fructus differant difficile est judicare, etiam si quotidie iis vescamur. Imponit nobis naturæ eorum tanta varietas, qua luxuriant. Idcirco & Græcos nobis sapientiores nomina omnium, propter summam formæ cognitionem confusio-

112 ISAGOG. IN REM HERB. 8 A 3
confusionemque, confudisse video Euthydemus, ut est apud Athenæum lib. 1. Deipnosoph. Cucurbitam Indicam cum Cucumerem appellavit. Menodorus duplicem proposuit Cucurbitam; unam Indicam, quæ σικύα, id est, Cucumis dicitur; alteram quæ κολοκύνθη, id est, Cucurbita. In Hellesponto longas vocarunt σικύας, id est, Cucumeres, rotundas Cucurbitas. Cucumerem tortum dixit Virgilius quarto Georgicorum, & alibi in ventrem excrecere, quod competit Cucurbitis Herbariorum recentium. Instrumētum illud, quo Chirurghi corpori affixo, cum scarificatu sanguinem exsugunt, cucurbitulam Latini voce diminutiva appellant; Græci tamen σικύα qua Cucumerem indicare solent. Pepones quoque è genere Cucumerum esse ex Plinii verbis Lib. 19. discere licet, qui ait Cucumeres cum magnitudine excessere, Pepones vocari. A Græcis id, à quibus pleraque accepisse videtur. Hi enim non simpliciter Peponem, sed σικυοπέπωνα, id est, Cucumeripeponem. Fructus omnium cartilagineo operitur tegmine, colore, asperitate, lavore, tuberculis, aliisque accidentibus multum differens. Post
tegumen-

tegumentū sequitur caro, aut mollior, aut durior, colore flavo scilicet, albo, pallido, aut rubro, sapore vario: mox semina cartilagine obvoluta, quæ in pluribus infungosa quadā molliq; substantia, aut facile à prædicta carne separabili continetur; in quibusdā etiam tam arcte carni innata sunt, ut nō nisi cultello evelli possint, ut in Anguria. Omnium Herba aut scādit, ubi vicina adminicula nacta fuerit, aut serpit humi, capreolis suis obvia quæq; amplexans, & numerosis propaginibus. Folia omnium rotūda, sæpe aspera, interdū sinuata, Flos in postremo fructus.

CAP. XLVI.

De Legumine.

Legumen & Legumentum dicitur à legendo teste Varrone: quoniam id non secatur, sed legitur vellendo. Græci *ὀσπριον* vocant, Theophrastus *ῥέσδοπον*. Leguminum non pauca sunt genera, Pisum nempe, Faba, Cicer, Lupinus, Orobus, Lathyrus, Phaseolus, Lens, Vicia, & Orobanche: quorum omnium discrimina non sufficit hic in fructu annotare, ut inde cujusque generis differētia statim innotescat: sed & in foliis, ramis, cauleque, & aliis

H parti-

114 ISAGOG. IN REM HERB.
partibus hæc quoque observanda veniunt. Fructus omnium siliqua: longa, & teres, ut Piso, Fabæque; compressa, ut Lupino, Lathyro, Phascolo; angusta, ut Viciæ; lata, ut Lenti; rotunda ferre, ut Ciceri. Animadvertere tamen oportet esse nonnullas Leguminum species, quarum siliquæ à communioribus eorum generibus variant. Flos omnium Papilionaceus.

C A P. XLVII.

Arborum divisio. De Quercu seu Glandiferis. Quid Nux, Malum, Acinus, Bacca.

FACIUNT in Arboribus fructuum differentia summa quædam genera, ut Glandifera, Nucifera, Conifera, Pomifera, Baccifera. De quarum Arborum notis breviter jam disseremus, sumpto principio à Glandiferis. Has Plinius una voce negat posse comprehendere in Latino sermone. Recentiores Quercus omnes vocant, Græcos imitati qui *δρύας*: quanquam prisci illi Græci hoc nomine cunctas alias Arbores fructiferas intelligebant, ut etiam quoscunque fructus edules in ramorum fastigiis herentes. Dicuntur etiam

βαλα-

βαλανηρά, quia Glandem ferunt, quā
 Græci βάλανον indigitant. Eorum ge-
 nera sunt Quercus simpliciter dicta,
 Robur, Cerrus, Suber, Ilex: ad quæ
 neque Fagus, neque Castanea proprie
 spectant. Non enim eorum fructus
 glans appellari proprie potest, quod
 crustaceo undique vasculo tegatur aut
 hispido, ut Fagi; aut echinato, ut Ca-
 stanæ, quod tria, aut quatuor semina
 continet. glans autem cortice constat
 crustoso unicum tantum semen con-
 tinente: cujus pars posterior quæ Ar-
 bori adhæret proxime, calice cooperi-
 tur, parte superiore nuda. Multæ hujus
 fructus differentię in magnitudine, fi-
 gura, colore, sapore medullæ, calicis
 asperitate, lævitate, crassitie, densitate,
 amplitudine, aliisque accidentibus,
 quæ non satis est ad proposita genera
 distinguenda agnovisse; nisi aliarum
 partium, sed præcipue foliorum, nota
 sint discrimina. Alia folium mōstrant
 sinuatū, ut Robur, Quercus, sed maxi-
 me omnium Cerrus; alia non sinua-
 tum, præsertim si adultæ sint Arbores
 (nam juvenulæ illę interdum sinuata
 producunt folia, ut Suber & Ilex) Illeis
 unum genus spinosum, alterum sine
 spinis. Illud Aquifolium vocant, in cu-
 jus peculiari specie granum tincto-

rium nascitur: hoc simpliciter Ilicem. Negat Plinius glandes inter Poma numerari posse, quorum genera sunt Nux, Malum, Bacca, Acini. Nonnulli veterum Geoponicorum Pomum cum Malo haud idem esse existimarunt; sed Pomi nomen Nuces atque Mala concludere. Nucem namque dicunt omne Pomum, quod foris duro regitur cortice, intus vero continet, quod est esui: (id nucleus vocatur quasi Nuci inclusum.) Malum vero id esse putant Pomi genus, quod foris habet esui aptum, intus vero durum: ab his Acinos, & Baccas parvitate differre; Baccas appellari qui sparsim Arboribus Fruticibusque atque etiam Herbis adnascuntur rotundiores fructus: Acinos vero racematim dependentes baccas. Sed quia hæc præcepta non sunt perpetua; (Malum namque Punicum exterius non est edendo, verum interiores ejus acini) multaque in nostris agris quotidie inveniuntur, quæ neutiquam ab antiquis cognita & observata fuere; multaque quoque ex peregrinis advecta terris has leges destruant: idcirco exactiori opus est horum fructuum divisione, quæ etiam novos complectatur. Non enim tam pertinaciter veterum nominibus

minibus addicti esse debemus, ut studiosos ab utiliori rerum materia distrahamus, ad inutiles de nominibus contentiones. Ego facilioris doctrinæ gratia, Pomi vocabulo omnes fructus rotundiores comprehendo tum majores, tum minores. Horum alii durum quid atque osseum habent, alii eo carent. Qui autem habent, aut id habent exterius tanquam pro cortice, & tegumento, quo semina, & nuclei conteguntur & esui apti, & non apti, ut Nuces Pinæ, quas Poma Cybeles Martialis 13, Epigram. appellavit; aut habent interius; & id vel carne molli atque eduli exterius vestitum, ut Pruna; vel dura circumdatum, & esui inepta, ut Nuces Iuglandes. Quicunque osseum id unicum continent, aut osseo, aut lignoso cortice teguntur, Noces à nobis appellantur: (Quatenus enim ipsis os in medio est nucleum amplectens, Nuces sunt). Qui vero osse prorsus carent, Mala & Poma dicimus generis scilicet privo nomine. Horum quædam tegumento sunt haud esui apto; ut Malum Punicum: quædam tota mandi possunt, ut Mala simpliciter dicta, Pyra, Ficus. Baccas inter Poma Plinius numeravit, quæ ab acinis distant sicuti diximus. Inter has multæ

quæ exterius Nuces sunt, ut Avellana; alia interiorius, ut Oliva, Cerasa; alia nullo modo. Nam ossium loco semina dura seu *κρύαλα* continent, ut Iuniperi, cum cæteræ partes sint mollis caro, & ut plurimum edendo. Acinos grana etiam vocant, ut in Malo puniceo; propterea Granatum dicunt.

C A P. XLVIII.

De Nuciferis, & Coniferis.

NUcum autem proprie dictarum cortex, alius ex compactili lignorum squamarum strue componitur: hæ Nuces Coni vocantur, & Conaria à recentioribus Græcis: alius bivalvis, & in basi calice donatus; ut Avellanæ, quæ glans esset ni duro & osseo cortice concluderetur. Cæterum Conum vocare priores fructus veteres voluerunt, quod coni figuram æmulentur, hoc est, à lata & circulari basi in mucronem desinant. Talem fructum ferentes Arbores Coniferæ appellantur, ut Pinus, Picea, Abies, Larix. Mirum & Cedrum inter eas recenseri, cum nequaquam præscriptam figuræ legem observet. Nam Cedri fructui figura ovalis est. Sed quia & hi fructus squamis du-

mis duris exterius compingi cerne-
bantur more cæterorū Conorum, me-
rito inter Conos relati sunt. Omnibus
his longa, & angustissima sunt folia;
quorum quædam in extremitate pun-
gentia sunt, ut Pini; quædam obtusa,
ut aliarum: quædam teretia, ut Cy-
pressi; quædam plana, ut Abietis. Quæ
vero Nuces intra tegumentum conti-
nent, aliis tenue id tegumentum est,
& sine carne; ut Pistachiis: aliis carno-
sum, quod aut durum est, ut Iuglandi
& Amygdalæ; aut molle suaveque gu-
stui, ut quæ Mali nomine apud scri-
ptores veniunt: quorum quæ rimam,
& fissuram per medium secundū lon-
gitudinem habent exterius, Pruna vo-
cantur. Prunorum tria genera: Mala
Persica & Armeniaca, & Pruna sim-
pliciter dicta. Scholiastes Nicandri in
Alexiphar. os in Nuce Persica *ργέρον*
appellari scribit.

CAP. XLIX.

De Pomiferis, & Bacciferis.

Pomorum scilicet ossē carentium
sunt hæc fere genera, Ficus, Mala
Pyra, Citria, Cydonia, Punica; quæ

omnia quantum inter se differant, quia unicuique satis sunt cognita, diligentius examen hic haud requirunt. Baccarum autem differentia fere sunt eadem quæ Pomorum; præterquam quod parvæ Nuces, quæ exterius osseo tegumento constant, nequaquam dicuntur Baccæ, sed Nuces semper: quæ vero os intus continent Baccæ appellari possunt, ut Cerasa. Multa sunt Bacciferarum Arborum Fruticumque genera, ut Juniperus, Sabina, Zizyphus, Myrtus, Oliva, Laurus, Cerasus, & alia. Singulorum horum generum propriores notæ ex aliis quoque, quam ex fructu, partibus sunt petendæ. Illud nõ oscitanter suppressendum, domesticas mitesque Arbores ex fructu; agrestes ex fructu & ex aliis partibus cognosci.

C A P. L.

De Acanaceis, & Carduis:

DE spinosis aculeatisve Herbis Cre-
miisque sequitur ut agamus. Ajunt
Iuniores Acanacea vocare Theophra-
stum, quorum conceptus, & id cui
flos insidet, aut etiam fructus, spina
vel spinaceum quippiam est; sive eo-
rundem

rundem folia, & caulis spinosa sint, sive spinis careant. Id an verum sit videamus. Theophrastus sexto Historiarum Acanum inter φυλλάκανθα commemorat, id est, ea quæ folio sunt aculeato, aut spinoso. Ergo Acanacea folium necessario aculeatum habere debent. Cinara, & Acanthus vulgaris (quem Brancam ursinam vocant, quia hujus folia anteriores urforum pedes referunt) & alia quædam quæ non habent folia spinosa, nequaquam inter Acanacea referenda, sed Acanthode, id est, spinosa. Ideo sic apud Theophrastum legendum moneo, ut etiam legisse videtur doctissimus interpres Theodorus Gaza: ἥ ἡ φυλλάκανθῶν τὸ πλεῖστον γήνηται ὡς εἶπεν ἀκανῶδες (non ἀκανθῶδες ut in vulgatis legitur codicibus) τυγχάνει. Λέγω ἡ ἀκανῶδες, ὅτι τὸ κύημα, καὶ ἐν αὐτῷ τὸ αὐθῶ ἢ καὶ ὁ καρπὸς, ἀκανθῶ ἢ ἀκανθῶδες (non ἀκανθῶ ἢ ἀκανῶδες) πάντων ἐστὶ. quæ fideliter sic transtulit Theodorus. Illorum vero quæ folio constant aculeato genus, ut sic loquar, magna ex parte Acanaceum est: Acanaceū, inquam, quoniam conceptus, & id cui flos inhæret, aut etiam

fructus, spina vel spinaceum quidquā sit. Hoc in loco dat Philosophus rationem, cur ea quæ spinoso sunt folio Acanacea sint magna ex parte; scilicet, quia aut id in quo fructus, aut flos consistit spinosum est, aut quia etiam fructus spinosus; præsupponens Acanum præter spinosa folia habere, aut fructum, aut caput in quo flos est, spinosa. Distant ab Acanaceis Cardui. Horum enim folia, & aculeata sunt, & non aculeata, ut Cinaræ vulgaris, & Cardui stellati, & Cardui solstitialis. Conveniunt in eo, quod aut fructus, aut id cui flos insidet sine aculeis nunquam sit. Cinaræ vulgaris species, quæ nullos aculeos habet, Carduus dicitur à similitudine quam gerit cum aliis Carduis aculeatis. Aculeo namq; tantummodo distat. Cardui cuncta genera caput gerunt concavum, quod ex squamis exterius apparet quasi compositū, spinosum, cujus in summitate flos ex plurimis foliolis longis, & angustis congestus oritur, qui postea in pappos evolat. Qui Labrum veneris Carduum fullonium nominarūt, Gallorum & Hetruscorum vulgaria nomina secuti sunt. Non autem est Carduus, cui caput echinatum, & aculeis veluti resupinatū, è cujus ambitu flos semenque.

semenque. Carduorum genera sunt, Scolymus seu Cactos quem Cinaram aculeatam vocant, etiamq; Carduum simpliciter, Acanthium, Leucographis, Leucacantha, Onopyxus, Carduus Aræophyllos Dalechampii, Onopordum, Polyacantha, multaue alia spinosa, quorum nomina, quoniam cum obscuris delineationibus extant apud veteres, recentiores Herbarii diversis Carduis, aliisque spinosis Herbis, haud secure accommodaverunt.

CAP. LI.

De Sempervivo.

Sunt & quæ à perenni vita nomen acceperunt; ut Sempervivum quod Græcis Αἰζων. Duplex differentia in folio. Aliud enim plano est, aliud oblongo ac instar vermiculi tereti: unde Vermiculare Sempervivum hoc appellarunt. Vtrisque aliæ insunt differentia tum in foliis, tum in floribus ac fructibus, quæ peculiare species inter hæc duo genera constituunt; plurimæ fragiles, omnesque succo plenæ.

CAP.

CAP. LII.

De Heliotropio.

Heliotropii nomen multis Plantis adscribere possumus, quarum aut folium, aut flos cum sole circumagitur. Sed proprie Heliotropium nominari debet illa Herba, quæ aliquando obvia fit iis in via, qua Patavio ad Montes Euganeos proficiscuntur. Foliis est Ocymi, sed hirsutis candidisque, ramulis à radice ternis quaternisque cum multis alis, cacuminibus plenis flore albo incurvo, veluti scorpionis cauda.

CAP. LIII.

De Aconito.

Aconiti venenorum omnium celerissimi duo summa genera: unum Pardalianches, sic dictum, quia pardalos pantherasque illico occidat; alterum Lycoctonum, & Cynoctonum, quod Lupos canesque, & alia quadrupedia necet. Hujus postremi tria alia genera: unum quo utuntur venatores; & duo reliqua, quibus utuntur medici. Pardalianchen tradit Dioscorides

rides lib. 4. cap. 74. folia tria aut quatuor Cyclamino, aut Cucumeri similia, sed minora habere, subasperaque, caulem dodrantalem, radicem scorpionis caudæ similem. Theophrastus scorpioni, non scorpionis caudæ similem facit; neuter autem de flore, aut fructu quidquam, quasi non adessent. Recentiores multas Lycoctoni species nobis proponunt, radice, foliis, floribusque paululum variantes (Doronica vocant), quorum radix caudæ scorpionis faciem, aut id generis crustatorum animalium, quod Græci cammarum, nos squillam, & gambarum. Hanc scio à quodam Tyrolensi venatore usurpata ad colicos dolores, quibus frequentissime cruciabatur, sed nonnisi inventam in rupicaprae ventriculo. Ejus enim, aiebat, magnas partes deglutire hoc animal, nec radicem in parvas partes dentibus molere, quod ruminantium hoc sit genus; itaque facile in ventre reperiri quasi semicoctam. Quam vero Thoram Valdenses Alpium incolæ dicunt, nequaquam est Aconitum Pardalianches. Neque enim radix *σκορπιου*. Aconiti Lycoctoni duo prima genera non descripsit Dioscorides, sed tertium quod Ponticum vocat, nisi suspectus sit locus. Folia Platani dat
Pontico,

Pontico, magis incisa, longiora, nigriora; caulem Filicis, cubiti altitudinis; pediculum glabrum; semen in filiquis; radices cirrorum squillarum similes, nigras. In quibusdam codicibus hæc descriptio invenitur, & nulla fit mentio trium generum Aconiti commemoratorum, sed Aconito Lycoctono simpliciter adscribitur. Hæc causa cur recetiores Herbarii in vero inveniendis Lycoctono negligentiores multas Herbas, quibus folia sunt Platani, sed altius incisa, aut rotundiuscula, plures divisa in partes, pro Aconitis Lycoctonis nobis obtrudant, quarum nulla radicem habet cammaro similem. Sic nomine interdum nos deterrent à multarum Herbarum salutaribus usibus, imponuntque exitium, in quibus nulla noxa, imo magnum humano generi auxilium in adversa valetudine. Aconiti Lycoctoni speciem autumant Napellum, sic appellatum à Napi figura, quam radix ejus refert. Nam folia aliarum Lycoctoni specierum habet, quæ sane valde perniciofa sunt. A doctissimo Cæsare Scaligero in Commentariis librorum Aristoteli attributorum de Plantis, satis probatum est non esse Aconitum.

De Cistho.

Cisthus Frutex est. Ejus duo sunt summa genera. Ladaniferum, & quod non fert ladanum. Illud Cisthus Ledum, hoc simpliciter Cisthus vocatur. Folia utrique oblonga, aut rotunda; flos Rosę sylvestris ex quinque foliolis constans, varii coloris, cum suis staminulis in medio; fructus vero trigonus aut pentagonus, in quo semē minutum Papaveris aut Hyoscyami. Sed de cæteris generibus quæ pluribus, quam una, aut altera nota cognoscuntur authores consulendi, atque ii qui in hac scientia versati satis sunt. Nam omnia examinare atque describere hic non est animus, sed his tantum vobis aditum facere ad magnam Stirpium multitudinem brevi temporis spacio cognoscendam.

CAP. LV.

*Plantas imperfectas post perfectas
esse discendas; & perfectarum
primum florentes.*

His prægustatis cū aliquo in re Herbaria mediocriter versato, mon-
res,

tes, valles, pascua, horti, aliaque loca, in quibus Plantarum variarum copia suppetit, adeunda. Nec vero protinus Planta quæque obvia eruenda est aut decerpenda; sed ea quæ floret semenque fert, prius intuenda, diligenterque ejus singulæ partium formæ contemplandæ quoad fieri potest. Perfectæ enim Plantæ prius quam imperfectæ, quarum minor multo est numerus, discendæ sunt. Dum autem florent Plantæ perfectæ, sunt pulcherrimæ, & in sua perfectione: ideoque tum innotescunt, magisq; earum forma à cæteris distinguitur: tum sub quo genere quæque quam videtis recenseri possit perspicitur. Maxima enim (ut è supradictis colligere potestis) genera fructu, & flore nobis designantur. Præterea sæpe occurrit, ut quæpiam species peculiare quid in parte aliqua obtineat, quo vobis à plurimis aliis distinguatur, quodque facile in memoria referretur. Omnium namque partium formas in memoria habere non possumus. Memoria nimis labili, & inconstanti à natura donati sumus. A comite, & hujus rei perito præceptore duo postulo, ut, quantum fieri potest, mediam speciem summorum quorundam generum vobis ostendat, doceatque maxime

maxime ex qua parte cognoscatur. Appello autem speciem mediam, ex cuius similitudine genus quoddam constituitur, & sub cuius nomine multæ alię constituuntur similes. Verbi gratia: vulgare Gramen medium est inter cuncta Graminum genera, quæ à foliorum præcipue similitudine cum hoc Gramine, Graminis nomen adepta sunt. Hæc ratio est cur magnam Plantarum partem, quæ una aut altera nota genus peculiare constituunt, ea qualicuit brevitate prosecuti simus. Vbi autem Plantas inspexeritis, interrogandus præceptor de nomine; qui quod magis est in quotidiano sermone, aut generis ejus cum specifica differentia indicabit, tum quæ nota in eo genere sit præcipua. Haud etiam erit abs re alias ejusdem generis species inquirere si ad manus sunt, quemadmodum in publicis hortis esse solent. Sic generis idea firmius menti inhærebit. Alterum etiam à præceptore præstandum est, ut eum quem non magno rem Herbariam addiscendi studio teneri videt, in iis cognoscendis tantum detineat, quarum communis est usus ad vitam conservandam morbosque depellendos: ne quidquid ab eo susceptum erat laboris, sine fructu sit: ei vero qui ar-

I denter

110 ISAGOG. IN REM HERB.
denter huic studio incumbere videtur,
& has, & alias quarum nondum co-
gnitus est usus, commonstret. Quo-
niam autem omnibus Stirpibus sua
sunt tempora, in quibus maxima ea-
rum pars formam mutare consueve-
runt; aliaque ipsis sit dum primū è ter-
ra erumpunt, alia dum augentur, alia
dum vigent, danda est diligenter ope-
ra, ut quas florentes vigentesque in-
spexistis, etiam cum augentur, pri-
mumque è terra erumpunt contem-
plemini. Cum his ubi perfectarum
magnam partem noveritis per summa
quædam genera, ad imperfectas, qua-
rum pauca sunt genera, discendas vos
accingite.

C A P. LVI.

*Frequentem inspectionem ad for-
mam specierum memoria tra-
dendam esse necessariam.*

CÆterum scire oportet tot specie-
rum formas facilius sensibus ex-
ternis percipi atque apprehendi, quam
memoria conservari. Sedula igitur fre-
quentique ad hoc (ut ad aliarum re-
rum sensibilibus cognitionem) opus
est inspectione. Sæpe etiam contingit,
ut in

ut in Plantis partium multiplicium, omnes particule uno intuitu non possint à nobis observari ad totius speciei formam apprehendendam, nisi repetita inspectio eas nobis monstraverit, quæ aliarum, quæ priori intuitu percipiuntur, memoriam renovet, confirmetque. In hunc itaque finem invisenda sæpius adeundaque loca, in quibus nascuntur Plantæ, quas semel aut bis vidistis. Quoniam autem contingit ut veris, æstatis, autumnique tempore propter multa incommoda; hyemis vero, quia omnes Stirpes fere perire, id præstare non possitis, ideo Hortos hyemales, (sic voco libros, in quibus Plantæ siccæ agglutinatæ chartis conservantur) inspicere debetis. Adeundi quin etiam eorum libri, qui nobis hasce Stirpes breviter, ac diligenter descripserunt, depinxeruntque, quos postea recensebo ubi de rei Herbariæ authoribus egero.

CAP. LVII.

Plantas depingendi, delineandi que ratio.

QVod si vero Authores procul sint, modum quo Plantarum effigiem chartis imprimatis, aut in charta de-

pingatis, etiam si artem pingendi non noveritis, vobis communicabo. Asserem politum, & glabrum lævemque atramento Typographorum leviter, & superficietenus illinite, pilulis manubriatis, quas mazzas vocant Typographi. Asseri huic Plantam, aut viridem, aut siccam, quam vultis integram, si parva sit; aut ramum ejusdem, si tota major sit quam charta cui imprimenda est capere possit, supersternite: mox chartam superponite, ac desuper satis fortiter fricate, donec atramento Planta imbuta sit. Ablata ab assere, chartæ cui effigies imprimenda, imponatur, aliaque superimposita manibus linteisque fricetur, donec videatur satis ad effigiem chartæ imprimendam.

C A P. LVIII.

Hortos Hyemales conficiendi ratio.

Verum laudandus magis is est labor, qui ad Hortos hyemales conficiendos suscipitur. Minor enim atque utilior. Quippe plura, quam in picturis monstrantur quæ ad formam spectant, nempe color, aliaque nonnulla, quæ

la, quæ tam exacte non possunt priorí modo depingi. Præterea prior labor in Plantis grandibus, asperis, & spinosis ac valde duris sæpe frustra fit. Modus autem chartis Stirpes agglutinandi talis esto. Planta quam vultis, aut ejus ramus viridis cum flore, foliis, atque semine, si haberi potest, perfecta que sit Planta, inter chartæ candidæ duo folia ponantur. Nam ignobilior charta, & quæ perfluit, quanquam ab omnibus hætenus recipitur ad hunc usum, nequaquam apta censetur, quod experientia à me probatum est, inter hanc positas Stirpes difficulter siccari, sæpeque situ, & squallore obsitas marcescere. Ponenda autem ea quæ dixi folia in crasso, & pluriû paginarû libro, qui respondeat magnitudini foliorum imponendorum. Libro huic superponatur pondus, quo tanquam torculari paulatim Planta comprimatur. Cavendum autem est ab ingenti pondere, prius quam Plantæ magna aquosioris humoris pars consumpta sit. Ideo paulatim aggravandum pondus primumque levius sit donec flaccescant Plantæ; (quod æstatis tempore trium, aut quatuor horarum spatium evenire solet) & postea gravius, tandem gravissimum ubi parû humoris adhuc in se habue-

runt, ac tam fere sicca fuerint. Illud etiam curæ esse debet, ut singulis diebus eas inspiciatis ac revolvatis, & plicas, si quas videritis explicetis, floresque & folia ita accomodetis, ut ab utroque latere aspici possint, chartamque mutetis donec prorsus sicca evaserit. Sicca erit loco sicco conservanda inter chartam, donec plurima sic exsiccata sint, operæque pretium fuerit agglutinandi laborem suscipere. Tum sic agitate. Penicilla variæ magnitudinis (Platæ enim magnis foliis præditæ majora desiderant, parvis minora) imbuetis hoc glutine infra scripto, quo oblinetis eam Plantæ faciem quæ chartæ adhærere debet. Componitur hoc gluten ex taurocollæ pellucidæ, quâ collam Fedescham, hoc est gluten Germanicum vulgus Patavii vocat, uncia una quæ in aceti acerrimi unciis sex maceratur per noctem; deinde igni apponitur lento, ut liquefiat. Amoto ab igne ubi paululū refrigescit, adduntur aloes hepaticæ drachma semis, pulveris caryophyllorum scrupulus unus; miscetur. Plantam igitur agglutinandam chartæ ignobiliori supersternite, ac glutine oblinite, deinde auferte, chartæque candidæ imponite, & alio superposito folio, sudario aut linteo fortiter fricate & aqua-

& æqualiter, ut undique chartæ adhe-
reat : tum ipsam inter duo folia, alio
libro concludite superincumbente bo-
no pondere, donec siccetur gluten
(quod post unam, aut alteram sit ho-
ram) mox auferte. Sciendum autem
& illud hîc est, non cum omnibus Stir-
pibus sic agendum esse. Nam quædam
sunt, quæ facile siccari nequeunt, pro-
pter succi aquosi ubertatem, ut Sem-
pervi, Telephii, & aliorum quorun-
dam genera. Etenim marcescunt, pu-
trefiunt, perduntque folia, aut ea alte-
rius coloris, quam naturalis erat, val-
deque corrugata servant. Has igitur
virides agglutinare satius est; prius ta-
men inter duo folia strata in librum
ponere, comprimereque leviter levi
pondere, donec flaccescant, plicam,
formamque sumpserint, ut recte ag-
glutinari possint. Hoc modo & alias
quasque virides in montibus aggluti-
navi, folique, aut alio loco calido ex-
posui, ut sic exsiccarentur, feliciterque
successit hic labor.

Finis Primi Libri.

LIBER SECVNDVS.

De usu, & facultatibus Plan-
tarum.

CAP. I.

*Vsus Herbarum multiplex. Facul-
tas in humano corpore duplex.
Quid alimentum. Quid medi-
camentum.*

ACVLTA Stirpium, cujus gratia earum forma præcipue inquiritur, varia est atque multiplex, tum in animatis, tum in anima carentibus. Hinc evenit, quod varix artes, imo fere omnes, earum vires ad suos usus quotidie experiantur. Præcipue tamen atque maxime in nostri gratiam à natura comparatæ videntur, ut cuncta alia, quæ sublunari hoc globo comprehenduntur, stellæque etiam ipsæ, quanquam à nobis sint remotissimæ. Ipse namque Philosophorum magister lib. 2. physic. hominem quodammodo omnium quæ existunt, finem statuit, atque omnia propter

propter eum condita. Humanum autem corpus Plantæ nutrire debent, ut vitam sustineant; aut alterare, ut morbos depellant. Inde alimentum, hinc medicamentum. Alimentum enim dicere convenit, quod assimilatum, & appositum nutriti substantiam auget, & conservat: medicamentum vero, quidquid corpus nostrum sua qualitate alterat. Ex quibus patet duas facultates pro humano corpore in Stirpibus reperiri, scilicet nutriendi, & alterandi. Eæ insunt toti Stirpi, vel parti ejus, aut simplices, aut mixtæ. Faciunt autem simplices ut Planta simpliciter alimentum dicatur, vel medicamentum. Mixtæ vero alimentum medicamentosum constituunt; tale est Lactuca, Portulaca, quæ refrigerant, & nutriunt; vinum quod calefacit, & nutrit. Vtraque sane multum excessu defectuque differunt. Quædam enim plus nutriunt, quam alterant, ut Triticum, quæ proprie alimenta medicamentosa appellantur; quædā vero plus alterant, quam nutriunt, & ideo medicamenta alimentosa dici deberent. Nullum autem alimentum novimus, quod non aliquam vim alterandi aut per se, aut per relationem, obtineat. Quæcunque temperata sunt, in homine eucrato

138 ISAGOG. IN REM HERB.
nihil alterabunt; sed in eo, qui intem-
perie aliqua affectus est in toto corpo-
re, aut aliqua ejus parte. Per se autem
cunctę Plantę alterare debet, quod nul-
la reperiatur, quę omnibus elemento-
rum qualitatibus equaliter mixtis con-
stet. Medicamentum autem omne non
prorsus alimento contrarium est: sed
quoddā contrarium prorsus, quod ve-
nenū est, omnibus qualitatibus totaq;
ut vocant, substantia, & occulta pro-
prietate nobis infestum: aliquod tan-
tum diversum à medicamento, id scili-
cet, quod manifesta alterat qualitate.

C A P. II.

*Prima Plantarum Facultates
quot & quę, ac de earum
gradibus.*

QVippe medicamenta, vel manifesta
alterant qualitate, vel occulta quā
vocant totam substantiam. Qualitas
manifesta triplex est, prima, secunda, &
tertia. Prima rursus duplex, simplex
una, altera vero cōposita. Vnde duplex
resultat prima facultas in medicamen-
to, scilicet calefaciēdi simpliciter, (nul-
la alia comitante) aut refrigerandi, aut
siccandi,

siccandi, aut humectandi: vel calefaciendi, & siccandi, vel refrigerandi humectandique, vel calefaciendi & humectandi, vel refrigerandi & siccandi. Hæc facultas prima ut etiam secunda de qua mox dicemus, intentione remissioneque rursus differunt. Idcirco quatuor classes, seu ordines finxere prisci, quibus exacte intentionem remissionemque facultatum distinguerent. Quod enim parum, hoc est non evidenter, sed aliqua demonstratione per rationem inventa calefacit, aut refrigerat, aut humectat, aut siccatur, id primo gradu calidum, frigidum, humidum, siccumve dicunt: quod vero mediocriter id præstat, tale esse dicunt in secundo gradu: quod autem valenter his qualitatibus agit, id intemperatum censent tertio gradu: quod denique valentissime, id quarti ordinis statuunt. exempli gratia; calida in primo gradu sunt, Lini semen, Brassica, Amygdala dulcia, Althea: in secundo Artemisia, Capparis. Chamæpytis, Crocus, Melissophyllum: in tertio Abrotonum, Cinamomum, quod est Cassia lignea electa, Dictamnus, Calamentha, Caryophyllum; in quarto, quæ tam insigni caliditate sunt ut crustam urendo partibus inducant, escharotica vocantur;

cantur; qualia sunt, Flammula, Euphorbium, Costus, Cœpa, Lepidium, quod Piperitim vocant. Refrigerant primo gradu Hordeum, Atriplex, Gramen, Rosa, Viola martia. Secundo Aca-
cia, Cucumis, Lens palustris, Rhus ob-
soniorum, Plantago: tertio Portulaca,
Alter cum flore albo, Cicuta, & succus
Citrii Mali acidus: quarto quæ extin-
guunt calorem nativum quorum nul-
la exempla succurrunt. Cicuta enim,
opium, Hycofscyamus, & si quæ sunt
alia quæ stupefaciendi vi pollent, ne-
quaquam manifesta qualitate stupefa-
ciunt, sed occulta, uti alibi compro-
babimus. Humeant in prima classe
Buglossum, Glycyrrhiza, Malua. Sac-
carum, Helxine: in secunda Atriplex,
Cucumis, Viola martia: tertia Lactu-
ca & Cucumerum succi. Humidum
autem & siccum in quarto nullum
censetur, quod sint passibiles qualita-
tes, quæ summa vi operari nequeunt
sine insigni calore aut frigore. Cæte-
rum siccant primo ordine Brassica,
Chamæmelum, Fœniculum: secundo
balaustium, Bursa pastoria, Plantago:
Tertio Asarum, Absinthium, Cala-
mentha, Ruta hortensis, Aloë. Singu-
læ autem hæ classes in principium,
medium, finemque dividuntur: Exem-
pli gra-

pli gratia, in principio primi gradus calidū dicitur, quod temperato est maxime vicinum in activis duabus qualitatibus, nempe calore & frigore, sed calore tamen paululum superante: quod vero in medio primi gradus calidum est, id simpliciter tale dicitur: In fine autem calidum, quod vicinius est principio secundi gradus.

CAP. III.

De secundis Facultatibus.

SECUNDÆ autem facultates sunt quæ ex primis dimanant; unde secundæ nuncupantur. Nam prout varia est principum, hoc est primarum qualitatum inter se mistio, pro eo & variæ qualitates secundæ suboriuntur, quæ sunt mollicies, durities; raritas, densitas; asperitas, lævitas; crassities, tenuitas; tensio, laxitas. Ab his denominantur facultates secundæ, puta rarefaciendi, densandi, aperiendi, attenuandi, attrahendi, discutiendi, repellendi, adurendi, extergendi, obfarcendi, & vis emplastica. A primis autem sic oriuntur. Nam moderatus calor in aërea seu mediocri materia cum humiditate & siccitate copulatus, si
non

non excedat secundum ordinem, dura emollit, fundit, colliquat, hoc est frigoris vi concreta. Caliditas autem vehemens cum siccitate insigni indurat mollia, tensasq; ab humore & flatibus partes relaxat. Exhaust enim omnem humorem, relicta parte terrena, veluti sol, qui lutum indurat. Quod si vero siccitati calor modicus in tenui substantia jungatur, crassam materiam attenuabit, incidet atque dissolvit, corporisque cutem rarefaciet, porosque apertiores reddet; ut per eos commodè diffiliari vapores possint: quemadmodum è contrario moderata frigiditas cum crassa terrenaque substantia, tenues humores increstat, indurat ac densat cutem constipatque poros, nihil evaporare sinit. Vbi vero frigidum quippiam est, quod pariter tenuem habet essentiam, attenuabit quidem, sed minus valide quam calidum. Quodcunque autem inæqualem partium superficiem & exasperatam, planam lævemque facit, (ut Tragacanthæ gummi, Glycyrrhizæ radix; nuclei Pinei, semen Maluæ, & cætera quæ exasperatas fauces, tracheamque arteriam leniunt) humidum esse debet, ac in calido frigidoque moderatum cum mediocri materia cohærere.

Exaspe-

Exasperant, hoc est partes summa facie inæquales reddunt, quæcunque insigni siccitate, ac modico calore in materia mediocri, partium substantiam detergēdo nimium corradūt ac divellunt; ut Colocynthis, Centaurium minus, Aristolochia, & si quæ sunt alia valde amara salsaque. Siccitas insignis, si etiam cum frigore conjungatur, exasperat partem, non auferendo quippiam de substantia, sed constringēdo, ut in austeris, & acerbis, quæ fauces linguamq; valde exasperant. Sic etiam lævigans, λείων Græci vocant, lævem reddit partium superficiem, tum quod corrasam substantiam æquabiliter restaurat, ac implet: tū etiam quod frigoris ac siccitatis vi cōtractam eam & exasperatam laxat, lubricat, & quasi distendit.

CAP. IV.

De Tertiis Facultatibus.

TERTIÆ vero medicamentorum facultates oriuntur ex primis atque secundis vario modo junctis. Tales sunt pus movendi; urinam ciendi; menses provocandi; lac & semen generandi, vel minuendi, vel augendi,
vel

vel extinguendi; dolorem sedandi; car-
nem generandi; glutinandi; cicatri-
cem inducendi, quibus adde quæ ad
ornatum spectare videntur. Dicuntur
autem tertiæ, quod non modo ex pri-
mis secundisque oriantur, sed peculia-
res partes morbosque respiciant. Quip-
pe quæ pus movent, ad abscessus per-
tinent, aut ad sanguinem corruptum
putridumque in aliquam partem de-
cumbentem, qui in pus verti debet.

Hanc facultatem *ἐμπνηλικὴ* Græci
dixerunt, ajuntque vel à moderato
blandoque, calore, ei qui nobis in-
tus est, simili oriri, qui hunc corrup-
tum humorem, in substantiam minus
naturæ molestam commutat; vel à vi
emplastica, quæ humiditate modera-
toque calore poros cutis obstipando,
spiritum, atque calorem parti insitum
prohibet ne dissipetur diffleturque: un-
de calor magis auctus, hujusmodi hu-
morem blandiorem reddit, atque con-
coquit; vel etiam à vi emolliendi cum
moderato calore, ut in Ladano, Bdellio
& similibus. Quæ urinam cient, diure-
tica vocât, attenuando crassos humo-
res atq; incidendo, serosos ac tenuiores
separant, & ad renes deducunt. Ea si
una insigniter incidant, simulque ab-
stergeant, arenulas deturbabunt se-
cumque

Etunque ducent, calculosq; dissolvent,
fin vero neque calefaciant, siccant ta-
men valde, calculos in lapidis ac silicis
duritiem concretos comminuent; ut
Limonum succus acidus; radix Oxali-
dis, Bardanæ, Graminis. Non est hic
inutilis illa consideratio, utrum tam
frigida diuretica, quam calida? Viden-
tur non esse æque diuretica. Nam ca-
loris est fundere, liquare, partesque
heterogeneas segregare, homogeneas
congregare: unde Galenus negat san-
guinem absque calido fundi & segre-
gari. nihilo secius multa contra re-
censentur urinam moventia frigida;
ut quatuor semina frigida majora, fru-
ctus Halicacabi & alia. Quare puto,
ut responderi possit, vel recurrendum
hic esse ad eas substantiæ diversas par-
tes, quas sæpe inculcavit Galenus, plu-
riumque medicamentorum exemplo
declaravit: vel dicendum frigida non
quidem fundere sanguinem, & sero-
sos humores separare à crassis, sed tan-
tum attenuando præparare, ut faci-
lius per venas ad renes deveniant, qui
postea sua proprietate tenues humo-
res allicere solent. Menses autem mo-
vent cuncta, quæ in secundo ac tertio
recessu calefaciunt, incidunt, atte-
nuant. Ea nisi ora venarum aperirent,

146 ISAGOG. IN REM HERB.
atq; parum siccarunt haud differentes
à diureticis. Magnam enim habent
cum iis affinitatem, quæ calida sunt,
& urinam cient. Horum valentiora
conceptus secundasque pellunt, atque
evocant. Lac gignere ajunt quæ san-
guinem procreant copiosum & pro-
bum, eumque moderata incidendi fa-
cultate ad mammas deducunt. Idcirco
calida esse statuunt, ac tenuium par-
tium: differre tamen ab iis, quæ men-
strua ducunt, ac urinam cient, quod
hec multum calefaciant, illa vero mo-
derate: utrisque multum siccantia sint
adversa. Profecto si ex sanguine lac
fiat, dubio procul sanguinem quæ pro-
ducunt lac generabunt, & quæ bo-
num sanguinem, bonum etiam lac,
quæ vero pravum hoc est biliosum, pi-
tuitosum aut melancholicum sangui-
nem, tale quoque lac gignent, nisi tan-
ta insit pravitas (quæ multiplex esse
potest) ut præpediat lactis generatio-
nem. Ergo non est necesse, ut semper
probum sanguinem producant, quæ
lac generant, neque cuncta esse calida
oportet, cum plurima sint frigida, quæ
sanguinem faciunt. Sunt & nonnullæ
Herbæ tum calidæ, tum frigidæ, quæ pa-
rum sanguinis ac nutrimenti suppedi-
tant, & tamen lactis copiam submini-
strant,

strant, ut Lactuca, Brassica, & Vincapervinca, quæ in aqua aut jure carnis cocta lac in mammis extinctum revocat, etsi nil, aut parum nutriat. Quærimus ergo, qua vi hæc medicamenta operentur? An partium tenuitate, ac virtute incidendi? Nullo modo. Quæ enim incidendi vis Lactucæ & Brassicæ? Quare aliam inveniamus viam, quæ nos in hanc ducat cognitionem necesse est: nulla vero occurrit melior quam ea, per quam sanguis ad mammas pervadit. Quod duplici modo contingere potest: impulsu scilicet, & attractione. Impulsu, ut in mensibus suppressis cōtingit. (Dicebat enim Hippocrates Sect. 5. aph. 39. si mulier, quæ gravida non est, neque peperit, lac habet, huic menstrua defecerunt. Propellitur enim à natura sanguis, qui per loca uteri expurgari consueverat, ad mammas. Attractione, ut cum peculiari vi mamme attrahunt sanguinem. Hæc vero attractrix mammarum vis interdum sola operatur, ut quando in juvene muliere non admodum sanguine plena lac fit copiosum; interdum cum impulsu, vel validiore, vel debili; ut quando in muliere sanguine abundante, cui menses fluunt, aut non fluunt, lac tamen gignitur. Simili

certe modo, & Herbarum vis operatur. Quædam Menses supprimunt, ac proinde aliorum protrudunt, ad mammas nempe si mulier peperit, & attractrix mammarum facultas non prorsus langueat: quædam vero excitant, & augent attractricem atq; concoctricem mammarum facultatem, quam ob causam copiosus sanguis ad mammas perfertur, & in lac convertitur; ut Lactuca, Brassica, & Vincapervinca, quæ proprietate substantiæ hæc præstare potius dixerim, quàm manifesta qualitate. Neque enim omnes tertiæ facultates, ut hætenus multi opinati sunt, ducere possimus ad primas atque secundas, tanquam ad causas. Quædam enim Herbe attractricem renum testiumq; facultatem augent, per quam urina copiosa prolicitur è venis, semenque copiosum generatur, quæ peculiari quadam, ut sic dixerim id faciunt proprietate; unde eam ad quartas potius, quam ad tertias facultates reducendam censeo. Quare, ut concludamus; quæ lac gignunt, alia suppeditant materiam, hoc est, sanguinem; alia excitant attractricem concoctricemq; facultatem mammarum, ut quæ recensuimus: & hæc proprie lac gignentia dicuntur. Eadem lactis ex-

tinguendi, aut imminuendi est ratio. Evenit enim ut lac extingatur (præter alias manifestas causas) etiam propter Plantarum virtutem aliquam, quæ attractricē mammarum facultatē consopit. Imminuitur lac à paucō sanguine: huc faciunt, quæ valide siccant, aut pauci sunt nutrimenti, item quæ menses provocant largius quam deberent. Nec alio etiam modo semen augetur, aut extinguitur. Copiosum enim semen ex copioso sanguine gignitur, adjuvante attractrice, & concoctrice testium facultate. Semē enim augent, tum quæ boni succi sunt, multumque nutriunt (sive calida sint mediocriter, sive parum frigida) & magis pingui substantia, quam quæ lac generant; tum quæ excitant, aut augent testium facultates peculiari natura. Non est necesse quod hætenus magna pars Literatorum putarunt, flatulenta esse, quæ semen augent, propterea quod seminis substantia sit spiritibus plena. Etenim gignuntur spiritus qui insunt semini non à flatibus, sed à sanguine repleto vitalibus naturalibusque spiritibus, qui per vasa, venas scilicet & arterias præparantes (πόρος φλεβικὸς & ἀρτηριακὸς appellat Aristot. hoc est, ductus

venales) ad testes deducitur, & à testium innato calore, atque spiritu elaboratur. Fortassis flatus conferent ad penis erectionem, præsertim si calorem secum habeant insignem. Expultricem testium & vasorū assistentium penisque facultatem proritant acria & salsa, semenque reddunt fœcundius, quod superfluas hujus humiditates exsiccēt. Ideo salem pecoribus objiciunt pastores. Ad coitum namque proniora & magis etiam fœcunda redduntur teste Plutarcho Quæst. nat. 3. symp. 4. quæst. 10. qui & canes salsamento esocelerius concipere ait: & naves, quibus sal vehitur, plures alere mures, quod frequentius coëant. Dolor cum variis de causis oriatur varia habet præsidia. Proprie tamen dolorem sedare dicuntur, quæ permanente causa dolorem levant, quæ idcirco paregorica, & anodyna Græcis dicuntur. Talia sunt quæ in tenui essentia cōsistente blando calore, nostrum foveant, eiq; quadam familiaritate adblandiuntur, causamq; doloris mitigant vel molliendo, laxandoque, ac digerendo; ut Althea, Malua, oleumque maturum: vel discutiendo mediocri calore, ut Fœnugræcum. Sedant etiam dolorem, quæ sua frigiditate stuporem inducunt, *ναρκαίνοντες*

Græci hæc vocant, quibus inesse proprietatem peculiarem præter frigiditatem existimo. *Σαρνώδης*, hoc est, carnem generandi facultatem habet, quæ mediocriter sineque mordacitate detergent ulcerum sordes, siccantque ichores atq; serosos humores, qui carnis generationem præpedire solent. Hoc enim modo adjuvatur natura, ad quam vere spectat carnem producere. Carnē generantes Plantæ substantiam obtinent mediocrem, nec secundū siccitatem caliditatisque ordinem attingunt, alioqui carnem consumerent, suntq; admodum paucae, quæ hac virtute donantur. Multæ vero recentia vulnera glutinare possunt: imo ausim credere ex tribus plantis unam semper hac vi pollere. Quippe cum montes Pisanos, atque Bononienses peragrarem habitu rustico, ne agricolæ me cognoscerent, ac latrones deprædarentur, multa de Plantarum viribus colonos sedulo percunctatus (quorū quæ nova erant incognitaq; hætenus Herbariis, & à pluribus confirmata, in librū observationum redegeram, quem in posteritatis commodū publicare decreveram, nisi quidā mihi eum noctu in itinere abstulisset) deprehendi tertiam & amplius Plantarum partem, qua-

rum vires adhuc incognitas scripseram ex rusticorum relatu (erant autem plures quadringentis) ad recentia vulnera valere. Nec deest ratio: siquidem eæ Plantæ, quæ in montibus nascuntur, magna ex parte siccant & adstringunt. Ea autem quæ glutinant crassarum partium esse debent simulque siccare, & adstringere in secundo gradu, siue calida sint, siue frigida. Glutinantia eadem essent cum cicatricem inducentibus, ni major in his siccitas & adstrictio requireretur. Voco autem cicatricem inducentia, quæ carnis genitæ superficiem indurant, ac in callum vertunt, cutique quam simillimam reddunt. Hæ fere sunt tertiæ facultates medicamentorum, inter quæ, & aliæ recenseri possunt, quemadmodum quæ ad ornatum spectare videntur, quarum pleræque à secundis dependent, ut quæ detergendo, pilos, faciem, cicatricem, dentesq; dealbant, & quæ erodendo pilos extirpant. Aliæ vero quæ occulta proprietate operantur ad quartas reducendæ sunt.

CAP. V.

*De occulta Plantarum qualitate,
seu proprietate.*

DE occultis nunc dicamus qualitatibus, quæ à tota substantia dimanant. Occultæ dicuntur, quod earum effectuum ratio à manifestis elementorum qualitatibus deduci non potest. Has admiramur, ac pro secretis occultisque proprietatibus habemus, cum neutiquam harum causæ nobis summo etiam studio & diligentia perquisitæ, innotescant. Quæ per has agunt Plantæ earum aliæ evacuant, aliæ alterant. Evacuant rursus aliæ per se, aliæ per accidens è toto corpore aut aliqua ejus parte peculiare quiddam, sive id humor sit biliosus, melancholicus, pituitosus, serosusve: sive res quædam præter naturam. veluti spiculum, aut telum corpori infixum, ut radix Arundinis & Aristolochiæ rotundæ. Quæ è toto fere corpore evacuant humores, purgare dicuntur. Purgant aliæ per vomitum, ut Helleborus albus & Asarum: aliæ per alvi dejectionem, ut Helleborus niger, Scammonium, Rhabbarbarum. Evacuant per se ex pecu-

peculiari aliqua parte, veluti ex cere-
 bro, per os, ut quæ ad apophlegma-
 tismos; aut per nares ut quæ ad errhi-
 na medicamenta præscribuntur. Epi-
 thymum Atticum atrabilem humo-
 rem è ventriculo purgare Galen. lib. de
 Theriaca ad Pisonem tradidit. Aristo-
 lochiæ, atque Cyclaminis radix ex ute-
 ro per cervicem supervacuum humo-
 rem educit. Quæ vero per accidēs eva-
 cuant, id præstant quia attractricem
 partium quarundam facultatem au-
 gent, ut nonnulla diuretica renum, &
 quædam quæ lac generant, mamma-
 rum, & semen augmentia testium. Alte-
 rant occulta proprietate, quæ nos re-
 pente interimunt, aut parti alicui tota
 substantia noxam aliquâ gravem cito
 adferunt: qua vi pollent venena cuncta
 proprie dicta: quibus cōtrariantur ale-
 xipharmaca & antidota. Venenorum
 nullum toti nocet corpori, sed tantum
 partibus, aut uni, aut pluribus; quippe
 humanū corpus ex cōtrariis diversisq;
 tum téperamento, tum tota substantia
 constat partibus. Quod autem præsen-
 taneam adfert mortem, principem ali-
 quam partem illico invadit, ac oppri-
 mit, aut lædit, veluti ex signis mox
 ab assumpto veneno apparentibus di-
 ligens observator animadvertet. Ce-
 rebrum

rebrum & nervos petunt opium, Mandragora, Strammonium, Solanum manicum, Papaver corniculatum, & pleraque alia, quæ convulsione strangulant. Thapsia partibus spiritualibus, ac naturalibus, tam si extra applicetur, quam si intus sumatur vim infert. Nā Thapsia si Plinio credimus fodientibus nocet. Si minima aspirat aura, intumescunt corpora, faciemque invadunt ignes sacri, ob id cerato prius illinunt. Fungorum genera strangulatu interitum inducunt, quod spiritus vitales cordis opprimant. Argumento est cordis palpitatio, atque etiam animi deliquium quod sequitur, quando quis diu putridos, & venenatos quosdam Fungos odoratus fuerit. Contraria venenis sunt antidota, eadem latente proprietate venenis resistentia, quam ob causam alexipharmaca dicuntur. Pharmaci namque nomen sæpe à Latinis Græcisque scriptoribus pro veneno accipitur. Ex his quædam intus sumpta venena (quæ non modo Plantæ sed metalla, animaliaque esse possunt) totius substantiæ dissidio obtundunt, & immutant; ut semen Citrii mali, Mellissa, Ruta capraria, quæ etiam pestilentes morbos depellunt, & alta quadã putredine oppressos spiritus vitales

156 ISAGOG. IN REM HERE.
tales recreant; quædam vero externis
venenis resistunt, aut gladio inflictis
aut ab aliquo venenato animali illatis
ut Malua crabronum, vesparumque,
nec non Phalangii ictus sanat; Alysson
& Pimpinella rabidi canis morsus. In-
ter Alexipharmaca, & venena media
quodammodo sunt, quæ eadem sub-
stantiæ proprietate, aut occulta vir-
tute certis tantum partibus humani
corporis, nocumentum aut damnum
afferunt, aut commodum & utilita-
tem; verbi gratia, Salvia & Betonica
cerebro sunt magis dicatæ, quam aliis
partibus; Buglossum, & Mellissophyl-
lum cordi; Agrimonia jecori; Asple-
num lieni; Absynthium stomacho.
Vnde & Plantæ, sicuti & alia quævis
medicamenta, quæ aut ab animalibus,
aut à fossilibus sumuntur, à jecore quod
juvant hepaticæ dicuntur; à cerebro,
aut capite cephalicæ; à splene splene-
ticæ; à corde cardiacæ; ab oculis oph-
thalmicæ, à dentibus odonticæ, ab ar-
ticulari arthriticæ, & sic deinceps à cæ-
teris partibus. Cæterum de hac vi Plan-
tarum certis membris destinata, aliqua
ratio à partium quas petit constitutio-
nibus & temperamento dari potest:
ideoque nonnulli ad tertias manifestas
facultates has referre voluerunt. Verum
obscura

obscura prorsus, & imbecillis est hæc ratio, qua non omnino potest curiosus animus quiescere.

CAP. VI.

De modo facultates Plantarum indagandi.

DVO sunt quæ nos in harum virtutum dignotionem deducunt; scilicet usus, seu experientia, & ratio. Sed ratio difficilis est; experientia periculosa. Sæpe multa persuadet ratio, quæ usus redarguit; multaque usus adinvenit, quæ neutiquam ratio investigare potuit. Ad exactam tamen facultatum indagacionem utroque opus est. Occultarum autem facultatum, & quæ tota substantia agere dicuntur, experientia inventrix est, ac judicatrix: reliquarum autem, quæ à tribus manifestis qualitatibus dependent, ratio ipsa quæ desumitur à saporibus & odoribus, qui cuique Stirpi insunt. His juniores addidere figuras, ex quibus cujusque Plantæ facultatem, non modo manifestam, sed etiam occultam cognosci assleverant; qua de causa libros Phytognomonicos scripsere, quibus docent facultates Stirpium, à formæ externæ

externę contemplatione cognosci, verbi gratia, Scrophulariam mederi scrophulis, quia radices producat quibus adhærent radiculæ rotundæ quasi pilulæ, quæ scrophulas in collo nascentes imitari videntur; sic Heliotropium minus ad morsus scorpionis valere, quia in summo Herbæ flos nascitur, in modum scorpionis se incurvante. Verum quam frivola atque futilis sit horum doctrina, facile iis patet, qui rationes considerare ac investigare cupiunt. Qualitatum autem manifestarum nullus certior index est, quam sapor; quod per contactum linguæ fiat. Tactu autem Galenus in lib. de temperamentis certissime temperamenta indicari demonstravit.

C A P. VII.

De Saporum Differentiis.

CUM tot sint saporum differentiæ, quot elementorum mixtiones; singulis Plantis proprios suos inesse sapores dicendum est. Hos propter infinitum Stirpium numerum recensere non possumus propriis nominibus, nec aliter explicare, quam si summam saporum differentias cunctis Plantis com-

etis communes declaremus. Sapores alii simplices sunt, alii compositi seu misti. Simples sunt septem; austerus qui adstringens ab effectu dicitur, quæ admodum & acerbus, acidus, acer, salus amarus, dulcis: qui quidem omnes intensione atq; remissione adhuc differunt, veluti exemplis declarabitur. Est autem austerus sapor, qui linguam, & os mediocriter constringit, inde levem inducens asperitatem. Hic in immaturis fructibus facile percipitur, nempe Pyris, Prunis, Mespilis, & reliquis, quæ quo magis ad maturitatem vergunt, eo minus austeritatis obtinent, sed plus dulcedinis. Huic affinis est acerbus; verum magis priori linguam & palatum coarctans, atque exasperans. Talis est in malicorio, Sumacho, galla & Cypressi nucibus, atque aliis, quæ magis minusque acerbæ conspiciuntur. Acidus autem sapor gustum penetrat, & sua tenuitate ferit sine caloris sensu. Tali acetum est præditum atque etiam succus Mali Citrii, item Oxalidis & Oxylapathi. Acris vero, qui Græcis *δερμύς* dicitur, palatū & linguam acrimonia & mordacitate compungit, ac ferit cum calore, qui interdum tam est insignis, ut partes oris adurat. Hic in Pipere, Pyrethra

Pyrethro, Allio atque Nasturtio, item Clematide altera Dioscoridis, aliisque observatur. Salsus vero linguam cum modico calore valenter siccando contrahit atque corradit. Hic notatur in sale, & nitro; sed moderate in Crithmi illo genere, quod Fœniculum marinum vulgo appellant. Porro amarus sapor insuavis est ac tristis, linguam corradens divellensque, qualis est in Aloë, Absynthio, Centaurio minori, Colocynthide, & aliis. Dulcis vero sapor duplex est: unus enim proprie dulcis dicitur amaro oppositus, qui gustum voluptate afficit, in melle, saccharo, Polypodio, Glycyrrhiza conspicuus; alter vero qui nulla qualitate ex prædictis omnibus qualitatibus saporum, linguam afficit, ideoque Græcis ἀπὸ τοῦ ὄρου dicitur, insipidus nostris, hoc est prædictis saporibus privatus. Nonnulli ex celeberrimis viris, duos hos sapores tantum intensione & remissione differre arbitrantur: intendi enim dulcedinem in melle, & aliis dulcibus proprie dictis; remitti vero in insipidis. Cæterum insipidus sapor alius lentore linguam oblini, qui unctuosus, oleosus & pinguis à Theophrasto l. 6. De causis plant. appellatur. Hunc considerabitis in Psyllii mucro, Althea,

oleo simplici, & Amygdalarum dul-
cium: alius nullo lentore palatum im-
buit, quali prædita sunt Cucumis, Bli-
tum, & Olerum pleraque, sed aqua im-
primis; unde nonnulli hunc aquo-
sum saporem nuncuparunt. Cæterum
ex prædictis simplicibus sapes misti
componuntur, qui omnibus fere Plan-
tis insunt. Raro simplex sapor solus
percipitur sine alio sapore comite; &
si prædominans nomen sibi adsciscit;
verbi gratia: mel quidem dulce dici-
tur quanquam etiam acre sit, quod
plus dulcedinis quam acedinis obti-
neat. Quia autem variis sapes sim-
plices miscentur modis, peculiares cu-
jusque Stirpis sapes fiunt. Austerus
cum acerbo nunquam miscetur, quod
tantum intensiōe remissionēque dif-
ferant. Notandum propterea hos sa-
pores apud scriptores sæpe confundi,
modoque austum pro acerbo, modo
acerbum pro austero capi: nonnullos-
que etiam utrumque sub una saporis
differentia constituisse, quem adstrin-
gentem ab effectu appellarunt. Auste-
rus cum dulci conjungitur in Chryso-
comes & Polypodii radice: dulcis cum
acerbo in Glycyrrhizæ radice & Dry-
opteri teste Dioscoride: acerbus cum
amaro in Rusci radice, & Scordii foliis.

Autor est Dioscorides radicem Censuræ
 taurii majoris acri esse sapore cum
 quadam adstrictione, atque dulcedine
 acri dulciq[ue] Myrrhis est, Fœniculuni
 & semen Anisi ; acri & amaro Brassicæ
 ca, & radix Pancratii : acri & glutinoso,
 seu pingui Cyclaminis alterius
 rius Dioscoridis fructus ; amaro & viscoso
 Sideritidis tertiæ Dioscor. foliū
 His vinosum saporem adiiciendum
 puto, qui inter dulcem & acidum me-
 dius est, & ex ambobus constans.

C A P. VIII.

Odorum differentia.

Similiter à varietate mixtionis depen-
 dent odorum differentia, hoc esse
 tum simplices, tum compositi, qui cuius-
 que Stirpi peculiares sunt. Nam sine
 mixtione nō potest fieri, aut sapor, aut
 odor. His namque privantur, quæ nul-
 lam mixtionem recipiunt, ut aër, ignis
 aqua. Simples tot statuisse videtur
 Aristoteles l. Secundo de Anima quatuor
 sapes. Est autem, inquit, ut sapor hic
 quidem dulcis, ille vero amarus ; sic &
 odores sunt. Sed alia quidem habent
 proportionaliter odorem, & saporem
 Dico autem dulcem odorem, & dulcem
 sapor.

saporem : alia vero contra. Similiter autem, & acer, & austerus, & acutus, & pinguis est odor. Sed sicut diximus propterea, quod non multum manifesti sunt odores, sicut sapor, ab his sumpta sunt nomina secundum similitudinem rerum. Dulcis enim, à Croco, & melle; acer autem à Thymo, & ejusmodi. Eodem autem modo, & in aliis. Idipsum quoque credidit Theophrastus, qui septem odores, colores, sapor, &que statuit: verum non omnes odores appellationibus, quibus sapor, & reddi, quamquam non prohibeat quo minus hæc invicem conjungantur; ut utrumque alterum quodammodo consequatur. Cæterum cõmuniora odor, & genera quorum apud autores frequens fit mentio, hæc fere sunt: suavis seu jucundus odor, gravis vel graveolens, acer, acutus, asper, dilutus, virosus, teter, putridus, & inodorus: quæ ad tria summa genera reduci possunt, ad suavem & gravem odorem, & ad inodorum ab odoris privatione sic dictum. Etenim odoratus percipit privationem, ut visus tenebras. Est autem suavis odor, qui odoratum nostrum oblectat ac juvat, ut dulcis sapor gustum. Cuncta hoc odore prædita Græci ὀδῦρος & ὀσμή

164 ISAGOG. IN REM HERB.
nuncuparunt hoc est bene olentia, u
Myrrhin, Acorum, Cinnamomum
Nucem myristicam, & mali citrii cor
ticem atque folium. Quæ gravem
spirant *κακήδουρα* & *δυσώδη*, hoc est
male olentia, quibus odoratus noster
læditur ac tristatur, ut gustus amaro
Tali donatur assa foetida, & Spatula
foetida, quam nonnulli Recoctariam
nominarunt, quod folia ejus contrita
recoctam olere videantur, cum tamen
gravius spirent.

C A P. IX.

*Quomodo saporis manifestas qua
litates indicent.*

VT recte Plantarum vires cognos
cantur ex saporibus, non modo
saporum qualitates, quæ gustui se offe
runt considerandæ veniunt: sed et
iam materiæ quibus inhærent singule
Quia ut qualitates gustabiles, id est, sa
pores, qualitatum primarum; ita ma
teriæ indices sunt secundarum. Simplic
ces saporis simplices etiam facultates
primas manifestant: tum passivas tum
activas: quatuor caliditatem, acris ni
mirum, amarus, salsus, dulcis propri
dictus; quatuor frigiditatem, acidus,

accer-

acerbus, austerus, insipidus; pinguis
temperiem temperatam. At vero mi-
sti, mistas etiam facultates denotant,
quæ aut sunt contrariarum qualitatū
nunciæ, ut in Glycyrrhizæ, & Polypo-
dii radicibus, dulcis denotat calidita-
tem, austerus autem & acerbus sapor
frigiditatem: (Idem in aceto est quod
acre sit, atque acidum) aut ejusdem
fere naturæ, ut dulcis, & amarus; vel
acer, & amarus; vel salus cum aliquo
prædictorum calidorum, indicant ca-
liditatem: sic austerus cum acido aut
acerbo si misceatur, frigiditatem.
Gradus ex iisdem saporibus cogno-
scetis, prout intensiores hi aut remis-
siores fuerint. Prout enim quid inten-
sius est, aut amarum, aut acre, aut al-
terius saporis, pro eo etiam erit aut ca-
lidius, aut frigidius. Verum scire ad
hoc in primis confert, non omnes sa-
pores calidos eundem gradum deno-
tare, si aut intensius, aut remissius lin-
gua ab iis afficiatur, nec etiam frigi-
dos eodem pacto. Nam sapor dulcis
proprie dictus nunquam indicat ex-
cessum caloris primi gradus, idcir-
co nonnulli statuunt hunc tempera-
tum. Quidquid vero acre est si lin-
guam vehementer mordicet, ut etiam
urat vesiculasque excitet, quantum

166 ISAGOG. IN REM HERB.
caliditatis ordinem attingit, ut Piper,
Euphorbium, Sinapi, Lepidium; item
quæ colliquant, & putrefaciunt, ut Tha-
pſica, Chamælæa, quas ne gustare qui-
dem propter summam acrimoniam
possumus. Quod autem linguam mo-
dico fervore imbuit, id secundo gradu
calidum esse dicimus, quod vero vehe-
mentius id præstat tertio; quemadmo-
dum etiam quod parum linguam urit,
paucamque acrimonia stimulat, primo or-
dine calidum esse censendum est. Ama-
ritudo autem atque falsedo secundum
caliditatis gradum ad summum arguit,
amaraque & falsa omnia quæ nulli al-
teri saporis conjunguntur, sine vehe-
menti calore operantur. Nam sal quæ
Chymici nostri ex quacunque re eli-
ciunt, præterquam quod arte paretur
etiam acrimoniæ particeps est, ut cinis:
unde fit, ut hic impense calefaciat, &
pro cauteriis usurpetur. Acida autem
cuncta secundum frigiditatis gradum
haud superant, quanquam sint summe
acida. Nam aciditas sine modico calo-
re, aut mutante ex calido in frigidum,
aut mutato ex frigido in calidum fie-
ri non potest. Vinum enim si calore suo
depauperetur acetum fit, fructusque
maturi plurimi austeri, aut acerbi
prius, mox à calore semicocti acidi
red-

redduntur, deinde dulces fiunt ubi plus caloris acquisiverint. Probatum idem ex acidis ructibus, qui non fiunt à ventriculo bene cibos concoquente, aut nihil prorsus alterante, sed tantum ab imbecilliori concoctione alimentorum. A calore ergo fit acida qualitas; sed superatur à frigore, hincque est quod acida summos frigiditatis gradus attingere non possint. Acerba, & austera similiter frigida sunt ad summum in secundo gradu: nec ad tertium quartumve pervenire possunt nisi socium sibi habeant aliquem aliū saporem frigidum; ut in Sempervivo majori. Insipida autem tertium gradū attingunt in Portulaca, & quibusdam aliis valde paucis, plerumque vero infra subsistunt. Quartum vero frigiditatis ordinem qui indicet, saporē nullum novi, atque (si verum fateri licet) quod quarto sit ordine frigidum nondum observavi, quanquam dari non negem. Nam quæ soporem inducunt, atque stuporem (Græcis *υαρηωτις* dicta,) frigida quidem statui debent, nequaquam tamen in quarto ordine. Opium autem, Mandragora, Solanum somniferum, & alia quæ somnum conciliant, non solum frigiditate hoc efficiunt, sed peculiari quadam virtute ce-

rebre destinata, quæ à tota substantia
 depēdet, uti aptiori loco probabimus.
 Soporifera enim cuncta suavi quadam
 evaporatione ad cerebrum ascendente
 sive per nares, sive per os, sive per ca-
 rotidas venas, & arterias, sive per gu-
 lam, quam stomachum vocant, som-
 num movent. De opio tanta est inter
 recentiores dissensio, ut inter peritissi-
 mos medicos non desint, qui id calidū
 asseverent. Sane quantum nulla ratio-
 ne attingere frigiditatis gradū potest,
 cum mediocriter amarum sit; quantū
 namque habet amaroris, tantum cali-
 ditatis. Cæterum (ut ad rem redea-
 mus) pingua cuncta calore, ac frigore
 temperata sunt: raroq; pinguis sapor
 simplex subsistit, sed plerunque mistus
 cum aliis, qui postea, & qualitates acti-
 vas, atque eorundem gradus deno-
 tant. Passivæ autem qualitates, ut hu-
 miditas, siccitas, saporum ope etiam
 cognoscuntur. Exsiccant enim acris,
 amarus, salus, austerus, acerbus, atque
 acidus sapor: humectant dulcis, insi-
 pidus, ac pinguis. Ad summum siccita-
 tis ordinem perveniunt acria, si valde
 acria existant: ut Ruta sylvestris Dio-
 scoridis, quæ copiose in Montibus Pi-
 sanis nascitur, Allium, Sinapi, Nastur-
 tium, & alia, quæ nonnulli quarto or-
 dine

dine siccare tradunt, quod siccandi vis adaugeatur ab insigni calore. Nam adstringentia, hoc est austera, & acerbata; ut Sumach, galla, balauſtium, quæ potenter siccant, tertium siccitatis gradum nunquam superant. Refringitur enim eorum siccandi vis à frigore: frigidum autem nullum quod quarto gradu sit siccum novimus: nihilque existimamus summe siccare posse, quod non habeat sibi sociam aliquam ex activis qualitatibus. Amara omnia ad summum secundo gradu siccant, item salsa, nisi sibi admistum habeant aliquem adstringentem saponem. Acida vero minus omnium siccant videnturque temperata in passivis. Humectant dulcia tantum primo ordine propter calorem. Insipida vero & aquea, secundo atque etiam tertio.

CAP. X.

Secundarum, tertiarumque facultatum investigatio.

Dixi qualitatibus gustabilium materias indices esse secundarum qualitatibus, non quidem per se, sed quatenus cum primis elementorum qualitatibus conjunguntur.

Ex utrisque enim saporēs emanant. Materia quibus gustabiles qualitates inhærent triplex est, tenuis, mediocris, crassa. E tenui prodeunt saporēs, acer, acidus. pinguis: è mediocri, salsus, austerus, dulcis; è crassa amarus, acerbus, insipidus. Si igitur cum tenui materia calor ac siccitas conjungantur, acer sapor excitatur. Calor hic aut vehemens est, aut mediocris, hoc est infra tertium ordinem. Quod si vehemens fuerit ac tertium caliditatis gradum excedat, aut uret, papulasque faciet, ut in Sinapi, Pyrethro; aut vesiculas, ut in Flammula Iovis, Lepidio; aut colliquabit, & putrefaciet, ut in Thapsia. Vbi vero calor est moderatus, crassos humores attenuat, meatus aperit, ac penetrat si per os sumatur: sin vero exterius corpori applicetur, rarefacit cutem, humoresque ex alto evocat, & resolvit. Tenui autem materiæ, si siccitas frigiditasque copuletur, acidus fiet sapor. Idcirco acida similiter atque acria crassos humores attenuant, incidunt, penetrantque in altum, si intus sumantur; at foris imposita non dissolvunt, sed cohibent fluxiones, vehementiusque multo, quam quæ adstringunt. Temperies caloris, atque frigoris cum modica humiditate in te-

nui, aut aërea materia consistens pinguem saporem producit. Idcirco cuncta pingua vim habent laxandi, molliendi, atque humectandi. Calor & siccitas in mediocri materia consistentes falsum saporem proferunt. Voco autem mediocrem materiam, quæ ex terrena cum aquea permista conflatur. Nam cū calor externus partes aqueas cum terrenis permistas exsiccat, falsus sapor inducitur. Ita fit ut vi polleat mediocriter penetrandi, incidendi atque sua abrasione expurgandi, siccandique valde tenues humores, & à putredine conservandi. Frigiditas in mediocri materia, austerum saporem efficit; ideo adstringit quoque, & fluxiones moderate repellit, cohibet, ac contrahit, quæ non tam refrigerando, quam materiæ mediocritate præstat. Dulcia vero cuncta è mediocri materia emanant, in qua calor obscurus consistit. Idcirco differunt à pingui sapore præditis, quod in pingui sapore non exuperat calor, aut frigus; sed utriusque temperies existit, materiaque magis tenuis, quam in dulcibus. Quãobrem dulcia minus, quam pingua relaxant, sed magis exasperata leniunt: anodyna præterea sunt sua mediocritate materiæ temperamentique, maturant,

172 ISAGOG. IN REM HERB.
turan, concoquunt, & pus movent.
Calor præassans, atque exsiccans ma-
teriam terream amarum saporem gi-
gnit: cui idcirco facultas detergendi,
meatus expurgandi non sine calore
mediocri. Nam calor ubi pervadit,
ac penetrat, crassam materiam terre-
namque secum abducit; qua cuncta
sibi obvia abrasit, deterget, atque ex-
purgat: & quo amarius medicamen-
tum est, eo valentius hæc efficit, ac
præstat: Absinthium moderate; ve-
hementius Aloë, Aristolochia Cen-
tauriumq;: vehementissime Colocyn-
this, utpote quæ intus sumpta intesti-
na exulcerat, multaq; ceu ramenta de-
ducit, ac dysenteriam efficit. Omnibus
vero intus sumptis vis infarctus exol-
vendi: at ulceribus admoti sordes eo-
rū expurgandi magna vis inest. Quia
etiā siccitate insigni superfluos humo-
res auferunt ac veluti absorbent & mi-
rabiliter putredini resistunt. Terrena
autem materia, cui frigidū & siccum
inhærent, acerbi saporis parens est: qua
de causa fluentiū humorum impetum
cohibet. Frigiditate enim, & siccitate
adstringit, densat, & coarctat. Hinc
vulnera etiam cicatrice obducit, &
humores increasat propter terream
substantiam. Humiditas autē exupe-
rante

rante modico frigore in crassa materia, insipidum facit: inde ei vis inest emplastica, meatus omnes intus & foris infarciendi, obstruendi, exasperata leniendi, ac soluta glutinandi. Distat insipidum à dulci materia, & temperamento. Crassior, & crudior materia insipido est, quam dulci, & obscura frigiditas: calor vero obscurus dulci.

CAP. XI.

Ex odoribus facultates obscurius cognosci.

Minus certo ab odoribus nobis virtutes Plantarum monstrantur. Sunt enim odores non ita manifesti sicut saporibus teste Arist. l. 2. de Anima. magisque nos fallere sensus odoratus potest, quam gustus. Nam gustus fit per linguæ contactum sine ullo medio; odoratus vero mediante aëre, qui sæpe facile nobis haud advertentibus alteratur ab aliis rebus, quàm ab iis quæ odorari cupimus. Præterea inodora nullam nobis manifestam indicant qualitatem calidam, vel frigidam, quemadmodum insipida frigidam,

dam, sed tantum crassam essentiam. Plantæ magna ex parte sapore suo peculiari præditæ sunt, quo gustum nostrum afficiunt: at pauciores multo sunt quæ odorem aliquem habent. Carent odore quæcunque insipidæ sunt. Austeræ item, acerbæ, atq; etiam salsæ, & amaræ. Crassa enim atq; terrea eorum essentia est, ac propterea exhalare non potest. Ideoque non est à ratione alienum quod scripsit Galenus l. 4. de Simpl. med. facult. amarum nunquam odoratum esse: Nam quod dixit Theophrastus l. 6. de caus. plant. amarum grati odoris primordiū quodāmodo existere, de exquisitè amaro intelligi non potest ob dictā causam; ideo non omisit adverbium prope; sed de misto cum alio sapore, qui in tenuiori essentia consistat. Acris enim sapor plerunq; cum amaro conjungitur. Exemplo nobis sunt cortex Mali Citrii, Myrrha, & alia innumera: sed in aliis magis in aliis minus acrimonia ab amaritudine vincitur. Multa præterea sunt odorata quæ nō sunt amara, ut omnia fere aromata: quædam autem summe amara, quæ aut nullū, aut admodū exiguum odorem edunt; ut Colocynthis, Centaurium, Aloe. Est & alia causa eaque maxima cur non
tam

tam certo de temperamentis, atque facultatibus Plantarum ex odoribus uti ex saporibus, judicare queamus; inæqualitas scilicet substantiæ, quæ ex pluribus partibus diversis constat: exemplum Galenus, l. 4. de Simpl. ad eam declarandam in Rosa proposuit; *Quæ, inquit, non ea modo ratione dissimilariis est qua pars quidem ejus continet, pars vero continetur: continens quidem durum, & terreum, quod continetur succus est humidus: imo, & succi ipsius tria sunt excrementa, quemadmodum supra necessarium esse demonstratum est; unum terreum, quale est in urinis fex; alterum æereum, quod ipsum quoque vini flori proportionem respondet: tertium aqueum, quod in omnibus bullitionem efficere corruptionemque diximus, ubi nimirum neque devictum neque plane alteratum ebullitionis tempore fuerit. Sane hujus excrementi gratia quidam succos non nisi coctos reponunt, alii in sole feruenti præficcatos: nam terreæ æreæque gratia non admodum corrumpendos metuunt, cum ea, & separari videant, ægreque corruptibilem sortita substantiam: quandoquidem temperamentum nacta sunt siccum. Caterum in Rosa natura aliud gustantibus acerbum est, quod terreum, ut sit.*

176 ISAGOG. IN REM HERB. 3
ut sit, & crassum, frigidumq³, necesse est
aliud vero amarū, quod tenue est & ca-
lidū, & tertium in his aqueū, necessario
quidem frigidū, sed in tenuitatis crassi-
tudinisq³ oppositione quadamtenus sum-
morum medium; cujus mistura neque
ipsum illud adstringens, neque ipsum
amarum summe est tale, quale dicitur.
qualitates enim omnes exoluit aquei
admistio. Ipsum itaque hoc aqueum
elaboratum extenuatumque, atque
excalesfactum quodammodo videtur,
ac proinde facile in vaporem solvi, &
hac ratione rosam tum odoratam esse,
tum celerrime resiccari. Atque hac
omnia de eo, ex gustu coniicias; at per
odorem haud aque. Quippe cum non
aque omnes ejus partes evaporent, nec
perinde sensum moveant. In gustu au-
tem omnes similiter gustabilium corpo-
rum particulae in linguam incidunt,
sensumque movent pro sua natura sin-
gulae. Quare certum, tutumque non
est de tota medicamentorum facultate
ex odore coniicere. Hæc Galenus, qui
citatis verbis partium diversitates per
artificium, nempe coctionem, destil-
lationem, & similia demonstravit:
nos vero etiam per naturæ opus,
scilicet per partes diversas commu-
nes, & proprias, & communium
parti-

particulas tum similes, tum dissi-
 milares, quæ singulæ peculiare, ut
 plurimum vires sortiuntur. Si enim
 alicujus totius Plantæ facultates con-
 sideremus, interdum per omnes Plan-
 tæ partes communes eadem est, sed
 minoris majorisve rarione differens
 in singulis; ut in Fœniculo, Petro-
 selino, & aliis quibusdam vis calefa-
 ciendi, incidendi, attenuandi in omni-
 bus partibus communibus quidem
 inest, sed magis in semine: interdum
 uni parti alia facultas, alia alteri, eaque
 aut contraria, aut diversa, ut flori Ies-
 mini cor suo odore recreandi; Rosæ
 vis purgandi, cum nulla harum facul-
 tatum in folio aut alia parte appa-
 reat, imo potius contraria cernatur,
 scilicet alvum sistendi. Hederæ flos
 trium digitorum carptu aquam inter-
 cutem emendat, teste Dioscoride, cum
 tamen frondibus insit vis adstrictoria.
 Illud præcipue notandum est Planta-
 rum partes quæ temperamentis con-
 veniunt similibus, nempe calidis, aut
 frigidis, humidis aut siccis, non tamen
 in gradibus, singulas peculiaribus præ-
 ditæ esse dotibus. Exempla nobis sunt
 plurima in Pharmacopœorum officii-
 nis, in quibus propterea non omnes
 Plantæ, quæ usurpantur quotidie, totæ

M

servan-

servantur, sed ut plurimum partes ali-
 quę nempe radix, semē, folia, flos, quod
 iis inest privata & occulta quędam
 qualitas, aut insignis facultas manife-
 sta, quę à temperamentis dependet.
 Iam vero partium communium par-
 tes siue similes sint, siue dissimiles
 virtutibus variant, ut exempli gratia
 in fructibus, mali Citrii cortex calefa-
 cit, pulpa refrigerat, semen mediam
 quandam temperiem sortitur. Verum
 quęrat aliquis: quo cuncta quę odo-
 rem habent temperamento prædita
 sint? Respondeo odorem à nobis di-
 stingui in bonū hoc est jucundum, &
 injucundum, seu malū: ille odor κατ'
 ἐξοχλῶν, hoc est per excellentiam, hic
 fœtor dicitur; cunctaq; illo odore fra-
 grantia odorata; hoc vero fœtida, &
 graveolentia. Cuncta odorata calida
 esse, & sicca, siue suaviter oleant, siue
 acrem gravemq; spirent odorem, anti-
 qui sapientes, atq; neoterici probave-
 re. Theophrastus l. 6. De causis pl. c. 24.
 ait odorem per coctionē acquiri, quod
 odorata evaporent, evaporatio autem
 omnis à calore fiat. Cum ergo coctio
 sine calore fieri nō possit, accidit, ut in
 fervidis locis plures odoratę Planta
 nascantur quā in frigidis: aromata in
 Arabia, Syria, Indiaq; plurima: in sep-
 cen

tentrionali plaga præter Iridem, & Acorum, nullum: Acorum in Lituanix paludibus copiosissimum: Iris ubique fere in locis mōtosis, sed in Illyrio optima, quæ temperata est regio. Confistit & coctio in siccitate. Siccitas (inquit idem Philosophus l. 6. de caus. pl. c. 22.) odori convenientior est, & omnia odorata eo potius vergunt. Argumento est, quod odoratiora locis siccis magis proveniāt exhausto scilicet humore aqueo excoctoque; reliquo melius: item quod quædam tantum siccata olent, quæ viridia nil aut valde parum; ut calamus Aromaticus, Cinamonū; quædā plus olent siccata, ut Iris. (quod si aliqua viridia plus olent, quam siccata, id fit propter summam essentix tenuitatem, in qua odor consistit, quæ cito & facile exhalat:) Prætereo quod dixit Theophrastus, amarum grati odoris esse quodammodo primordium omniaque fere odorata amara esse: at amarum calidū siccumque esse probatum est. Quamobrem cuncta odorata calida siccaque esse oportet. Sed quid de Rosis, violis ac cæteris dicemus, quorum flores suavem jucundumque cum exhalent odorem nihilominus frigida censentur? Respondeo partes esse in florum etiam foliis diversas, calidas

scilicet hac frigidas, plures vero frigidas atq; hac ratione flores hos frigidos censeret: calidas vero partes exhalare propter earum tenuitatem, quæ sunt in superficie foliorum, hoc est proximæ aëri. Hujus rei argumentum est, quod isti flores triti nullum odorem spirant. Permifcentur enim plurimæ partes crassæ, ac frigidæ cum calidis ac tenuibus in contritione; & has partes calidas, ac tenues paucas esse docet nos suavis atque exilis florum odor. Verum pleraque odorata in Stirpium genere partes calidas, & siccas, aut intus tantum obtinent, ut ea quæ non nisi trita odoratum feriant. (nam exterius terrena crassa, ac frigida vestiuntur essentia, quæ exhalationem odoris partium internarum prohibet.) aut per totam Plantam, aut aliquam ejus partem, hoc est tam intus quam foris, ut omnia quæ trita, & non trita odorem reddunt. Atque hæc de odoratorum temperamenti dicta sint. Quam autem qualitatem foetidæ monstrent stirpes, non satis ab antiquis, ac recentioribus declaratum est. Videtur autem foetor non à calore, & siccitate generari, ut odor proprie dictus. Nam multa foetida frigida sunt, ut Cicuta, Hyoscyamus, quanquam plura calida: invenio

venio præterea apud Aristotelem in problematis Sect. 13. multa odore malo prædita veluti excrementa animalium à cruditate provenire, quæ fit à caloris naturalis inopia: existimo tamen foetorem cum sit odoris species, à calido similiter, & sicco dependere. Foetida namque nobis sunt, quæ cæteris animalibus multis odorata, & contra odorata quæ multis foetida. Et enim Scarabæos pilularios, quos Græci *κάρταρος* vocant, odore Rosæ exanimari apud veterum plurimos scriptores satis constat. Foetor vero in Plantis frigidis, in alia parte præterquam frigida consistit. Foetida autem inconcocta esse falsum est. Nam Spatula foetida, Cicuta, Hyoscyamus non minus cocta sunt à suo naturali calore, quam Cinamomum, & Nux myristica. Verum quia ex illis non spirat odor nostræ naturæ familiaris, & amica, ex his vero jucunda, idcirco illa nobis foetere, hæc vero olere videntur. Sed cuiusnam erunt temperamenti, quæ putridum odorem edunt, qui species esse foetidi videtur? Hunc à nimio humore, & caloris sui extinctione generari, indicio sunt fructus, & Herbæ putrefactæ, quæ multum humoris in se continent, quare frigida humidaq;

182 ISAGOG. IN REM HERB.
putrida censerī debent. Respondeo
nos hic de naturali cuiusque Plantæ
odore, & temperamento agere, non
de eo, qui est præter naturam. Nunc
ex odoribus vires prosequamur.

C A P V T XII.

Odorum virtutes.

ALimenti, ac sanitatis gratia nobis
jucundos, ac bonos odores natura
suppeditavit. Quæcunque enim no-
bis bene olere videntur, ea aut cedunt
in nutrimentum, aut medicamen-
tum; male vero olentia tantum in
medicamentum. nullum namque fœ-
ridum gustare audemus. Conjunxit
rerum opifex bonos sapes cum bo-
nis odoribus in iis Plantis, quæ in ci-
bum cedunt, quæque aliquem odo-
rem spirant, non tamen cum bonis
odoribus bonos sapes. Multa enim
odorata amara sunt. Quæ in medica-
mentum cedunt, tantum spiritus cor-
dis, ac cerebri recreant, atque refi-
ciunt: quæ vero in alimentum, &
solidas partes, & spiritus. Recte So-
phocles, in fabula Cretenses dicta, Ve-
nerem Deam, quâ voluptas significa-
tur,

tur, unguento perfusam fingit, & in speculo se aspicientem: Palladem vero, quæ mens est, prudentia virtusq; oleo perungi, & exerceri: innuens sensus in capite positos odoribus demulceri. Quod etiam Alexis dixit apud Athenæum 15. Deipnos. Ὑγείας μέγ' ὁ μέγιστον ὁδὸς ἐν κεφαλῇ χρησταὶ ποιεῖν, maxima, inquit, sanitatis pars est, odores cerebro bonos facere. Apud veteres quoq; in usu fuit pectus suaviter olente unguento inungi, quod in pectore cor lateret, ejusq; spiritus suavitate odoris refocillaretur. Sane in odore res plane divina, si priscorum credamus ceremoniis. Deos enim odoribus placare studebant, atque eosdem ἐκ τοῦ οὐρανοῦ evocare, & nostris temporibus prisca consuetudine in sacris domibus suffitus fiunt. Consopitam enim, & languidam mentem excitant. Fætor vero omnis ut cerebro nocet mentemque perturbat, ita cordis spiritus lædit, animumque prostermit. Peculiaris vis fœtidis ad uteri suffocationes si naribus adhibeantur; odoratis, si infernis partibus applicentur.

CAP. XIII.

*Occultarum facultatum digno-
tionem fieri per experientiam,
& quomodo hæc fiat.*

NULLUS sapor aut odor nobis manifestat occultas proprietates, sed solus usus, & experientia quæ facta est in pluribus ob unum, aut alterum effectum fortuito semel aut bis observatum. Nuper cum rusticus acetarium suæ pararet familiæ, flores Thlaspios umbelli feri, quod Creticum vocant, plures miscuit cum Lactuca, & aliis Herbis ex quibus acetarium parabat. Noctu omnes qui comederant, morfu circa ventriculi orificium correpti sunt, plures vomebant; omnes noctem insomnem traduxerunt, putabantque se venenum hausisse. Hinc suspicor, aut vomitum hoc Thlaspios genus excitare, aut deleteriam aliquam habere facultatem, quæ facto semel atque iterum in aliis experimento innotescet. Multæ enim ejusdem rei memoriæ, unius experientiæ vim efficiunt dicebat Aristoteles l. i. Metaph. Ita investigatur proprietas occulta: manifesta autem qualitas tum ratione, tum etiam

etiam experientia, quæ tamen aliqua indiget methodo, ut recte fiat, alioqui maxime fallit rationem. Observandus morbus, causa morbi, & symptoma, tum ægri natura tam communis, quæ temperamenta respicit, quam propria, quæ idiopathias latentes. Etiam anni constitutio animadvertenda, regio, & aliæ indicationes quas Galenus recensuit. Per morbum intelligo non *Αἴτιον* seu essentiam, sed morbi tempora; hoc est principium, augmentum, statum, & declinationem. Nuper quidam quartanarius cum veris tempore, una, aut altera hora antequam quartana corripitur solitus erat, Lactuam comedisset ac Brassicam, nec febris unquam postea rediret; putavit se à Lactuca, & Brassica sanatum. Verum hæc febris concocta paulatim materia veris tempore tanquam critico sponte solvitur. Itaque imprudenter aliis duobus quartana laborantibus consuluit, ut eandem cœnam sumerent, quibus multo gravior ab hoc assumpto cibo facta est accessio, alterique duplex quartana supervenit. Si alius inflammatione circa talum laborans, quæ iam erat in declinatione, Sempervivum adhibuit, solvebatur morbus

Ideoque putavit cunctis inflammationibus recte adhiberi posse. Quare cum alteri in brachio inflammatione laboranti cataplasma ex Sempervivo applicuisset, gangrænam induxit. Inest etiam singulis hominibus peculiaris natura; cujus manifestæ causæ latent, quæ diligenter etiam venit observanda. Rosæ odorem, quo plerique mortalium recreari solent, non potuit sufferre Oliverius Caraffa Cardinalis. Patri meo Fabis laxabatur alvus, quæ tamen cæteris eam duram reddunt. Vidi quendam Aloes magna frustra devorasse sine noxa, sine purgatione ulla, aut minima alvi lubricatione. Debet igitur unius ejusdemque rei observatio fieri in pluribus quæ experta censetur. Hæc non potest ab idiotis, atque plebeis hominibus (qui multa se interdum experes fuisse jactitant) recte cognosci, utpote qui simile atque diversum sæpe idem statuunt; sed tantum à Medicæ artis peritissimis, qui hæc quæ proposui, cuncta animadvertunt acri judicio, ac summa diligentia, ut idem à diverso distinguant.

CAPVT XIV.

*De alimentis. Nullam Plantam
non esse medicamentum.*

TRanſeamus ad alimentorum potentiam : de qua nobis primum dicendum fuiſſet, quod magis alimenta nobis, quam medicamenta ſint neceſſaria. (Nam alimentis, neque in ſecunda, neque in aduerſa valetudine, carere poſſumus, medicamentis vero dum valemus) niſi medicamentorum multa eſſent, quæ nil nutriunt; alimentorum vero nulla, quæ non alterent. Quod multis rationibus monſtrari poteſt, ſed ea potiſſimum, quod nulla reperiatur Planta, nulliusque Plantæ pars, quæ ex omnibus qualitatibus elementorum æquabiliter miſtis conſtituatur. Nullum enim miſtum in rerum natura tam exacte medio temperamento quod conſte- tur reperiiri ajunt Philoſophi, ſed id tantum eſſe mente contemplabile, quemadmodum etiam quod proprie alimentum vocamus. Etenim quæ medijs ſunt temperamenti, ut à Galeno, l. i. de alim. cap. i. docemur, nullaque vincendi qualitate ſunt præ- dita,

dita, ea solum sunt alimenta, non
 etiam medicamenta. Hæc ratio est,
 quod qui bene valentes, uno eodem-
 que cibo semper utuntur, tandem
 in morbos incidunt, citius alii, alii
 tardius, prout minor, aut major,
 est cibo intemperies. Itaque inventi
 sunt varii, diversi que cibos condien-
 di ac præparandi modi, ut scilicet
 intemperies corrigi possit. Nec deest
 causa cur nullum alimentum sine
 aliqua exuperante elementorum qua-
 litate natura nobis comparaverit. Hu-
 manum enim corpus nullum est,
 quod plane mediis sit temperamenti;
 sed semper aut calidius est, aut fri-
 gidius, aut humidius, aut siccus;
 idque vel ab ortu, vel ab ætate, lo-
 corum aërisve commutatione. Qua-
 re necesse erat tot temperamento-
 rum commutationibus obnoxium
 genus humanum, intemperatis nu-
 triri alimentis, si quam fieri po-
 test diutissime permanere in hac vi-
 ta deberet. Intemperatæ enim natu-
 ræ modico contrariorum gaudent
 usu.

CAP. XV.

Alimentorum differentia.

INsunt igitur duæ Plantis nos alenti-
bus facultates ; una nutriens pro-
prie & simpliciter dicta ; alia alterans,
de qua jam egimus satis copiose. Qui-
bus inest facultas nutriens, alimenta
appellantur, quorum differentia fa-
cile patebunt, ubi prius qua ratione ac
serie cuncta, quæ à nobis assumuntur
pro nutrimento, alterentur commu-
tenturque, ut tandem assimilentur,
breviter declaravero. Alimenta aut li-
quida sunt cum assumuntur per os,
aut solida: illa levi in ore egent præ-
paratione aut nulla, ideoq; statim nul-
la facta in ore mora per stomachum
labuntur: hæc vero præparari mastica-
tione debent. Ea fit præcipue per pro-
prium oris calorem & salivam quæ ex
stomacho, aliisque ori vicinis partibus
suppeditatur, seseque cum cibo permi-
scet, ut liquidior evadat, facilius deglu-
tiatur, temperiem quandam cum ven-
triculo ineat familiarem atque amicâ,
substantiamque chylo ventriculi simi-
lem fere efficiat, quæ à ventriculo fa-
cillime in chylum convertatur. Ven-
triculi

tricoli siquidē officium est, cibum per os ingestum in chylum commutare. Hic postea chylus, hoc est tenuior alimentorum succus, cremori hordei similis factus, per venas meseraicas, relictis crassis excrementis in intestinis quæ per alvum deturbantur, in jecur delatus, in sanguinē convertitur, deinde per venam cavam in universum corpus distribuitur, singulis particulis idoneum suppeditās alimentum proprie dictum, ubi ab his assimilatur atque agglutinatur. Ceterum qui de alimentorum scripsere facultatibus, aliter sumentes nomen alimenti, non id tantum alimentum vocarunt, quod jam nutrit; sed quod nutrire nos potest, hoc est quod cunctas quas diximus mutationes subire debet, antequā substantiam naturæ nostræ familiarē, deperditæque similem præbeat. Hac ratione, & Plantæ aut totæ, aut aliquæ earum partes alimenta censentur. Horum multæ sunt differentiæ sumptæ, partim à nutriendi, partim ab ea, quæ cum hac conjungitur, alterandi facultate. Nutriunt alia cito, alia tarde, alia multum, alia parum, alia bene, alia male. Sunt & quæ mediocriter hæc cuncta præstent, quorum natura ac vis media est inter hæc duo extrema.

ma. Quæ vero ori ingrata aut grata, facile aut difficulter corrumpuntur, & excernuntur, aut aliud quid simile præstant, propter alterantem, & medicamentosam, quam continent facultatem, hæc operantur: siquidem ori grata sunt propter saporem, quem nos suavem, Græci ἰδωὺ nuncupare consueverunt, siue is sit dulcis, ut in Amygdalis, siue cum eo permixta aciditas, ut in malis quibusdam atque aliis fructibus. Similiter ori ingrata sunt, quæ haud suavem habent saporem, siue sit falsus, siue amarus, siue austerus, qui prædominatur cæteris saporibus. Omnes autem alterare ex multis rationibus colligere quisque potest, quas cum de medicamentorum per rationem investigandi facultate ageremus, sæpe recensuimus. Ventriculo quæ jucunda sunt, aut noxia, privato quoque id præstant temperamento, quod aut amicitiam conciliat, aut odium. Alimenta autem facile, aut difficulter in putredinem verti, ac per alvum excerni, ab intemperie provenit. Quæ enim facile putrescunt, ac corrumpuntur, humida sunt cuncta, ut Cucurbitæ, Persica, & bona pars fugacium fructuum; sicca vero difficulter. Sic quoque facile aut difficulter per alvum trans-

transeunt ob nimiam humiditatem, aut siccitatem. Quæ enim adstringunt, tarde: quæ laxant aut abstergent, cito permeant, ut Ficus. Porro illud curiosius, non tamen sine fructu indagandum: an quæ male nos nutriunt, hoc est, pravum suppeditant succum, *κακόν τιμα* Græci vocant: alimenta dici debeant? Si enim quod bonum est nobis, nostræque naturæ familiarum, & gratum succum suppeditat, alimentum appellandum est, ut videtur; erit quod pravum, & malum suggerit humorem, neutiquam appellandum alimentum, sed potius medicamentum, quod pravitas hæc depēdet ab intemperie. Respondeo alimentum dupliciter à scriptoribus accipi: simpliciter pro eo quod nobis bonum succum præbere potest: cum additione vocis pravum; non pro eo quod nil nos nutrire potest; sed quod præter exiguum bonum succum multum pravi in se continet humoris, qui una cum bono per venas in universum corpus distribuitur; præsertim quando partes corporis ex aliqua inedia exinanitæ nutrimentum tam valida vi, & tam celeriter attrahunt, ut nequeat natura partes nutrimenti noxias fecernere ab innoxiiis, ac per loca consueta è corpore deturbare. Pravi

succum

succi appellari solent melancholici, biliosi, putridi: crudi vero & frigidi, pituitosi. Sequitur, ut qui prædictæ alimentorum differentia in Plantis atque aliis nos nutrientibus conjungantur commisceanturque, nunc indicemus. Quæ cito nutriunt, ea parum præbentimenti: non tamen quæ tarde ea multum, sed quæ multum ea tarde. Haud enim verum est, cuncta ea quæ tarde nutriunt, multum nos nutrire; nec quæ parum, cito; sed quædam. Triticum multum nutrit, & tarde: nam tarde à ventriculo concoquitur. Quæ autem boni pravi que sunt succi, quædam cito, quædam tarde alunt. Sed boni succi cuncta & multum, & parum alere possunt; pravi vero neutiquam, sed parum tantum ea alere necesse est; atque aut cito, ut Persica; aut tarde, ut Lentesc. Eorum autem quæ mediocriter, hæc cuncta præstant, quædam mediocriter & nutriunt, & in corpore antequam nutrant, mediocri temporis spacio commorantur. siue mediocriter pravi succi sint participes, siue prorsus eo careant. Sunt quæ mediocriter alunt, & aut tarde, aut cito: quæ vero mediocrem in corpore moram trahunt, antequam assimilantur partibus. alia cito, alia tarde
N nutriunt,

nutriunt, venasq; corporis pervadunt. Vario etiam modo cōjunguntur cum his facultates, quæ dependent ab intemperie, & præsertim eæ quarum mentionem fecimus, quæ cunctis alimentis inesse solent. Eorum quæ origrata sunt, quædam facile, nonnulla difficulter cōcoquuntur, aut corrumpuntur aut descendunt, & cito aut tarde, parum aut multum alunt. Quæ cito, & facile concoquuntur, cito, & facile etiam alunt, & cōtra quæ tarde, ac difficulter. Sic & quæ cito in ventriculo concoquuntur, cito etiam descendunt, & per intestina dilabuntur. Id quod etiam videtur affirmasse Hippocrates dum inquit l. 2. Aph. 18. Eorū quæ confestim, & velociter nutriunt celeres fiunt excretiones. Nam loquitur non tantum de secunda, & tertia concoctione, sed etiam de prima.

C A P. XVI.

*Alimentorum in ventrices ratio,
& experientia.*

S Vnt sicuti medicamentorum ita & alimentorum in ventrices ratio, & experientia. Fallax tamen & multo minus certa in his est ratio, quæ à sapore,

saporem, & odore desumitur, quam in
medicamentis, si solam spectetis nu-
trientem facultatem. Extant apud
Galenum lib. 1. De alim. Dioclis ver-
ba, sola experientia alimentorum fa-
cultates nobis cognitae esse arbitran-
tis, non ex indicationibus, quæ à tem-
peramento & à saporibus sumuntur.
Cæterum si Diocles nutrientem po-
tentiam in alimentis tantum confide-
rasset, haud prorsus à veritate aberras-
set. Nam à multis Sapientibus proba-
tum est, animantium generi cibum
esse familiarem substantiæ propieta-
te, quæ sola experientia indicatur.
Ajunt tamen dulcia cuncta nos nu-
trire. Id si ita est, indicabit etiam sapor
vim nutriendi, non tantum alterandi.
Per dulcia autem nonnulli intelligunt
cuncta, quæ gustui placent, indeque
putant ductum proverbium, *Quod sa-
pit nutrit*: ego præter illa etiam dulcia
proprie dicta. Sine his enim nil palato
arridet. Salsa, acria, acida. amara, &
si quæ sunt alio sapore prædita, qui
alimentis inesse potest, si modum ex-
cedant, ori insuavia redduntur, &
quod in ipsis dulce est, destruunt, aut
præpediunt ne nutriat. Quare censen-
dum est, non modo dulcia esse omnia,
quæ nos nutriunt, sed & alimenta

cuncta dulcia. Existimaverit autē aliquis falsam hanc esse universalem propositionem, propterea quod inter medicamenta nonnulla sunt, quæ nil nutriunt, dulcia. Hic sane condoces faciens est, id non ob aliam causam cōtingere, quā ob partium diversitates. Insunt enim, & illis partes, quæ nos nutriunt, & aliæ quæ medicamentorum continent potentiam; quæ quia in his insignis est, impedit in illis nutrientem facultatem, ut nil operetur in nobis. Hujus rei manifesta sumatur demonstratio ab exemplis. Ari radix cruda, neque mandi potest, neque nutrire, propter ejus summam acrimoniam, cocta vero præbet alimentum. Huic necesse est adjungam memorabilem naturam ejus Plantæ, quam Hiuccam vocant Indi occidentales, quamque fide digni, ac multi scriptores, qui eas terras peragrarunt, & viderunt, & scripserunt. Folium huic Herbæ Canabis, vel ut aliis placet Sambuci, radix humani femoris crassitudine. Hæc tradunt redigi in pulvem cotium attritu, deinde ex ea per colum extrahi succum valde lethalem, nulloque invento ad eum adhuc remedio: reliquum vero radicis exponi soli, ut exsiccetur, mox siccatum, in farinam moli,

moli, quæ aqua subacta in panes formetur, Cassavi ab ipsis appellatos: servari hos per duos annos ad usum familiarem sine noxa. Ex quibus patet non mirum esse quod refert Theophrastus, nonnullas radices dulces venenosas esse; tum etiam quod narrant alii scriptores, nonnullos veneno educatos, ac nutritos. Nutriebantur enim non veneno, sed venenato, cujus partes nutritivæ alimentum corpori subministrant, ubi proprietate naturæ venena nil operantur in quibusdam, aut ubi antiquâ assumentur ab omni venenosa qualitate purgantur. Nec desunt in rerum natura Herbæ, quibus totis innoxie vescimur, cum tamen earum succus cum vitæ periculo assumatur. Allii succus potus hominem non modo turbat, sed etiam interficit, & Cæpæ si largius potetur, ob insignem caliditatem, & acrimoniam mentem turbat, & stomacho mirum in modum nocet. Igitur nutriendi vis in Stirpibus innotescit ex sapore dulci, quem supra ponebamus modici caloris esse indicem. At quantū quodque alimentum nutriat, & an cunctanter, an velociter, ex substantiæ consistentia clarum evadet. Tenuis namque haud tam multum quam

crassa, & viscida nutrit, neque tam tarde, quoniam permeat facilius ac velocius per venas ad ultimas corporis partes. Quod vero pertinet ad alterandi facultatem, quæ alimentis inest, eam ex iis indiciis explorabimus, quæ supra recensuimus. Prava & difficilis cōcoctionis alimenta ab effectu deprehenduntur. Qui enim prava capiunt alimenta, his nidorulentus, aut alius gravis ructus accidit, aliis morbicatio: nonnullis utrumque: quibusdam flatibus distenditur venter, & flatus per os excluditur, aut instar plumbi, aut lapidis, aut luti ipsorum ventri incumbere videtur, qui & durus etiam est, acensus, & quasi inflatus. Cæterum hi effectus multas ob causas accidere possunt: ob intemperiem alimenti, & partis in qua fit concoctio, nempe ventriculi: & ob lentorem, atque crassitiem substantiæ, ob naturalem quandam proprietatem *ἰδιοσυγκρίαν* Græcis appellatam. Quippe quæ valde frigida sunt, lenta & crassa, calorem stomachi imminuunt, extinguuntque; hinc ægre descendunt, difficillimeque concoquantur. Nimis calida nimium etiam calorem augent, quo fit, ut prave concoquantur. Proprietas cujusque ventriculi

culi spectanda: quin etiam, an à com-
muni desciscat. Inventi enim sunt, qui
facilius, ac celerius Fabam Lentescque,
quam ova concoquerēt. Quidam pro-
pter pravos humores, quos in ventri-
culo coacervarunt, aut alium ob affe-
ctum præter naturam, quæ facilis sunt
coctionis aut digestionis, prave, &
difficulter concoxerunt. Idcirco qui
notitiam facultatum omnium, quæ
alimentis insunt adipisci velit, eum di-
ligenti experientia niti oportet in tali
corpore facta, quale est id quod maxi-
me sanum existit, præcognitis prius sa-
porum odorumque naturis, qui Plan-
tis maxime insunt, tum consistentia,
quæ aut lenta, aut friabilis, aut crassa,
aut tenuis, laxa, aut levis, gravisve esse
solet. Hæc enim omnia, ut docet Ga-
lenus lib. 1. De alim. ad ipsarum in-
ventionem adeo conferunt, ut cum
in peregrinam regionem perveneritis,
si quid esculenti nunquam vobis con-
specti occurrerit, per multas sitis occa-
siones atque adjumenta ad ejus facul-
tatem cognoscendam habituri.

CAP. XVII.

*Exacta hujus Philosophia notitia
quâ acquirenda. Autores vete-
res, & recentiores, qui de
ea scripsere.*

His præcognitis, qui totum se huic
Philosophiæ tradere cupit, & ad
exactam ejus, quantum fieri potest, co-
gnitionem devenire, eum veterum, &
recentiorum lectioni, qui ex professio-
ne quippiam ad rem Herbariam spectans
edidit, aut ea de re obiter quippiam
in suis commentariis retulit, dili-
genter incumbere oportet. Adeat in
primis veteres Græcos atque Latinos,
Theophrastum, Dioscoridē, Plinium,
Galenum, Apuleium, Æginetam, Ori-
basium, Æmilium Macrum, atq; etiam
Arabes, Avicennam, Serapionem, Me-
sueum, Rhafem. Libri Theophrasti
(qui discipulus fuit Aristotelis) de Hi-
storia Plantarum novem, cum deci-
mi principio; & sex alii de causis ea-
rundem, Græce admodum leguntur
mutili, ac depravati injuria tempo-
rum. Idcirco lectore indefessus indi-
gent, & in Græca lingua non medio-
criter exercitato. Hos Latio donavit
Theo-

Theodorus Gaza Theſſalonicenſis, eo tempore, quo jam Græci autores negligebantur. Is homo multis præditus literis, rei que Medicæ, atque utriusque linguæ peritiſſimus fuit. Quia autem in multa depravata incidit loca, dum hos libros Latinos faceret, quædam omittere in verſione, nonnulla ea, quæ ſibi videbatur optima, conjectura reſtituere coactus fuit. Et quoniam non de verbo ad verbum transferre, ſed mentem Philoſophi exprimere ſumma eloquẽtia ſtudit, sæpe aliud quam autor, tradidit: aliquoties uſque adeo Latinæ linguæ ſtudioſus, & amator fuit, ut maternam linguam ei poſtpoſuerit. Etenim Latinam novis voculis, & ut plurimum non neceſſariis, ad Græcarum vocum imitationem augere ſemper ſtudit: verbi gratia, ἐλατήριον Agitatorium vertit, cum Plinius, & alii Græco utantur nomine. Interdum quoque variat in vocum verſione: Ἀνθέριον Albucum reddit atq; etiam Ἀσφόδελον, cum diverſæ ſint Herbæ. Sic ἐλάτῳ plerunque Abietem, aliquando Pinum interpretatur: & πίτυν Abietem, Laricem, sæpe Piceam. Solani quodcunque ſit genus appellat Veſicarias, cum maxime inter ſe diffe-

rant. *κὺμαδρον* perperam cum Plinio interpretatur Gladiolum. Et plura alia diligens lector notare poterit, qui propterea parum huic interpreti fidat sine Græco codice. Sensus ejus quoque interdum cum Theophrasto non convenit, quod hanc scientiam haud satis intelligeret, quæ ante eum per multa secula, ejusque tempore jacuit. In Historiam Theoph. aliquid in posteritatis commoda molimur. In libros de causis Julius Cæsar Scaliger inter doctissimos doctissimus nostro seculo commentatus est iis, qui Græcæ linguæ, atque Latinæ peritiores sunt. Mentem Philosophi optime explanavit, loca quamplurima mutila feliciter restituit, nec pauciora melius quàm Gaza interpretatur, quem sæpe atque optima ratione castigavit. Aristoteli adscripti libri duo de Plantis ab eodem Cæsare Scaligero explicati sunt. In iis multa non contemnenda, quædam quoque improbanda, quæ ut diligenti studio semper, ita sæpe nimis curiose, atque subtiliter à Scaligero animadvertuntur. Pedacii Dioscoridis Anazarbei, qui miles, atque Medicus sub Antonio, & Cleopatra vixit, de Medica materia novem extant libri, quorum quinque prioribus Stirpium, quæ suo tempore
magis

magis in usu erant, facultates præcipue absoluit breviter, ac summo studio, non omiſſis earum descriptionibus, quæ non ita ubique occurrebant. Quæ autem erant vulgaris notiæ non descripsit; unde factum est, ut eas quarum vires nobis commōstravit, adhuc ignoremus. Dioscoridem primum Latine reddidit doctissimus Hermolaus Barbarus addito etiam corollario, quo autorem hunc multū illustravit. Post eum Marcellus Virgilius pari industria & eruditione, adjectis etiam commentariis elegantissimis: tandē Ioannes Ruellius, cujus versio nunc omnium fere manibus teritur. Scripsere in eosdem libros commentaria plures alii, sed copiosissima Petrus Andreas Matthiolus Senensis, appositis quam plurimarum Stirpium iconibus, tam veteribus descriptarum, quam à recentioribus & seipso usurpatarum ad varios affectus humani corporis. Hic castigandis aliorum erroribus ita se totum tradidit, ut proprios, quos plures commisit, quorum magna pars à Melchiore Guilandino viro eruditissimo, nec parum in hac Philosophia versato, quatuor epistolis animadvertuntur, propemodum neglexerit. Cajus Plinius secundus in Historia mundi sedecim libris,

libris, à duodecimo scilicet usq; ad vigesimum septimum, descriptiones, locos, usus, virtutes, & reliqua accidentia Plantarum, quarum apud autores, qui ante eum floruerunt, ac suo quoq; tempore extitere, facta est mentio, tam breviter perstrinxit, ut sæpe propter sententiæ, ac phrasæ brevitatem non intelligeretur, nisi autores præsertim Theophrastus, & Dioscorides, ex quibus pleraque transcripsit, consulerentur. Correxerunt hunc atque elucidarunt Hermolaus Barbarus in Castigationibus, Stephanus Aquæus in Commentariis, & alii celeberrimi viri: sed in primis nostro tempore Iacobus Dalechampius auxilio veterum codicum manuscriptorum, atque collatione autorum antiquorū, quibus Plinius usus est. Galenus undecim composuit libros de simplicibus medicamentis, in quibus pleraque de Stirpium facultatibus primis, secundis, & tertiis generaliter agit, ex secundis primas investigando. In his nil fere quod non apud Dioscoridem inveniatis, imo quædam omittuntur necessaria. Hos Galeni libros Paulus Ægineta in compendium redegit. Secundum ordinem Alphabeti Plantarū facultates atq; descriptiones è Dioscoride in sua Collecta trāstulit Oribasius.

Lucius

Lucius Apuleius Madaurensis librum edidit de virtutibus Herbarum ; item Æmilius Macer Veronensis versibus hexametris. Plurimum quoque Arabes hanc scientiam locupletarunt, Rhases, Serapion, Mesues, Avicennas, & alii ignobiliores, qui præterquam, quod Græcis cognitæ Herbas in suos libros retulere, novas etiam quam plurimas descripsere, ac earundem vires tradidere. Averroës in quinto colliget insigniorum Stirpium facultates secundum Galenum ordine Alphabetico persequitur. Inter recentiores summo studio, ac diligentia de natura stirpium tres libros amplissimos publicavit Ioannes Ruellius, in quibus accurate cuncta ex variis scriptoribus, Latinis præsertim ac Græcis, qui ante ipsum fuere, collegit. Nam præmissis communibus quibusdā præceptis, & animadversionibus ad formam, vitam, generationem, culturam, & alia accidentia pertinentibus, mox ad particularem cujusque speciei tractationem devenit. Hac tempestate etiam floruit Hieronymus Tragus, atque ejus æmulus Leonardus Fuchsius, excellentes ambo viri, qui libros posteris de eadem materia reliquere adjectis iconibus. Sed Fuchsius magna ex parte descriptiones

206 ISAGOG. IN REM HERB.
nes viresque suarum Stirpium ex veteribus mutuatus est in tomo primo; nam alterum figuris depictis, ac nomenclaturis tantum illustrat: Tragus autem magnum Plantarum numerum in Germania fere nascentium paulo ante Fuchsum edidit, quarum formam, ac loca, generationem, vires cum veteribus cognitatas, tum propria, & aliorum nempe rusticorum, & muliercularum experientia inventas, examinavit atque indicavit. Hoc mortalibus utilissimum studium in hoc doctissimo viro nunquam satis laudare possum. Utinam hoc omnes qui post, & ante ipsum, amplexi fuissent. Etenim si nostro tempore tantum studii collocarent Herbarii in examinandis Plantarum novarum, quarum picturas nobis offerunt, viribus, quantum in describendis earum formis, ac generationibus ponunt, profecto melius valetudini humanæ consuleretur. Ideo montes aliaque loca visenda sunt habitu rustico, quo facilius cum colonis in eatur gratia ac societas, obvii quique consulendi, montium incolæ adeundi, ut usus & facultates aliquæ earum Herbarum, quarum descriptiones nuper à doctis viris traditæ sunt, cognoscantur, et si quæ ab uno prius indicata sunt

sunt atque à pluribus postea confirma-
ta, in observationum libro sunt anno-
tanda. Sed ad rem redeamus. Fuch-
sium, atque Tragam secutus est Ma-
thiolus, qui Dioscoridem commenta-
riis illustravit; icones etiam non modo
elegantiores, sed & plures, quam prio-
res novarum Plantarum apposuit, qua-
rum non præterit antea incognitas
quasdam vires. Scripsit Rembertus Do-
donæus post hunc Historiam Plantarū
elegantissimam triginta libris conclu-
sam una cum imaginibus, in quibus
novas nonnullas quoque videre licet.
His alias adjecit Mathias Lobelius in
suo Herbario, quod etiam cum ima-
ginibus edidit: item Petrus Pena, qui
una cum Lobelio adversaria cum ico-
nibus divulgavit. Carolus Clusius Atre-
bas hoc tempore plusquam ullus alius
huic studio deditus novas Stirpes plu-
rimas, quas in Pannonia, Austria,
Hispania summa diligentia & cura ob-
servavit, pictas aliquot libris divulga-
vit, quos annis ab hinc pauculis in
magnum volumen congeffit, quod
pluribus novarum Plantarum descri-
ptionibus, & picturis locupletavit. In
eodem volumine de Fungis curiosissi-
mum tractatum videre licet; itemque
Plantarum omnium in monte Vero-
nensi

nensi celeberrimo, quem Baldum vo-
 cant, nascentium catalogum, quem Io-
 annes Pona Pharmacopæus Veronen-
 sis in Stirpiū cognitione versatissimus
 composuit. Idem Clusius hoc anno li-
 bros decem exoticorum in lucem pro-
 tulit, in quibus de Plantis peregrinis,
 atque Indicis plurima. Hic etiam ali-
 quot autores aliena lingua præterquā
 Latina conscriptos ad hoc studium
 utilissimos in Latinam linguam vertit;
 Christophorum Acoſtam, Nicolaum
 Manardem, & Garcix ab Horto, qui
 Proregis Indiæ Medicus fuit, duos libros
 de simplicibus apud Indos nascenti-
 bus, quos in Epitomen contraxit, ex
 Hispanico idiomate. Petri etiam Bello-
 nii, qui de Arboribus Coniferis librum
 conscripſit, pulcherrimas observatio-
 nes è Gallicis Latinas fecit. Libros se-
 decim de Plantis Andreas Cæsalpinus
 Aretinus Medicus, & Philosophus in
 Italia suo tempore celeberrimus, nu-
 per luci dedit. Nomina Plantis, quas
 descripſit, ut plurimum indidit Hetru-
 sca, iisque libenter pro Latinis usus est.
 Idcirco difficilis paululum iis est, qui
 Stirpium vestigandarum causa non vi-
 dere Hetruſcos agros; nec alios, qui
 Herbarios cum iconibus multisq; no-
 menclaturis ediderunt, prius inspe-
 runt.

runt. Descripsit hic propriis verbis singulas species diligentissime: mox an eæ veteribus cognitæ sint ostendit: de-
num si quippiam iis sit virium, haud ita prioribus scriptoribus cognitum, subnectit. Universalis Plantarum Historia, quam certo scio Iacobum Dalechampium inchoasse, ac imperfectam nobis reliquisse, cæteris, qui ante hanc editi sunt, Herbariis anteferenda sane est, etiam si imperfecta sit. Nam duo magna ejus volumina, plurimis scatent erroribus, quos Typographi, atque ii, qui hanc transcribendam, & imprimendam dederunt, commiserunt. Notantur hi singulari libello, quem de erroribus Historiæ Plantarum generalis inscripsit Casparus Bauhinus. Imagines magna ex parte huic Historiæ inferuntur earum Stirpium, quæ describuntur, in quibus multæ antea incognitæ, tum nostrates, tum peregrinæ ex India utraque delatæ. Confert hic doctissimus autor diligentissime antiquos scriptores inter se, ac multa eorum loca depravata majori quam alii judicio, ac multo felicius restituit. Tandem Iacobus Tabernâmontanus, qui Tragi discipulus fuit, in hac scientia pari qua priores industria consenuit. Ejus nuper liber est ty-

pis traditus, in quo præter nomenclaturas Latinas ac Germanicas, & picturas, nil aliud continetur. Ostenduntur hoc libro plures Plantæ depictæ, quam in ullo alio prædictorum autorum: desiderantur descriptiones, & vires; quas audio eum lingua Germanica conscripsisse. Hi sunt præcipui scriptores tam veteres quam recentiores, qui de re Herbaria volumina reliquere, quos præ cæteris legendos judicavi. Tractavit de universali Stirpium natura Ioannes Costæus Laudensis, Aloysius Anguillara, qui ante Guilandinum horti Patavini præfectus fuit placita sua compendiose, & magno cum judicio conscripta, in lucem protulit, sed Italis tantum. Extant de hac Philosophia aliorum quorundam eruditissimorum scripta, ut Ioannis Thalii, Ioachimi Camerarii, Fabii Columnæ, Prosperi Alpini, qui de Ægyptiacis Plantis librum edidit, sed omnes nominare supervacaneum arbitror, cum qui omnes scire desiderent Philosophos, ac Medicos, qui Bibliothecam Medicam, ac Philosophicam typis mandarunt, consulere queant. His adjungantur scriptores varii, Poëtæ, Historici, Oratores, tam veteres, quam juniores, qui obiter mentionem Plantarum

rarum sæpe facientes, quippiam de viribus aut natura earundem addere solent; sed maxime, qui de compositione medicamentorum scripsere, inspicendi sunt, item qui curationes affectuum corporis humani; qui de re culinaria, & cibaria, inter quos Apicium, & Athæneum imprimis commendo: item qui de Agricultura, quam tractarunt Varro, Cato, Lucius Moderatus Columella, Palladius, & alii; qui de Hippiaatria, & similibus; denique qui miscellanea adeundi. Quare si quis hos omnes autores diligenter attenteque legerit, ac singula annotanda in suo Florilegio propriis locis seu capitibus posuerit, quo facilius memoriæ inhæreant, aut promptius, si quando lubet, cunctarum autorum sententiæ reperiantur, is vere excellens in hoc studio evadet. Ad exquisitè perfectam Plantarum cognitionē nullum perveniet, quantumvis laboriosum, humanum ingenium. Infinita nimis earum varietas, in forma, usu, & cæteris accidentibus: semper novi aliquid afferre videmus fluvios, paludes, mare, montes, campos, valles, arenam, parietes, saxa, prata, vineas, sylvas, inculta, & ut breviter, Europam, Asiam, Africam, Indiasque. Itaque si ulla medicinæ

in parte magis Hippocratis sententiæ
 veritas elucescit, Vita brevis, ars lon-
 ga, sane in hac maxime, quæ ad Medi-
 cinam inprimis pertinet. Nolim ta-
 men in scientia Herbaria, quemquam
 deterreat rerum discendarum multi-
 tudo. Quisquis in ea tantum proficiat,
 quantum ad suam scientiam excolen-
 dam, & exornandam, necessarium est,
 nisi quis se totum huic studio tradere
 velit. *Medicis hæc Galenus: Medicus
 aut omnium Stirpium, si fieri potest, pe-
 ritiam habeat consulo; sin minus, plu-
 rimum saltem, quibus frequenter utimur,
 sunt autem ipsarum genera, vel si sic ea
 nominare velis differentia hæc, Arbores,
 Frutices, Herbæ, Spina, &c.*

C A P. XVIII.

*Florilegium quid; ejus conficiendi
 modus, & ordo.*

QVONIAM autem Florilegii facta est
 mentio (sic enim soleo libros ap-
 pellare, quos alii collectanea, nonnulli
 locos communes, quibus inscribuntur
 cuncta notatu digna, quæ ad rem hanc
 spectant, sive ab autoribus, sive ex alio-
 rum observatione, ea didiceritis; ut
 facilius tantarum rerum multitudo,
 & varie.

& varietas observata in memoria habeantur, si quando de re quapiam disputandum est) operæ precium existimavi modum , atque ordinem locos communes componendi vobis præscribere, qui jam paululum hanc scientiam degustastis, atque eadem inescati estis. Nam prorsus rudibus hæc erunt inutilia , quæ nunc dicam de Florilegio. Libros chartaceos sex, aut septem, aut octo pluresve capite (pro ut vultis titulos extendere, ac diffusius observanda adnotare) ex viginti quinque foliis constantes; quinterniones vulgus chartariorum vocat. Ex iis fiat volumen, cujus foliorum paginæ facies, tam dextra, quam sinistra duabus per longitudinem intersecetur lineis, quibus medium faciei intercludatur, & tria loca diversa ejusdem magnitudinis constituentur in utraque paginæ facie. Inscribentur supra in fronte singulis locis sui tituli, qui tres erunt, relicto tergo paginæ omnis inscriptionis vacuo, donec frons scriptis observationibus repleta sit. Tunc enim, & tergo eadem inscriptiones inscribendæ suis locis, & nova charta si opus addenda. Volumen hoc in tres partes dividatur: prima contineat, quæ de Plantis in genere dicuntur; altera sin-

gulas Plantarum species complectatur: tertia quæstiones, quas tamen etiam poterimus, si lubet, prædictarum duarum partium locis inferere, ad quos pertinere magis videbuntur. In his tribus prius agendum historice, mox Philosophice, ut causas omnium quæ in historia enarrantur, doceantur: sic disertissimus Theophrastus historiam à causis separavit. Hunc autem ordinem in primis laudare debeo, eò quod si aliquis Commentarios de hac materia exactissimos scribendi desiderio teneatur, statim paucis mutatis, eadem serie cuncta, quæ annotavit, describere ac in libros congerere facillime possit. Hinc quoque perdifficiles quæstiones, quæ multorum autorum indigent testimoniiis, quæque diligens examen requirunt, eodem ordine sunt tractandæ: ne dicendorum serie in prioribus libris, (in quibus breviter opinio de similibus cōtroversis animadvertenda) interrupta, lectoris mentem à proposita re avertant, ac in morosissimam lectionem deducant. A forma Plantarum in tribus partibus semper incipiendum est; deinde ad accidentia deveniendum, quo nomine generationes, affectiones, loca, vitæ, ususque comprehenduntur. Forma enim
accidente

accidente nobis notior, à notioribus nobis in hac Philosophia procedere oportet.

CAP. XIX.

Tituli quales; quo ordine in locis Florilegii scribendi.

Tituli vero primæ partis Florilegii tales fere sint, eoque, quo hic leguntur, ordine disponantur. Quid sit res, aut Philosophia Plantaria: ejus antiquitas, dignitas, præstantia, utilitas. Inventores, & in quot partes hæc Philosophia dividatur. Scriptores rei Plantariæ, Græci, Latini, Arabes, & alterius idiomatis. Subjectum ejus, & quid sit Planta. Ejus differentiarum unde sumantur: quantum ab animali differat. De partibus Plantæ propriis, communibus, earum definitione. Partium similium differentiarum formales, & accidentales. Partium dissimilium communium differentiarum, & earum partes aliarum. Partium propriarum communium dissimilium differentiarum. Plantarum divisio in summa quædam genera. Quid Arbos, Frutex, Herba, Olus, Frumentum, Legumen, & ejusmodi. De Plantæ actione, & ejus fa-

216 ISAGOG. IN REM HERB.
cultatibus. Plantarum generatio quot
fiat modis; quæ sponte: quæ è semine.
Terra, locus, tempus anni, sydera quid
conferant ad generationem. Terrarū
locorumque differentia. Semen quo-
modo terræ mandandum, & quando.
Quamdiu semen duret ut terræ man-
dari possit. Quo die è semine quæque
Planta erumpat. Quæ partes primum
è semine prodeant, & qua serie omnes
nascentur. De Plantarum augmento,
& perfectione. De fructuum maturi-
tate. De alimento, & excremento. De
succo, lachrima, gummi eorumque
differentiis. Plantæ, quæ aliis innas-
cuntur Plantis. De Vita, & quæ lon-
gioris, ac brevioris. Terra, locus, tem-
pus, anni sydera ad vitam quid con-
ducant. De annuis Plantis, & perpe-
tuis. Partes quæ diutius in vita perdu-
rent. De radice perpetuis. De caule, &
ramis perpetuis. Quæ nunquam per-
dunt folia, flores, fructus. Abortus;
Monstra. Plantarum mutatio in alias
species. Partium mutatio, foliorum,
florum, & aliarum partium. Contra-
ctio, apertio & similia. Odores Plan-
tarum quot: & quæ odoratæ, quæ ino-
doræ. De saporibus, & eorum differen-
tiis. Quæ saporem habeant, quæ non,
& qualem: Item paucis Plantis eun-
dem

dem saporem per omnes partes diffundi, ut & odorem. Sympathia, & antipathia. Morbi intrinseci, & extrinseci, communes, proprii. Animalia quæ in Plantis generentur. Quæ aliunde genita noxam Plantis afferant. De interitu totius Plantæ, & partis alicujus. De cultura. Quæ sine cultura vivere nequeant: Item quid sint agrestes, & mites Plantæ. Arandi tempora. De fossione. De Rigatione. De Stercoratione. De Translatione, & reliquis similibus culturæ operibus. Infitio, inoculatio. Instrumenta ad culturam. Remedia ad morbos. Vñus Plantarum in homine, & primũ de alimentis, de medicamentis. Facultates earumq; dignotio. Plantæ quæ totæ, quo tempore ad usum colligendæ, & quomodo servandæ: tempus, & modus colligendi ac servandi earum partes: ad quæ, & alia pharmacopæorum & unguentariorum opera pertinent, quæ quisque in plura capita dividere poterit, uti etiam usum in brutis, atque in inanimatis. Materies quæ fabris, quæque igni conficiendo idonea: ubi etiam de cædenda materie. Tam enim varius est Stirpium usus, atque multiplex, tam varia usus consideratio, ut paucis verbis, ac summarim percurri nequeat. Quod si vero

quispiam in reipub. literariæ commodum libros de re Herbaria exactissime conscribere velit, atque ideo quoque de causis agere eorum, quæ in historiis dicta sunt, cum oportet sub iisdem titulis causas annotare, easque postea eodem fere ordine singulari libro recensere, quod parvo cum labore facere poterit. Secunda autem pars particulares cujusque stirpis tractabit historias, ac causas: hoc est formam: tempus, quo seminetur, nascatur, augeatur, floreat: locum quo gignatur; culturam, usum, & si quæ sunt alia, quæ non cunctis Plantis communia sunt, ea animadvertet, & eorumdem rationes, si peruestigari possunt subnectet. Ideo singuli locorum tituli singulas Plantarum species contineant, quarum multa extat apud veteres, & recentiores memoria. Tres, quatuor aut quinque species, quarum natura non admodum adhuc celebrata est, sub uno titulo comprehendat: aut uno generico nomine, omnes species quæ sub eo continetur. Verbi gratia, non opus est singulares, ac proprios facere titulos de Fago, de Robore, de Subere, de Illice, sed uno nomine, nimirum Quercus, omnes intelligere, ac significare. alioqui cum sit immensa, & incredibilis

bilis stirpium multitudo, secunda hæc
pars Florilegii in magnam nimis mo-
lem excresceret: Pauca admodum sunt
Plantæ, quæ non ad aliquod genus re-
ducuntur, seu nomen habeant, sive
eodem careant. Cæterum cum ordo,
& ad doctrinam exactius tradendam,
& ad memoriam plurimum condu-
cat; qualis ille in hac secunda parte,
quæ tam innumerabilem Stirpium co-
piam amplectitur constituendus sit, ut
facile tituli reperiantur, docendum
est. Video multos qui libros de Plantis
particularibus in publicum protulere
(talis namque tenendus est ordo, qua-
lis in libris componendis observatur)
elementorum, hoc est literarum ordi-
nem, quem alphabeticum appellant,
dilexisse, Plantis, quarum nominum
elementum primum. A. est, prius po-
sitis. Alii à totius stirpis formæ diffe-
rentiis ordinem sumentes in quatuor
summa genera eas dividunt, Arborem,
Fruticem, Subfruticem, Herbam; pro-
grediunturque à perfectioribus, & no-
tioribus ad imperfecta, & minus nota.
Sunt autem perfectiores, notiores no-
bilioreſque Arbores Fruticibus, Fru-
tices Cremiis, Cremia Herbis. Nam hæ
omnium imperfectissime, utpote, qua-
rum magna pars, aut floribus, aut fru-
ctibus,

220 ISACOG. IN REM HERB. E
etibus, aut foliis, aut caule destituatur
Verum quam sit confusus, qui à lite
rarum serie sumitur ordo, norunt i
qui multa sepe privatis quibusdam spe
ciebus indita nomina non ignorant
qui Plantas admodum natura dissimil
les conjungi hac ratione vident: qu
nil fere penitus, præter nominum
communium elementa sic memoria
tradi non nesciunt: qui denique à Phi
losophiæ præceptis abhorre hunc ordi
nem omnino conspiciunt. Laudan
di sane sunt, qui à summis generibus
ordinem sumunt; quod nullus ordo
pulchrior, ac pro memoria fructuo
sior sit, quam qui à forma desumitur.
Summa hæc genera in plures species
communiore distinguuntur, donec
ad infimas, atque individua pervenia
tur. Theophrastus quoque hunc ordi
nem servavit: si quidem prius de Ar
boribus, mox de Fruticibus, deinde de
Cremiis, tandem de Herbis in Histo
ria tractat: singulaque hæc genera in
ἡμερᾶ, i. mitia, & *ἀγρῆα*, i. agrestia
partitus est: semperque de mitibus, vel
si mavis, hortensibus primum veluti
magis notis, mox de agrestibus, tan
quam minus notis. Vocat mitia, quæ
à nobis coluntur, ac nostra opera
mansuescunt cicuranturque: agrestia
vero,

vero, quæ sponte sine ulla cultura pro-
veniunt, nec facile aut unquam cicu-
rari possunt. Falsum enim est in ali-
quot Stirpibus, quod putant Hippocra-
tes & Plato, Plantas omnes natura
agrestes cultu ἐφηρεῶντο, id est, man-
suescere, ut ex Pyraistro, Olea syl. &
reliquis discere licet. In animalibus
idem accidere autor est Aristoteles, qui
in historia animalium, & libro Pro-
blematum scribit esse nonnullas feras,
quæ nulla ratione mansues fieri possunt;
ut leonem, pantheram. Porro cum
Aristoteles divisionem animalium in
mansueta, & fera improbarit, quo-
niam ἐφηρεῶντο formalem differen-
tiam non designat, similis Plantarum
divisio haud multum laudanda. Ma-
gis autem perplacet Andreæ Cæsalpini
partitio, qui à fructuum varietate ho-
rum generum divisionem secundam
sumpsit. Est enim fructus pars om-
nium reliquarum nobilissima, notis-
sima, ipsa denique Plantæ perfectio, &
ob quam magna ex parte quasi à na-
tura conditæ Stirpes videntur. Pul-
cherrimus sane hic ordo, multumque
cum Philosophiæ legibus consentiens.
Sed & à radicum differentiis non mi-
nus inutilis ordo colligi potest, quam
à fructuum. Etenim docebit Plantæ
partem,

partem, cujus contemplatio sæpe aequatur
hujus studii amatoribus prætermittitur,
quam quia non ita ut reliquæ partes
sub conspectum cadat, sed terræ
occultetur, ea ratione fructu ignobili
liorem censent, minusque notam non
bis. Prius tamen nota nobis radix esse
debet, quam cæteræ partes, quod sit
omnium Stirpium principium, nec
ulla pars communior omnibus. Verum
quia de fructuum, & radicum
differentiis satis superque dictum est,
non erit opus ea repetere, ut titulos
hujus secundæ partis Florilegii recen-
seamus, cum ex iis quivis in hoc stu-
dio paululum versatus hos accipere
poterit. Quod si vero cuipiam novos
titulos condere, difficultatem pariat,
is libros Cæsalpini, quorum nunc fa-
cilis est occasio, perlegat, atque ex ejus
ordine titulos tot quot velit deducat.
Peregrinæ autem plantæ quarum pars
aliqua, qua magis utimur, tantum
cognita est, singulari sunt titulo com-
plectendæ, ne qui prædictum ordinem
rumpere nolit, has negligenter omit-
tat.

*Finis Lib. II. Isagoges in rem
Herbariam.*

C A T A L O G V S
P L A N T A R V M
H O R T I A C A D E M I C I
L V G D V N O · B A T A V I,

Quibus is instructus erat A N N O
c l o l o c x x x i i i .

*Praefecto ejusdem Horti D. A D O L F O
V O R S T I O, Medicina & Bota-
nices Professore.*

A C C E S S I T
Index Plantarum indigenarum,
quæ propè Lugdunum in
Batavis nascuntur.

CATALOGVS
 PLANTARVM
 OMNIVM HORTI ACADEMICI
 LVGDVNO-BATAVI.

A.

- A** Brotonum vulgare.
 Abrotonum tenuifolium Hispan.
 Abrotonū fœmina, f. Santolina.
 Absinthium latifolium vulgare.
 Absinthium tenuifolium, f. Romanū.
 Absinthium arborescens.
 Absinthium marinum tenuifolium.
 Absinthium marinū foliolavendulæ.
 Absinthium Alpinum umbelliferum.
 Acanthus sativus.
 Acer latifolium, f. Pseudoplatanus.
 Acer medium.
 Acer minus.
 Acetosa vulgaris.
 Acetosa Romana rotundifolia.
 Acetosa Hispanica maxima.
 Acetosa montana radice lapathi.
 Acetosa minima.
 Aconitum lycoctonum cæruleum, f. Napellus.
 Aconitum lycoct. luteum majus.
 Aconitum hyemale.

Aconitum bacciferum, f. Christophoriana.

Acorus verus. (sum)

Adiantum nigrum Africanum ramo

Adiantum album.

Æthiopis.

Ageratum.

Agnus castus, f. Vitex.

Agrifolium.

Agrimonia.

Alaternus.

Alcea vulg. flore carneo.

Alcea flore albo.

Alcea vesicaria, f. Veneta.

Alcea hirsuta folio cannabino.

Alchemilla, f. Pes leonis.

Alliaria.

Allium ursinum latifolium.

Allium sylvestre tenuifolium.

Allium junceum, f. Schænoprassum.

Allium vulg. sativum.

Aloë Americana.

Alfene maxima Virginiana.

Alfene repens Cl. baccifera, Cacubalū.

Alfene corniculata.

Alfene chamædryoides repens.

Althæa arborescens flore purpureo.

Althæa vulg. f. Bismalua.

Althæa lutea, f. Abytilon Avicennæ.

Althæa Indica.

Alysson Plinii.

Ama-

Amaranthus major, Blitum Peruvia-
num CL.

Ambrosiana, f. Salvia agrestis.

Ammi.

Amygdalus.

Anagallis mas.

Anagallis fœmina.

Anagallis fl. violaceo.

Anagallis fl. dilutè purpureo.

Anagallis aquatica, f. Becabunga.

Anagallis aquatica altera.

Anchusa.

Androsæmum.

Anemone tertia Matthioli fl. albo.

Anemone Chalcedonica fl. rubro, &
incarnato.

Anemone violaceo pleno flore.

Anemones latifoliae & angustif. va-
riae species.

Anethum.

Angelica sylvestris.

Angelica aquatica, f. Archangelica.

Anthyllis leguminosa fl. luteo.

Anthyllis Hisp. fl. rubro.

Anthora.

Antirrhinum majus fl. purp.

Antirrhinum majus fl. albo.

Antirrhinum majus fl. variegato.

Antirrhinum medium.

Antirrhinum minimum.

Antirrhinum minimum alterum.

Aparine semine Coriandri saccharato
Lusitan.

Apium hortense, f. Petroselinū vulgi.

Apium palustre, f. Eleoselinum.

Aquilegiæ variorum colorum.

Aquilegia roseo flore.

Aquilegia stellata.

Aquilegia variegata.

Aracus fl. purpureo pulchro.

Aracoïdes Cretica.

Arbor Iudæ fl. purp.

Arbor Iudæ fl. albo.

Arbor lanifera Indica.

Arbor vitæ, Thuia quorundam.

Argemone.

Aristolochia longa Sarracenica.

Aristolochia folio Asclepiadis.

Armerius Anglicus.

Armerius vulgaris flore punctato.

Armerius holosericeo purp. flore.

Armerius flore rubro duplici.

Artemisia vulgaris.

Artemisia leptophyllos marina.

Arum majus.

Arum vulgare.

Arum maculoso folio.

Arundo Cypria, f. Donax.

Asarum.

Asclepias flore nigro.

Asclepias flore albo.

Ascyrum.

Aspa-

- Asparagus altilis.
 Asperula odorata fl. albo.
 Asphodelus mas albus.
 Asphodelus fœmina luteo flore.
 Asphodelus minor Clusii.
 Asphodel⁹ minimus palustris fl. luteo.
 Aster Atticus flore cœruleo.
 Aster Pannonicus flore luteo.
 Aster Virginianus fruticescens.
 Astragalus Bæticus radice ampla.
 Astragalus Bæticus supinus. (Cl.
 Astragaloïdes Dodonæi, Orob⁹ Pann. 2.
 Astringia.
 Atractylis flore luteo.
 Atriplex sativa alba.
 Atriplex sativa rubra.
 Atriplex pusilla olida.
 Atriplex Virginiana baccifera major.
 Atriplex baccifera minor. (hini.
 Atriplex Mexicana, f. Borrys Mex. Bau.
 Atriplex sylvestris latifolia.
 Avellana Byzantina. (luteo.
 Auricula ursi major fol. farinaceo, fl.
 Auricula ursi folio glabro, fl. luteo.
 Auricula ursi fl. rubro. (te.
 Auricula ursi flore dilutè purpurascen-
 Auricula ursi fl. purpureo minor.

B.

Baccharis Monspeliensium.

Balsamina fœmina.

Barba Iovis Plinii frutex.

- Barbaræa, f. Nasturtium hyemale.
 Ben album, f. Polemonium.
 Bechium, f. Tussilago.
 Beidalfar Alpini.
 Bellis major campestris.
 Bellis minor prolifera.
 Bellides variorum colorum.
 Berberis, f. Oxyacantha vulgaris.
 Beta alba.
 Beta Cretica semine spinoso Bauhini.
 Betonica major.
 Betonica minor.
 Betonica aquatica.
 Bifolium, f. Ophrys.
 Bistorta major.
 Bistorta vulgaris.
 Blattaria fl. luteo.
 Blattaria fl. purpureo saturo.
 Blattaria fl. albo. (nis.
 Blattaria maxima lutea, verbasco affi.
 Blitum maximū caule rubente Virgin.
 Blitum minus vulg. (enni.
 Bolbonach, f. Viola latifol. radice per.
 Bolbonach minor.
 Bonus Henricus.
 Borago fl. cæruleo & albo.
 Borago semper virens.
 Borago minima septentrionalium.
 Botrys.
 Brassica cauliflora. (Dod.
 Brassica tenuifolia laciniata, selinoïdes
 Brassica

Brassica variegata Hondii.

Brassica sylvestris perfoliata.

Bryonia alba.

Bryonia nigra, f. Sigillum B. M.

Buglossum.

Buglossum sylvestre.

Bugula fl. cæruleo.

Bugula fl. rubro.

Bugula fl. albo.

Bulbus unifolius Clusii. (caturm.

Bulbus trifolius, f. Ornithog. trif. spi

Bulbocastanum. (santheml.

Buphtalmum fol. millef. flore chry-

Buxus.

Buxus foliis aureis Anglicus.

C.

Calamintha montana odorata.

Calamintha vulgaris rotundi fol.

Calceolus Mariæ.

Calendula.

Calendula fl. pleno.

Calendula prolifera.

Caltha palustris.

Caltha flore pleno.

Campanula lactescens major, Pyra-
midalis Lut.

Campanula lactescens minor fl. albo.

Campanula lactescens minor fl. cæru.

Canna Indica. (leo.

Cannabis.

Cannabis spuria urticæ facie.

- Capparis leguminosa.
Caprifolium perfoliatum. (liatum
Caprifolium Germanicum non perfo-
Caprifolium flore rubro.
Cardamine fl. purpureo pleno.
Cardamine fl. simplici purp.
Cardamine trifolia Alpina fl. albo.
Cardiaca.
Carduus Benedictus.
Carduus fullonū, f. *Dipsacus sativus*.
Carduus fullonum sylvestris.
Carduus lacteus, f. Mariæ.
Carduus stellatus, f. *Calcitrapa*.
Carduus sphærocephalus.
Carthamum perenne fl. cæruleo.
Caryophyllata montana.
Caryophyllata vulgaris.
Caryophyllus Anglicus Tradiscanthi.
Caryophylli varii.
Caryophyllus sylvestris.
Carum.
Castanea.
Castanea equina.
Cataputia, f. *Lathyrus minor*.
Caucalis marina pumila.
Caucalis f. *echinophora* segetum Lusit.
Celastrus.
Centaurium majus foliis Helenii.
Centaurium Alpinum fol. dissectis
flore luteo.
Centaurium minus.

- Cepæa Lobelii.
Cerasus vulgaris.
Cerasus avium.
Cerasus racemosa sylvestris.
Cerasus pumila fl. roseo albo. (ra.
Cerasus pumila, f. Chamæcerasus alte-
Ceratonia, f. Panis S. Iohannis.
Cerefolium hortense.
Cerinthe Plinii.
Chamædrys.
Chamæmespilus Gesneri.
Chamæirides variæ latif. angustifol.
& variorum colorum.
Chamælæa tricoccos. (hum.
Chamælea Germanica, Mezereon Ara-
Chamænerion Gesneri.
Chamæmelum.
Chamæmelum Romanum.
Chamæmelum syl. f. Cotula.
Chamæpitrys vulg. lutea.
Chamæpitrys altera purp. flore.
Chelidonium majus. (laciniatis.
Chelidonium majus alterum floribus
Chelidonium minus.
Chondrilla purp. flore.
Chondrilla vulg. lutea.
Chrysanthemum segetum luteum.
Chrysanthemum floribus albis me-
dio luteis.
Chrysanthemum Valentinum Clusii.
Chrysanthemum Canadense strumosum.

Chrysanthemum Virginianum caul
alato.

Chrysanthemum Brasilianum.

Chrysanthemum Indicum novum.

Cichorium fl. cæruleo profundius in
cisum. (bus.

Cichorium album caulibus rubenti.

Cichorium luteis floribus.

Cichorium Verrucarium, Zacintha.

Cicuta. (nense.

Cicutaria maxima, Sefeli Pelopon.

Cicutaria fatua. (nodoso.

Cicutaria Pannonica subhirsuta caule

Cineraria, s. Iacobæa marina.

Circæa.

Cirfium.

Cistus Ledon mas.

Cistus populnea fronde.

Cisti aliæ species.

Citrullus, s. Anguria.

Clematis peregrina fl. purpureo.

Clematis fl. cæruleo.

Clematis fl. pleno.

Clematis Pannonica Clusii.

Clematis Daphnoïdes major. (ci.

Clematis Daphnoïdes minor fl. dupli.

Clematis Daphnoïdes minor fl. albo,
cæruleo, purpureo.

Clematis Virginiana fruticescens.

Clinopodium majus.

Clinopodium minus.

Cochlea-

- Cochlearia.
Coccygia, f. Cotinus.
Colchicum autumnale fl. albo.
Colchicum fl. purp.
Colchicum fl. pleno striato.
Colchicum vernum.
Colocynthis pyriformis.
Colus Iovis, Horminum luteum.
Colutea vesicaria, Psendosena.
Colutea scorpioïdes.
Conyza minor fætida.
Convolvulus Altheæ folio.
Convolvulus Indicus purp. flore.
Convolvulus Hisp. cāpestris cæruleo fl.
Coriandrum.
Cornus mas.
Cornus fœmina.
Corona Imperialis.
Coronopus repens minor.
Coronopus major.
Cortusa Mathioli fl. purp.
Cortusa Americana fl. albo.
Costus hortensis. (maximus.
Cotyledon, f. Umbilicus Veneris verus
Cotyledon verus alter minor.
Cotyledon folio Sedi ferrato.
Cotyledon acris septentrionalium.
Crocus autumnalis Anglicus.
Crocus vernus flore albo.
Crocus vernus flore aureo.
Crocus vernus flore purpureo.

Crocus

Crocus vernus flore striato.

Crocus vernus flore violaceo amplo.

Cruciata Romana minima F. Colūnc.

Crupina, s. Chondrilla purp. semine
nitido Lob.

Cucumis asininus.

Cyanus major latifolius.

Cyanus hortensis fl. albo.

Cyanus flore carneo.

Cyanus flore purpureo.

Cyanus cæruleo flore.

Cyclamen folio hederæ.

Cyclamen folio rotundo.

Cymbalaria Italarum.

Cynara altilis.

Cynara sylvestris Betica Cl.

Cynoglossum vulg.

Cynoglossum Lusitanicum.

Cyperus longus verus.

Cyperus aquaticus spurius.

Cypressus arbor mas & foemina.

Cyprus Dod. Alkanna.

Cytisus verus Maranthæ.

Cytisus Pannonicus.

Cytisus spurius.

D.

Datura Indorum.

Daucus vulgaris.

Delphinia variorum colorum.

Dens caninus flore purpureo.

Dentaria triphyllus.

Den.

Dentaria major pentaphyllos.
Dentilaria Rondeletii.
Pseudo-Dictamnium.
Digitalis maior flore albo.
Digitalis maior flore purp.
Digitalis minor fl. luteo.
Doronicum rotundi fol.
Doronicum oblongo fol. Germanicū.
Doronicum Americanum.
Draba.
Draco herba.
Dracontium majus, f. Serpentaria.
Dulcamara, f. solanum lignosum.

E.

E Bulus.
Echium Alcibiadeum.
Echium scorpioïdes Aquaticum.
Elaphoboscum.
Elatine Lobelii.
Elleborus albus flore herbaceo.
Elleborus albus flore atrorubente.
Elleborus niger verus.
Elleborus niger secundus.
Elleborus niger tertius Dod.
Elleborus ferulaceus, Consiligo.
Elleborine.
Endivia, f. Intybum.
Enula campana, f. Helenium.
Epimedium.
Epimedium fruticescens Virginianū.
Eranthemum, f. Flos Adonis.

Erica

Erica scoparia.
 Erica florida.
 Erygeron majus & minus.
 Eruca latifolia sativa.
 Eruca sylvestris tenuifolia.
 Eruca Arragonica.
 Eruca peregrina Clusii.
 Eruilia, s. Pisum sylvestre.
 Eryngium campestre.
 Eryngium marinum.
 Eryngium Creticum.
 Eryngium luteum Monspel.
 Eryngium planum Mathioli.
 Erysimum Appulum.
 Erysimum Theophr.
 Erysimum vulg.
 Esula major.
 Esula minor.
 Esula minima Tragi.
 Euonymus Theophrasti.
 Eupatorium cannabinum mas.
 Eupatorium aquaticum foemina.
 Eupatorium Indicum.
 Euphorbium cerei effigie.
 Euphrasia vera.

F.

Faba major.
 Faba minor.
 Faba Græca sylv, s. Pisum nigrum.
 Fagopyrum.
 Fagus.

Feru.

Ferula.
Ficus.
Ficus pumila.
Ficus Indica minor.
Filipendula.
Filix mas.
Filix fœmina.
Filix aquatica.
Filix quercina.
Filix latifolia palustris, Osmunda.
Flammula surrecta flore albo.
Flos Africanus major.
Flos Africanus minor. (ci.
Flos Constantinop. fl. miniato simpli-
Flos Constant. fl. miniato pleno.
Flos Const. fl. albo.
Flos Passionis.
Flos solis major.
Flos solis prolifer,
Fœniculum.
Fœniculum dulce Azoricum.
Fœnum Burgundiacum fl. luteo.
Fœnum Burgund. fl. purp.
Fœnugræcum.
Fragaria.
Fragaria hirsuta odore moschi.
Fraga sylvestris spinosa.
Frangula, s. Alnus nigra.
Fraxinus.
Fraxinella fl. purp. major.
Fraxinella purp. minor.

Fraxi.

Fraxinella flore albo.

Fritillaria major.

Fritillaria minor. purp. lutea, obsoleti
coloris, alba. (rum.

Frumentum Indicum variorum colo-

Fumaria vulgaris.

Fumaria breviori folio.

Fumaria tenuifol. Monsp.

G.

GAlega flore albo.

Galega flore purpureo.

Genista Hisp. arborescens.

Genista tinctorum.

Genista vulgaris.

Genistella spinosa.

Gentiana major. (iore.

Gentianella verna flore cæruleo ma-

Gentianella folio Asclepiadis.

Gentiana cruciata.

Gentianella minima purp.

Geranium batrachyoïdes maculo-
sum & non maculosum.

Geranium Creticum annuum.

Geranium Virgin. fl. pulchro.

Geranium fl. amplo roseo.

Geranium hæmatodes.

Geranium tuberosum.

Geranium fuscum.

Geranium moschatum.

Geranium Robertianum.

Geranium columbinum.

Gera-

Geranium supinum.
 Gingidium.
 Gladiolus fl. purp.
 Gladiolus fl. albo.
 Glansteræ.
 Glaux æstiva supina Lusit.
 Glycirrhiza.
 Gnaphalium Americanum.
 Gnaphalium vulgare.
 Gramen Alopecuroïdos Lob.
 Gramen striatum Hispanicum.
 Gramen marinum majus.
 Gramen marinum minus.
 Gramen plumeum Austriacum majus.
 Gramen plumeum minus.
 Gramen cristatum Hispan.
 Gramen tremulum.
 Gramen Parnassi.
 Gratiola.
 Guaiacum Patavinum.

H.

H Alymus arborescens.
 Halymus portulacæ folio.
 Hedera.
 Hedera Virginiana, aliis Vitis.
 Hedera terrestris.
 Hedyсарum Creticum.
 Hedyсарum perenne fl. carneo.
 Hedyсарum corniculatum Monsp.
 Heliotropium.
 Hemerocallis fl. purp.

Heme-

Hemerocallis fl. luteo.

Hemerocallis fl. miniato Byzantina.

Hemerocallis fl. albo.

Hepatica fl. pleno cæruleo.

Hepatica fl. simplici cæruleo, albo,
rubro, albo puncticulato.

Herba Doria.

Herba Paris.

Hesperis Italica.

Hesperis Syriaca fl. obsoleto.

Hieracium primum Dod.

Hieracium Pannonicum Clusii.

Hieracium barbatum medio nigrum
Lusit.

Hieracium supinum Hisp.

Hieracium Narbonense stellatum.

Hippoglossum.

Hippuris.

Horminum fativum.

Horminum sylv. flore purp.

Horminum sylv. Lusit.

Horminum sylv. q^m. Salvia agrestis
Tabern.

Hyacinthus Oriental. major & minor.

Hyacinthus Peruvianus stellatus fl.
cæruleo. (scente.

Hyacinthus Orient. fl. duplici vire.

Hyacinthus comosus.

Hyacinthus spurius Dodon.

Hyacinthus botryoides albis, cæruleis
& carneis floribus.

Hya-

Hyacinthus Hisp. flore albo, cæruleo,
carneo.

Hyacinthus stellatus major, minor,
fl. cæruleo & carneo.

Hyoscyamus niger.

Hyoscyamus albus rotundifolius.

Hyoscyamus flore luteo.

Hyoscyamus Peruvianus, Tabacum
verum.

Hypericum majus.

Hypericum minus.

Hyssopus vulg. cærulea.

Hyssopus fl. albo.

Hyssopus fl. rubro.

Hyssopus comosa.

Hyssopus tenuifolia peregrina.

I.

Iacea flore purp. non aculeata.

Iacea Lusitanica latifolia.

Iacobæa.

Iasminum flore albo.

Iasminum flore luteo.

Illecebra, s. sedum minimum.

Impatiens herba Dodon.

Impatiens Alpina erucæ folio, Sium
minimum Prosp. Alpini.

Iris Florentina alba.

Iris variegata latifol. vera.

Iris bulbosa cæruleo flore.

Iris bulbosa luteo flore.

Iris susiana.

Iris pulchra variegata.

Irides variæ.

Isatis.

Iuglans Canadensis.

Iuniperus vulg. minor.

Iuniperus major baccifera.

K.

KNavvel Dod. polygoni species.

Kakile Serapionis, Eruca marina.

Keiri, f. Leucoium luteum vulg.†

Keiri fl. pleno.

Keiri fl. duplici holosericeo.

L.

LAburnum maximum.

Laburnum minus.

Lactuca.

Lactuca Romana.

Lactuca sylvestris, f. Scariola.

Lactuca soporifera odore opii Lob.

Lagopus.

Lagopus angustifol. Hispan. Clusii.

Lagopus stellaris Bauhini.

Lamium Pannonicum fl. luteo.

Lamium Pannon. fl. rubro, Milzatilla.

Lampfana.

Lapathum sanguineum.

Lapathum magnum, f. Hippolapathū.

Lapathum maximum rotundifol.

Larix.

Laserpitium verum.

Lathyrus latifol.

Lathy-

- Lathyrus angustifol.
- Lathyrus Americanus flore cæruleo.
- Lathyrus Hispan. fl. luteo (pulchro.
- Lathyrus sylvestris minor flore rubro
- Lavendula.
- Lavendula alba.
- Lavendula multifida Clusii.
- Laureola.
- Laurocerasus.
- Laurus baccifera.
- Laurus latifol. vulg.
- Laurus angustifolia Gallica.
- Laurus Tinus minor.
- Laurus Tinus major folio glabro.
- Laurus Alexandrina.
- Lens.
- Lentiscus.
- Lepidium, Iberis major.
- Leucoïum bulbosum triphyllum.
- Leucoïum bulbosum hexaphyllum.
- Leucoïum bulbosum majus polyanthemum. (tumnale.
- Leucoium bulbosum minimum au-
- Leucoium arborescens fl. purp. pleno vario.
- Leucoium marinum majus fl. purp.
- Levisticum.
- Ligustrum.
- Lichen.
- Lilium album.
- Lilium rubrum majus.

Lilium rubrum minus. (folia.

Lilium rubrum bulbulos gerens inter

Lilium Persicum.

Lilium convallium majus & minus.

Lilium convallium flore purpurascēte.

Liliasphodelus major fl. rubro.

Liliasphodelus minor fl. luteo.

Liliasphodelus fl. albo, Phalangii spec.

Lillach, s. Syringa Arabum fl. cæruleo.

Limonium majus.

Linaria Pannonica fl. cæruleo.

Linaria flore luteo.

Linaria odorata.

Linum.

Lithospermum majus.

Lithospermum minus sylvestre.

Lithospermum Anchusæ facie.

Lonchitis aspera Matthioli.

Lotus arbor.

Lotus Lybica Dalechampii.

Lotus tetragonolobus fl. rubello.

Lunaria Botrytis.

Lupinus albus sativus.

Lupinus cæruleus.

Lupinus luteus.

Lupulus.

Lutum herba.

Lutea Cretica.

Lychnis coronaria rubro flore.

Lychnis coronaria fl. albo.

Lychnis coronaria fl. carneo.

Lychnis

Lychnis sylvestris latif.

Lychnis tomentosa marina.

Lychnis sylvestris ocymoïdes fl. simplici.

Lychnis ocymoïdes fl. pleno.

Lyfimachia lutea vera.

Lyfimachia Virginiana, f. *Hyoscyamus* Virgin. Prosp. Alpini.

Lyfimachia Virginiana altera fl. luteo amplo.

Lyfimachia galericulata.

Lyfimachia spicata cærulea.

Lyfimachia siliquosa.

M.

M *Ajorana nobilis*.

Majorana Anglica.

Malua arborescens Indica.

Malua Bætica rotundifolia fl. amplo.

Malua vulg. major.

Malua pumila.

Malua crispa.

Malua hortensis fl. atropurp. pleno.

Malua hortensis fl. carneo pleno.

Malua hortensis fl. rubro & albo simplici. (span.

Malua hirsuta cannabina æstiva Hi.

Malus Armeniaca.

Malus Aurantia.

Malus Citria.

Malus Cydonia.

Malus Limonia.

Malus Persica.

Malus Persica fl. pleno.

Malus Punica.

Malus Punica altera.

Mandragoras.

Marrubium verum.

Marrubium aquaticum.

Matricaria.

Matricaria fl. pleno niveo.

Matricaria altera caule rubescente.

Medica doliata.

Medica elegans Catalonica.

Medica echinata doliata major.

Medica echinata doliata minor.

Medica echinata minima.

Melanthium sativum.

Melanthium Damascenum fl. simplici.

Melanthium Damasc. fl. pleno.

Melilotus vulgaris.

Melilotus Italica.

Melilotus flore albo.

Melilotus inodora Massiliensium.

Melissa.

Melissophyllon Turcicum fl. cæruleo.

Melo.

Mentha hortensis nobilis.

Mentha altera.

Mentha angustifolia.

Mentha crispa.

Mentha maculosa.

Mentha cattaria, s. Nepeta.

Men-

Menthastrum.

Mercurialis mas.

Mercurialis foemina.

Mercurialis sylvestris, Cynocrambe.

Mespilus.

Meum.

Millefolium album & purp. majus.

Millefolium minus luteum.

Moly Homericum latifol.

Moly montanum flore flavo.

Moly minus fl. purpurascence.

Mollugo.

Morus nigra.

Morus alba.

Muscipula, f. Viscaria fl. purp.

Muscipula altera fl. albo.

Myagrum Thlaspioides facie.

Myagrum monospermum Bauhini.

Muscari fl. purp.

Muscari fl. flavo.

Myrrhis odorata major.

Myrtus latif.

Myrtus Tarentina tenuif.

Myrtus media.

Myrtus Hollandica, Gagel.

N.

Narcissus mediocroceus.

Narcissus medioluteus.

Narcissus flore pleno.

Narcissus juncifolius.

Narcissus totus albus oblongo calice.

Q s

Nar-

Narcissus luteus sylvestris fl. pleno sine
calice.

Narcissus Hispan. major.

Narcissus Hisp, minor.

Narcissus Hisp. minimus.

Narcissus major pallidus calice brevi.

Narcissus calice maximo.

Narcissus triplici calice.

Narcissus Tradiscanthi.

Nasturtium hortense.

Nasturtium crispum.

Nasturtium Indicum.

Nasturtium aquaticum.

Nigellastrum, Pseudomelanthium.

Nummularia.

Nux vesicaria, staphylodendron.

Nux Pontica.

O.

O Cymum.

O Oenanthē.

(gona.

Onobrychis Belgarum, Viola penta-

Oleander flore albo.

Oleander fl. rubro.

Olus album.

Ononis spinosa.

(æstiva.

Ononis non spinosa lutea maxima

Ononis non spinosa lutea perennis.

Ononis minor lutea æstiva.

Ononis flore rubro.

Ophioglossum.

Origanum.

Orni-

Ornithogalum majus Neapolitanum.

Ornithogalum minus.

Ornithogalum latifol. max. fl. niveo,
f. Liliū Alexandrinum.

Ornithogalū majus spicatum fl. luteo.

Ornithogalum majus angustif. flori-
bus ex albo virescentibus.

Ornithogalum sylvestre flore flavo.

Ornithogalum Indicum minimum fl.
luteo.

Ornithopodium.

Orobis Pannonicus I. Clusii.

Oxys trifolia flore albo.

Oxys trifolia corniculata flore luteo.

P.

PÆonia mas.

Pæonia fœmina fl. simplici.

Pæonia fœm. fl. duplici.

Pæonia flore phœniceo.

Pæonia fl. carneo.

Paliurus.

Panax peregrinum.

Pancratium.

Panicum.

Papavera sativa variorum colorum fl.
simplici, & pleno.

Papaver corniculatum fl. flavo.

Papaver corniculatum fl. phœniceo.

Papaver Rhæas vulg.

Papaver Rhæas fl. flavo.

Papaver spinosum.

Pappas

- Pappas Americanum.
 Parietaria major.
 Parietaria minor.
 Passerina.
 Pentaphyllum majus primum Dod.
 Pentaphyllum majus alterum.
 Pentaphyllum repens vulg.
 Pentaphyllum repens incanum.
 Pentaphyllum fl. albo.
 Peplus. (nima.
 Percepiere Anglorum, saxifragia mi-
 Perfoliata lutea.
 Periclymenum rectū fructu cerasino.
 Periclymenum rectum baccis rubris.
 Periclymenum rectum baccis cæruleis.
 Periploca angustifolia.
 Persicaria piperitis.
 Petasites.
 Petroselinum Virginianum.
 Petroselinum Macedonicum vulgare.
 Petroselinum Macedonicum Fuchsi.
 Peucedanum.
 Phalangium Virginianum fl. cæruleo.
 Phalangium Virgin. fl. violaceo.
 Phalaris.
 Phaseolus Indicus flore miniato.
 Phaseolus semine variegato.
 Phillyrea.
 Phyllitis.
 Pilosella.
 Pimpinella major.

Pim-

- Pimpinella minor.
Pinus.
Pinafter.
Pirola.
Pisum majus.
Pisum minus.
Pisum cordatum.
Plantago vulg. latif. & angustif.
Plantago rosea maxima.
Plantago rosea spicata.
Plantago rosea incana.
Plantago ferrato folio.
Platanus.
Polium.
Polygala Valentina Clusii.
Polygonum polyspermū, Millegrana.
Polygonatum vulg. latif. & angustifol.
Polygonatum alterum Dodon.
Polygonatum Indicum ramosum fl.
luteo. (lato.
Polygonatum Virgin. fl. candido stel.
Polypodium.
Pomum amoris majus, & minus.
Portulaca.
Porrum.
Potentilla.
Primula veris fl. albo.
Primula fl. luteo simplici.
Primula fl. pleno luteo.
Primula umbellifera flore prolifero.
Primula umbellifera fl. fimbriato.

Pri-

Primula umbellifera fl. aureo.

Primula umbellifera minor fl. purpureo.

Prunus Myrobalanus.

Prunella vulgaris.

Prunella major Lusitanica.

Pseudocapsicum.

Psyllium.

Ptarmica vulgaris.

Pulegium.

Pulegium majus rotundifol.

Pulegium cervinum oblongo folio.

Pyracantha.

R.

R Adix caua major fl. purp. & albo.

Radix cava minor.

Radicula minor.

Radicula nigra.

Radicula rapī radice rotunda.

Ranunculus arvensis echinatus.

Ranunculus gramineus flore luteo.

Ranunculus Pyrenæus fl. albo.

Ranunculus nemorosus fl. pleno purp.

Ranunculus nemorosus fl. luteo.

Ranunculus nemorosus fl. herbaceo.

Ranunculus nemorosus fl. subcæruleo.

Ranunculus septentrion. minimus.

Ranunculus flore globoso.

Ranunculus dulcis Tragi.

Ranunculus hortensis fl. simplici & pleno.

Ranun-

- Ranunculus flore niveo pleno.
Ranunculus prolifer.
Ranunculus Lusitanicus radice gru-
mosa.
Raphanus rusticanus.
Rapunculus.
Reseda major.
Reseda minor.
Reseda minima, Phyteuma.
Rhabarbarum verum.
Rhamnus catharticus.
Rhodia radix.
Rhus Virginianum.
Rhus myrtifolium. (ci.
Ribesum Anglicum fructu rubro dul-
ribesum fructu albo.
Ribesum fructu rubro.
Ribesum fructu nigro.
Ricinus.
Ros Solis major & minor.
Rosa centifolia Hollandica.
Rosa pallida provincialis.
Rosa rubra.
Rosa rubra holosericea.
Rosa alba plena.
Rosa variegata.
Rosa Austriaca fl. phæniceo.
Rosa cinnamomæa.
Rosa Moschata.
Rosa sine spinis.
Rosa sempervirens.

Rosa pomifera Veneta.
 Rosa canina fl. simplici.
 Rosa canina fl. duplici.
 Rosa canina fl. flavo simplici.
 Rosa Dunensis.
 Rosmarinus.
 Rosmarinus inodorus.
 Rubia tinctorum.
 Rubus Idæus fructu albo & rubro.
 Rubus vulgaris.
 Ruscus.
 Ruta.
 Ruta muraria.

S.

S Abina folio Tamaricis.
 Sabina folio Cupressi.
 Salvia latifolia.
 Salvia angustifolia.
 Salvia maculosa.
 Salvia angustifol. nobilis flore albo.
 Salvia altera fl. purp.
 Sambucus.
 Sambucus foliis laciniatis.
 Sambucus aquatica rosea.
 Sanicula mas.
 Sanicula foemina.
 Sanicula montana 2. Cl. fl. guttato.
 Saponaria flore simplici.
 Saponaria flore duplici.
 Satureia.
 Satyrium flore albo.

Saty-

- Satyrium fl. purp. folio maculoso.
 Saxifragia alba.
 Saxifragia aurea.
 Saxifragia hircina major.
 Saxifragia hircina minor.
 Saxifragia vulgaris.
 Scabiosa Hispanica maxima.
 Scabiosa Indica fl. atropurp.
 Scabiosa vulgaris foliis dissectis.
 Scabiosa major vulgaris.
 Scammonia Monspeliensium.
 Scandix.
 Scilla.
 Scordium.
 Scorodoprassum.
 Scorpioïdes Bupleuri folio prima.
 Scorpioïdes Bupleuri folio secunda.
 Scorpioïdes tertia.
 Scorpioïdes leguminosa Lob.
 Scorzonera, s. Viperaria.
 Scrophularia.
 Scrophularia æstiva peregrina.
 Scutellaria flore purp.
 Sedum Alpinum fl. guttato.
 Sedum majus.
 Sedum vermiculatum fl. albo.
 Sedum vermiculatum fl. luteo.
 Sedum arborescens.
 Sedum elegans, sempervivum tertium
 F. Columnæ.
 Serpillum.

- Sefeli Æthiopicum frutex.
 Sefeli Æthiopicum herba.
 Sefeli Maffilienſium.
 Sefeli Creticum, ſ. Tordylium.
 Sefeli paluſtre lacteſcens.
 Silybum.
 Silybum minus.
 Sinapi fativum.
 Sinapi album.
 Sinapi Caſtiliæ Novæ.
 Sinapi repens non deſcriptum.
 Siſarum.
 Siſyrinchium maius.
 Smyrnium Creticum.
 Smilax aspera.
 Smilax aspera folio maculoſo.
 Smilax lævis.
 Solanum vulgare.
 Solanum lethale, Bella donna.
 Solanum veſicarium.
 Solidago Sarracenicæ.
 Sonchus Hieracitis.
 Sonchus aſper.
 Sonchus levis.
 Sophia Chirurgorum.
 Sorbus aucuparia.
 Spergula.
 Spina ſolſtitialis.
 Spina acuta, ſ. Oxyacantha Matthioli.
 Spondylium majus.
 Spondylium minus.

Stachys.

Staphis agria.

Stæbe Salamantica Clusii.

Styrax.

Succisa.

(riegato.

Symphytum majus fl albo, purp. va-

Symphytum minus tuberosum.

Symphytum maculosum.

Symphytum maculosum alterum.

Syringa Italica.

Syringa Italica flore duplici.

T.

Tamariscus Germanicus.

Tamariscus Narbonensis.

Tanacetum vulgare.

Tanacetum crispum.

Tanacetum inodorum Bellidis flore.

Taxus.

Telephium vulgare.

Telephium Creticum.

Telephium fuscum.

Telephium Hispan. majus.

Teucrium pratense.

Thaliætrum vulg.

Thaliætrum Hisp. minus.

Thaliætrum minimum Cordi.

Thapsia latifolia vera.

Thlaspi vulg. segetum.

Thlaspi Creticum umbellatū fl. purp.

Thlaspi Creticum flore albo.

Thlaspi peltatum flore sulphureo.

R. 2

Thlaspi

- Thlaspi incanum Machliniense.
 Thlaspi Vaccariæ folio.
 Thymus.
 Tithymallus pinea.
 Tithymallus helioscopius.
 Tithymallus characias.
 Tithymallus tuberosus.
 Tormentilla. (albo)
 Trachelium Hispan. max. fl. purp. &
 Trachelium vulgare fl. purp. & albo.
 Trachelium pulchrum minus Dod.
 Tragacantha.
 Tragopogon fl. luteo.
 Tragopogon fl. purpureo.
 Trichomanes.
 Trifolium bituminosum. (purp)
 Trifolium Americanum spicatum f
 Trifolium aquaticum.
 Trifolium agrarium.
 Trifolium corniculatum.
 Tripolium.
 Tulipæ variæ præcoces & serotinæ.
 Tulipa Narbonensis.
 Tulipa Persica. (tan)
 Tulipa montana pumila bicolor Lusi
 Turrita major.
 Turrita minor.

V.

- Vaccaria.
 Vaccinia palustris.
 Valeriana vera, Phu magnum.

Vale

- Valeriana sylvestris.
Valeriana montana minor.
Valeriana Græca fl. albo.
Valeriana Græca fl. cæruleo.
Valeriana rubra.
Verbascum album mas.
Verbascum nigrum fl. albo.
Verbascum nigrum fl. luteo.
Verbascum ramosum Hisp. folio fari-
naceo.
Verbascum salviæ folio.
Verbena.
Veronica mas repens.
Veronica serpilli folio.
Veronica Teucrii folio.
Viburnum.
Vicia maxima.
Vicia siliqua hirsuta.
Vicia minor vulgaris.
Viola tricolor, Diapensia.
Viola assurgens Dod.
Viola Cretica lutea.
Viola matronalis fl. purp. & albo.
Viola Martia.
Viola fl. purp.
Viola fl. albo.
Viola flore pleno.
Viola Mariana fl. albo, cæruleo purp.
Viola sylvestris inodora.
Virga aurea non ferrata.
Virga aurea ferrato folio.

262 CATALOG. PLANTAR.

Virga aurea Virginiana angustifol.

Vitalba, f. Tamus.

Vitis vinifera varia.

Vitis Americana foliis laciniatis.

Vlmaria.

Vlmaria peregrina, Barba capræ Patav.
vinorum.

Vnifolium.

Vrtica Romana sphæricea.

Vrtica Romana altera foliis non inci-
fis.

Vua crispa major & minor.

Vua crispa fructu purpurascente.

Vua marina, equiseti species.

X,

Xyris, f. spatula fætida.

Z.

Ziziphus alba.

F I N I S.

IN-

I N D E X

P L A N T A R V M

INDIGENARVM, QUÆ IN
locis paludosis, pratensibus, are-
nosis & sylvestribus prope Lugdu-
num in Batavis nascuntur.

- A** *Bsinthium marinum.*
Absinthium latif. vulg.
Acetosa vulgaris.
Acetosa minima.
Acorus verus.
Agrimonia.
Alliaria.
Althæa.
Alnus nigra.
Ambrosiana, sive Salvia agrestis.
Alfene hirsuta.
Alfene major, minor, spuria.
Anagallis mas & fœmina.
Anagallis aquatica 2. & 3. Lobelij.
Angelica sylvestris.
Anthyllis lentis folio marina Lob.
Aparine.
Apium risus.
Arundophragmites.
Aristolochia Clematitis.
Artemisia.
Ascyron.

Asperugo spuria Dodon.*Asphodelus palustris.**Atriplex olida.**Atriplex latif. Pes anserinus.**Atriplicis sylvestris species.**Argentina.**Avena nuda, Bromos.**Bardana, f. Lappa maior.**Betonica aquatica.**Blattaria.**Bryonia.**Brunella.**Bugula.**Buglossum sylvestre minus.**Bursa pastorũ maior & minor.**Bulbocastanum.**Butomum primum & secundum.**Caltha palustris.**Campanula autumnalis.**Cannabis spuria urticae facie.**Cardiaca.**Carduus eriocephalus.**Cardui varia species.**Cardamine Matthioli.**Caprifolium Germanicum.**Caucalis.**Centaurium minus purp.**Cepæa marina.**Cerfolium sylvestre.**Chondrilla prior* Dod.*Chamamelum vulgare.*

Cicu=

- Cicuta.*
Cichorium sylvestre.
Circea.
Chelidonium majus & minus.
Cotyla fetida, & non foetida.
Cochlearia Batavica.
Cotyledon palustris.
Convolvulus major & minor.
Conyza major folio Helenij.
Conyza fetida.
Coronopus repens.
Crista Galli.
Cruciata, Gentianella species.
Cyperus triangularis aquaticus.
Cynoglossum.
Crithmū marinū spinosum, kali species.
Daucus sylvestris.
Dens leonis.
Diapensia, viola tricolor.
Dipsacus sylvestris.
Dracontium aquaticum.
Dulcamara, solanum lignosum.
Echium Alcibiadeum.
Echium scorpioides majus & minus.
Elatine Lobelij.
Erica scoparia.
Erica florida.
Eruca sylvestris.
Equisetum mas, foemina, & minus.
Erysimum, s. Irio.
Eryngium marinum.

266 INDEX PLANTARVM

- Eryngium campestre.*
Euphrasia vera.
Euphrasia altera Dod.
Eupatorium aquaticum mas & fœmina.
Feniculum aquaticum.
Filago major & minor.
Filix mas.
Filix fœmina.
Filix latifolia.
Filix aquatica.
Fistularia.
Flos cuculi. (flore.
Flos Ambarvalis purp. caruleo, & albo
Fraxinus.
Frumenta varij generis.
Fumaria prima.
Fumaria secunda, splith.
Fungi varij.
Fagus.
Gagel.
Galium Lut.
Galium album, mollugo aquatica.
Genista.
Genistella.
Gentianella linifolia.
Gladiolus aquaticus.
Glaux Dodonæi.
Globularia. f. scabiosa arietina.
Gramen leucanthemum.
Gramen marinum spicatum, f. Dunense
spicatum Dod.

Gramen

Gramen bombycinum.

Gramen aquis innatans.

Gramen Holosteiwm Mathioli.

Gramen Parnassi.

*Geranium Columbinum, Robertianum,
Gruinale, supinum.*

Hedera terrestris.

Hederula aquatica.

Hedera helix.

Helleborine.

Helleborus spurius niger.

Herba Gerardi.

Hieracium minus & majus.

Hieracium tenuifolium marinum.

Hydropiper.

Hyoscyamus niger.

Hypericum repens.

Hordeum spurium spontaneum.

Iacæa nigra.

Iacobæa.

Iuncus aquatilis odoratus.

Iuncus acutus.

Iuncus aquaticus maxim⁹, holoschanes

Iris aquatica.

Chameiris aq.

Knauvel Dod.

Lagopus minor.

Lampsana.

Lapatha varia.

Lathyrus luteus campestris minor.

Lenticula palustris.

Lenco-

268 INDEX PLANTARVM

Leucolachanon, s. *rapuntium segetum*.
Ligustrum.

Linum.

Linaria lutea.

Lilium convallium.

Lithospermum.

Lunaria botrytis.

Lupulus salictarius.

Lychnis sylvestris fl. albo & purp.

Lysimachia lutea.

Lysimachia galericulata.

Lysim. aquatica spicata purp.

Lysim. lutea altera, *salicaria*, & *Onagra*
quorundam.

Lysimachia filiculosa major & minor.

Lolium.

Limodorum, s. *Orobanche* Lob.

Lichen.

Lupicrepitus.

Malva vulgaris major, & minor.

Marrubium album & *nigrum*.

Marrubium aquaticum.

Menthastrum.

Mentha aquatica.

Melampyrum, s. *Triticum vaccinum*.

Mercurialis.

Millefolium majus fl. albo & purp.

Millefolium repens.

Millefolium aquaticum.

Morsus Diaboli, *succisa*.

Morsus Gallinae.

Morsus

Morsus Ranæ.
Muscus coralloides.
Musci variæ species.
Nasturtium aquaticum.
Nummularia.
Nigellastrum.
Nymphaea albo & luteo flore.
Nymphaea minor.
Olera varia.
Orchis serapias.
Ononis spinosa & non.
Ocymastrum.
Onobrychis Belgarum.
Ophioglossum.
Ophrys.
Ornithopodium majus & minus.
Ornithogalum minus.
Orchides variæ.
Papaver Rhæas.
Parietaria.
Pastinaca sylv. latif. & angustifolia.
Paronychia prima & secunda.
Pentaphyllum repens.
Pentaphyllum fragiferum.
Perchepier.
Peplus.
Periclymenum Germanicum.
Persicaria maculosa & non.
Petasites.
Pilosella major & minor.
Phenix.

Poten-

Potentilla.

Plantago latifolia & angustifol.

Plantago aquatica.

Polygonum mas & fœmina.

Polypodium.

Phellandrium.

Potamogeton majus & minus.

Populus Lybica, alba & nigra.

Phallus Hadr. Iunij.

Pyrola.

Pseudoteucrium.

Prunella.

Ptarmica vulgaris.

Quercus.

Quercus marina.

Rapistrum.

Radix cava.

Ranunculus pratensis.

Ranunculus echinatus.

Ranunculus nemorosus albo & purp. flo.

Ranunculus flammens latifolius.

Ranunculus palustris.

Raphanus aquaticus.

Regina prati, Ulmaria.

Rhamnus secundus Dod. Oleaster Germ.

Rosa Dunensis.

Ruta muraria.

Rubus sylvestris.

Rubia.

Sagittalis major & minor.

Salix.

Salix

Salix pumila.
Salix aquatica.
Satyrion maculosum.
Saxifraga.
Saxifraga aurea.
Scabiosa vulg.
Scrophularia.
Scolymus sylv. luteus.
Sedum stratiotes aquaticum.
Sempervivum majus.
Sempervivum minus.
Sempervivum minimum, Illecebra.
Senecio.
Serpillum.
Sij tres species.
Sinapi.
Sinapi Bursa pastoris folio.
Sigillum Salomonis.
Sophia Chirurgorum.
Solidago Sarracenica.
Soldanella.
Sonchus.
Spartum herba.
Spondylium majus.
Spergula.
Scordium.
Succisa maculosa.
Symphytum majus.
Seseli palustre lactescens.
Tanacetum vulgare.
Tanacetum crispum.

Thlaspe

*Thlaspi segetum.**Thalictrum majus.**Tithymallus helioscopius.**Tilia.**Telephium vulgare.**Trifolium acetosum, oxys.**Trifolium corniculatū maius & minus**Trifolium aquaticum.**Tussilago.**Typha.**Tragopogon fl. luteo.**Tormentilla.**Valeriana sylvestris.**Vaccinia palustris.**Vicia.**Viola aquatica.**Veronica mas repens.**Veronica Teucrij facie.**Veronica minor surrecta repens.**Verbascum mas, fœmina.**Viola tricolor.**Unifolium.**Urtica & Lamij varia species.*

F I N I S.

I N D E X

RERVM ET VERBORVM

MEMORABILIVM.

A.

A Bies pag. 118. ejus caudici Fungus adna-	
scitur.	40
Acaria altera Mathioli Cythisi species.	71
de Acanaceis.	120
Acanthium est Carduus.	123
Acanus.	121
Acer sapor, 159. unde, 170. caliditatem ar-	
guit.	165
Acria & salsa excitant expultricem testium &	
vasorum assistentium facultatem.	150
Acris & dulcis sapor in Myrrhida.	162
Acerbus sapor, 159. cum amaro miscetur, 161.	
frigiditatem indicat.	165
Acerba inodora.	173
Acetum contrarias habet facultates.	165
Acidus sapor quis, 159. unde fiat, 166, 170. fri-	
giditatem indicat.	165, 167
Acinus quid, 116. Pomi genus.	ibid.
Aconiti genera.	124
Acorus ubi nascatur, 179. ejus radix genicu-	
lata.	47
Æmilii Macer.	205
<i>Άγρια Φυτά</i> quæ Theophrasto.	320
Ala in Plantis quid.	40
Alcea.	107
Alexipharmaca.	155
Alimentum quid. 137, 189, 190, 192. de eo	
multa.	187, & seqq.
Alimentorum differentia, 189. eorum inven-	
trices ratio, experientia.	194. &c.
Alimenta cuncta dulcia, 196. cuncta medica-	
mentosa, 188, 189. qui in nostro corpore	
mutentur.	189
Alimentum Plantarum ubi coquatur.	31
Allii succus venenum.	197
Aloe inodora fere.	174
Aloisius Anguillara.	210
Alterantia occulta proprietate.	154
Althea.	107
Amarus sapor quis, 160. qui gignatur, 172.	
S	cali-

INDEX.

caliditatem indicat, 164, 166. grati odor	18
primordium.	18
Amara inodora, 180. calida & sicca.	ibid
Amygdala.	18
Amygdali quando florent.	2
Anagyris differt à Laburno.	7
Androsæmon Hyperici species.	10
Andreas Cæsalpinus, 208. ejus ordo in libr	21
de stirpibus.	21
Anemones radix.	4
Anemone ut à Ranunculo differat.	6
Anguria.	111, 11
Animalium ventri similis radix Plantarum, 3	3
cum Animalibus Plantæ comparandæ.	2
Anisi folia.	5
Anodyna.	15
Antirrhinum.	11
Apicius de re cibaria scripsit.	21
Apij radix.	4
Apios species Tithymali.	8
Appendices stirpium.	3
Apulejus.	20
Aquifolium.	11
Aquosus sapor.	10
Arabes qui de re Herbaria scripserunt.	20
Arbos quid.	6
Arbores ἀγερποι, 61. cachri producentes	11
41. trifolia, 70. Fruticibus perfectiores, 219	12
mites ex fructu cognosci.	12
Arborum divisio, 114. earum brachia, 27. c	11
cis frondes.	ibid
Argemone.	10
Ari radix cocta alimentum est.	19
Aristolochiæ radix uterum purgat.	9
Aristotelis libri duo de Plantis.	20
Aristoteles quas aves apodas vocaverit, 36. ej	16
opinio de saporum differentiis.	16
Artemisia cur μόνον λαν dicta.	5
Artes pulcherrimæ unionibus similes.	1
Artium omnium studia difficillima.	1
Alcyron Hyperici genus.	10
Asphodeli radix.	4
Athenæus.	21
Avenæ semen quale.	8
Avetrees.	20
Aves apodes quæ.	3
Austerus sapor quis, 159, 201. qui generetur.	17
Aultera inodora.	17
Autores veteres de re Herbaria.	20

INDEX.

B.

<i>Βαλανηρα</i> .	115
Bateca.	111
Bacca.	116
Bacciferæ Plantæ.	120
Blattaria Verbasum est.	82
Blitum tricolor.	52
Brassica lac gignit, 146. acris & amara, eius folia.	162. 77
Brassica monospermos Penæ.	77
Bulbi cur fibras subtus habent.	33
Bulbonaca.	90
Bursa pastoria.	110

C.

<i>Αχρυσ</i> pilula.	41
Cactus.	123
Casalpini opinio de Herbæ & Cremij significatione, 64. ejus libri de Plantis.	208
Calamus aromaticus siccatus tantum olet.	179
Calida in primo gradu, 139. in secundo, tertio, quarto.	139 140
Calida an magis quàm frigida urinam creant.	144
Calidos saporos non omnes denotare eundem caliditatis gradum.	165
Caliditatem indicantes saporos.	164
à Calore fieri concoctionem.	178
Calix florum.	35
Campana peregrina.	95
Campanæ coeruleæ flos.	57
Cantharides ex Cynorhodi spongia.	41
Capparidis radix grandis.	48
Capreoli in Plantis quid.	40
Caput radices, 40. in Papavere.	108
Carduorum genera.	122
Carduus fullonius, 122. stellatus.	105
Carnem generantia.	151
Caro pars in Plantis similis.	23
Carolus Clusius.	207
Cartilago.	25
Caryophyllorum genera.	90, 91
Castavi panes Indici.	97
Castanea non est Quercus.	115
Cataputia minor.	87
Cato.	215
Cauda radices.	40
Caedex Arborum caulis.	25
Caulis quid, 26. interdum floris pediculus, 35. cauli quadrato qualis ordo foliorum.	55

INDEX.

Caulium differentiae.	45
Centaurij majoris radix dura, 47. minoris exiguua.	48
Centaurium Iacea est.	101
Cerebrum à nonnullis dicitur medulla Plantarum.	34
Cerebrum juvatur odoribus.	183
Cerrhus.	115
Chamæiris.	97
Chamæleon albus an habeat pediculum caulemve.	36
Chelidoni majoris succus, 24. radix.	48
Chermesina purpura.	43
Chondryllæ etymon.	75
Christophorus Acolta.	208
Cicer Legumen.	113
Cichorij & Chondrillæ discrimen.	75
Cicuta non est frigida quarto gradu.	140
Cinnamomum siccatum tantum olet, 179. (juscortex & matrix.	50
Cinara est Carduus.	123
Claviculæ.	40
Coepæ succus potus venenum est.	197
Colocynthis.	172, 174
Color radicum, 46, 50, 51. foliorum, 52. foliorum florum, 57. seminum, & fractuum.	60
Color Violaceus.	88
Columella.	211
Concoctio omnis à calore.	178
Coni & conaria quid.	118
Coniferæ Arbores.	118
Consolidæ quæ Herbæ.	69
Convolvuli seu Smilacris flos.	57
Cor dicta medulla Plantarum.	34
Coris Hyperici genus.	106
Cornu Papaveris.	109
Corona imperialis Lilij genus.	92
Corpus radices.	40
Cortice quænam partes vestiantur.	33
Costa Plantaginis.	24
Cremium quid, 63. Herba perfectius.	219
Crines.	40
Cucumerum genera.	111, 112
Cucumeri pepo.	112
Cucurbita.	112
Cutis five membrana Plantarum.	23, 25
Cyanus Iacææ est species.	105
Cyclaminis radix, 46. uterum purgat,	154
Cyperis genera, 78. radix.	46
Cylthi genera.	127
Cythifus inter Frutices.	71

INDEX.

D.

Dentaria nodosa.	40
Digitalis flos.	57
Diocles.	195
Dioscoridis libri, 125. cur Chamæleonem al- bum acaulon vocarit, 36. ejus Malaba- thron sine radice esse falsum putat autor.	31
Diuretica.	145
Dolorem sedantia.	150
Doronicum.	125
Δρύς.	42, 114
Dulcia nos nutrire, 195. caliditatem indicare.	164
Dulcis sapor, 160. cum acerbis miscetur, 161. non indicat excessum caloris primi gradus.	165
165. ejus atque pinguis discrimen.	171
Dulces quasdam radices venenosas esse.	197

E.

Εἴληες.	40
Epithymi Attici vis.	154
Equisetum.	97
Esula species Tithymali, 87. quomodo à Lina- ria distinguatur.	80
Exasperantia quæ.	143
Experientia monstrat occultas qualitates, 184. ea qui fiat.	ibid.
Experientia & ratione facultates alterantes cognosci, 157. item nutrientes. 193, & seq.	
Εὐόδμοι & δῶδη.	163

F.

Faba Legumen, 113. eam laxasse patris al- vum.	186
Fabius Columna.	210
Facultas Plantis duplex inest, 136, 139. prima quæ, ibid. secunda, 141. tertia. 143, 144	
Facultatis alterantis primæ secundæque gra- dus.	139
Facultatis Plantarum indagandi modus.	157
Fagus.	115
Fibra quid Theophrasto, 24. illi venæ assimi- latæ in Plantis.	24
Ficni fructus sine flore.	29
Ficus radix, 46. cito per alvum fructus ejus transit.	192
Ficus infernalis.	108

INDEX.

Figura radicum, 46. caulium, 49. foliorum, 51 foliorum florum, 56. seminum & fructuum	
59	
Figura non cognosci Plantarum vires.	151
Filix flore & semine caret.	3
Flatulenta non augere semen.	141
Florentes Plantæ prius inspiciundæ.	12
Flores stamina, stylus, folia, umbilicus. 37. ejus nomine quid denotetur.	51
Florum differentia, 56. partes, 36. 37. in co rum foliis partes diversæ.	178
Florum pediculi interdum caules.	31
ex Flore quæ Herbæ cognoscantur.	69
Florum usus in Plantis.	130
Florum papilionacei.	57
Flores non ob fructum dari Stirpibus.	29
Flos Africanus.	91
Florilegium quid, ejusque conficiendi modus, 212. tituli.	215
Foeniculum totum calescit.	177
Foenumgræcum Trifolium est.	73
Fœtida ad uteri suffocationem.	72, 73
Fœtidæ Stirpes cujusnam tēperamenti. 180, 181	
Folia ad quid Plantis data, 27, 28, 29. ex quibus partibus continent, 34. eorum differentia, 53. partes propriæ.	40
Folia florum quæ, 37. eorum differentia. 56	
ex Folijs quæ Plantarum genera cognoscantur.	69
Forma Plantæ quid auctori, 22. ea primum di scenda. ibid. sæpius inspicienda, 131. ejus diversitas à partium varietatibus, 23. eam cuique Plantarum speciei propriam.	22
Frigiditatem indicantes sapes.	164
Frigidum nullum in quarto gradu cognitum au tori, 140. nullum in quarto gradu siccū. 169	
Frigida in primo, secundo, & tertio gradu. 140	
Fructus nomen quid significet, 59, 61. partes, 38. differentia, 59. umbilicus.	37
ex Fructu quæ Stirpes cognoscantur.	69
Fructum quæ ferant sine flore.	29
Frutex quid.	63
Erutices trifolij.	71
Frumenti genera.	85
Frumentacea.	ibid.
Fungus abietis,	40
Fungus quintum plantarum genus.	67
Fungorum venenum.	155
de Fungis liber Clusij.	237

I N D E X.

G.

G Aleni libri de Plantis.	204
G Galenus cum Theophrasto conciliatus.	174
Galeopfidis flores, 81. florum folia.	57
Galla in folijs Quercus & salviæ, 41. in Ledo Alpino Clusij.	ibids
Garzias ab Orto.	208
Gasparus Bauhinus.	209
Geranij genera.	109
Glans qualis fructus.	115
Glandiferæ Arbores.	114
Gluten ad glutinandas Plantas.	134
Glycyrhizæ contrariæ facultates.	165
Gratus temperamentorum in Plantis, ut cognoscantur.	165
Gramen unde dicitur, 85. ejus species.	84
Graminis vulgaris radix.	48
Granum tinctorum.	43

H.

H Fderæ floris vires.	177
H Heliotropium.	124, 158
Hemerocalles.	92
Herba paralyfis.	83
Herba quid.	64, 65
Hermolaus Barbarus.	203
Hesperus.	89
Hieracij genera.	76
Hieracium flore purpureo.	76
Hieronymus Tragus.	205
Hippocratis opinio falsa.	221
Huicæ Plantæ Indicæ vis memorabilis.	96
Homo omnium finis.	137
Hordei semer.	86
Horti hyemales qui parandi.	132, 133, 134, 135
Humor Plantarum.	24
Humida facile putrescunt.	191
Humida quæ.	140
Humectantes sapes.	168, 169
Hyacinthi genera.	101, seqq.
Hyacinthus Indicus.	122
Hyacinthus comosus albus.	103
Hyoscyamus non est frigidus quarto gradu.	147
Hyperici genera.	106

I.

I Aceæ genera.	104, 105
Iacea montana Dalechampi non est Iacea.	105

INDEX.

Jacobus Dalechampius.	204, 208
Jacobus Tabernæmontanus.	130
Ibiscus.	107
Ἰδοσυκρησία.	199
Iesmini flos.	29, 177
Ilex Quercus genus.	115
Ilex coccigera.	43
Indurantiæ medicamenta.	142
Inspidus sapor.	160, 165, 167
Intybaceæ Herbæ.	75
Ioannes Costæus.	210
Ioannes Pona Pharmacopæus Veronensis.	208
Ioannes Thalius.	210
Iridis genera, 96. ubi nascatur, 179. ejus radix geniculata. 47. ei fructus sine flore, 29. ejus radix siccata plus olet quam viridis. 179	
Iridis Tripolitanae flos.	96
Iuncus.	77
Iuncus triangularis.	78
Iuncus floridus Mathioli est Cyperus rotundus auctori.	78
Iuncus odoratus.	ibid.
Juglans cæchrim fert.	41
Julius Cæsar Scaliger.	202

K.

Κάκοδμα.	164
Κακόχυμα.	192
Κάρυον.	119
Keyri Arabum.	89
Κόκκ@.	43
Κολοκύνθη.	112

L.

Lac gignentes Herbæ.	146, 147
Lactariæ Herbæ.	87
Lactuca lac in mammis profert.	146
Lactuca Sylvestris.	84
Lagopus Trifolium dicitur.	74
Lanium.	81
Lanium verum Plinij.	53
Lasfer.	25
Lathyrus.	114
Ledum Alpinum Clusij gallam fert.	41
Leguminum genera.	113
Lentis	

INDEX.

Lentis palustris radices.	32
Lens legumen.	113
Leonardus Fuchsius.	206
Leucacantha.	123
Leucographis.	ibid.
Leucoij descriptio.	88, 89
Leucoium bulbosum Theophrasti.	89, 95
Leucoium Fuchsi.	90
Lignum est medulla caudicis.	34
Lilij genera, 91. radix bulbifera,	39
Lilium rubens bulbosum.	40
Lilium Persicum.	92
Liliasphodelus.	ibid.
Lini & Linariæ genera.	80
Lithospermum.	109
Lobelius.	207
Loti genera.	72
Lunaria regia, 90. laphanites.	ibid.
Lupinus.	114
Lycostonum Aconitum.	124
Lysimachia purpurea trifolia.	49

M.

M Alabathrum non est sine radice.	31
Μαλάχη.	107
Malva um genera.	ibid.
Malum Pomi genus.	116
Malum granatum.	118
Malum Punicum.	117, 118
Mandragora.	48, 155
Marcellus Virgilius.	203
Martagon Lilij genus.	92
Marrubij flores.	59
Materia saporum.	164, 170
Matrix ligni.	34
Meconium.	6
Medica.	73
Medicamentum quid.	137
Medium Dioscoridis Viola dicta.	90
Medulla radicis pars interna,	34
Medulla in caudice lignū & Matrix dicitur.	34
Mel acre est ac dulce.	161
Melchior Guilandinus.	203
Melilotus.	72
Memoria nostra est labilis, 128. in ea servan-	
dæ Plantarum formæ.	130
Menses qui moveantur.	145
Mentha.	81
Milij semen quale.	86
Milium solis.	110

I N D E X.

Milzarella. 53
Myrrhis acri dulcique sapore. 162

N.

Narcissus Liliū vocatus. 91, 92
Narcissi genera. 93, &c.
Narcissus montanus Theoph. 95
Narcissis nonnullis flos, sine fructu. 29
Narcotica. 103, 151, 167
Napellus. 126
Nasturtium. 67
Nasturtium Indicum. ibid.
Nervus Plantarum. 23
Nicolaus Monardes. 208
Nodi in Dentariæ quodam genere. 40
Nomina Plantarum quæ & quando discenda. 128
Nuciferæ Arbores. 117, 118
Nux Pomi genus. 116, 117

O.

Oculæ proprietates, 153. earum dignetio. 184
Oculus Fabæ. 38
Odorata cujus temperamenti, 178, 179. multa non sunt amara. 174
Odores foliorum, 53. radicum, 47. eorum differentia, 162. virtutes, 182. ex iis quæ Plantarum genera cognoscantur. 68
Odores incertius facultates Plantarum indicare quam sapores. 173, 174
Ὀμυγα Fabæ quid Aristoteli. 38
Ononis. 73, 74
Onopordus. 123
Onopyxus. ibid.
Opium, 25. ejus vis, 168. non est frigidum quarto gradu. 140
Ὀπὸν. 25
Orchides. 46, 70
Ordo librorū scribendorū, de re Herbaria. 219
Ori animalium radicem assimilavit Theoph. 31
Oribasius. 204
Orizæ semen. 86
Orobanche Legumen. 113
Orobis. ibid.
Os pars similis. 25
Osiridis flores. 80
Ὀσπερον. 113

I N D E X.

P.

Palladius.	211
Palmae caudex intus continet nervum.	24
Palma Christi ab Orchide differt.	70
Pancrati radix.	162
Panici semen.	86
Papaverum genera.	108
Papaver corniculatum.	155
Papaver rhoeas, 100. spinosum.	108
Pappas Indorum.	61
Πάππος.	43
Παραφράσεις.	39
Partes dissimilares communes, 30, 33. similes.	23, 24
Partium varietas diversas Plantarum formas constituit.	22
Partium enumeratio, 23. differentiae, 44. dissimilariarum enumeratio, 26. propriarum enumeratio.	39, 40
Partibus humani corporis certis Plantae destinatae.	156
Pediculus floris & fructus principium.	29
Pentaphyllum.	74
Peplus.	87
Pepo.	111, 112
Perfectae plantae quae, 30. quando discendae.	127
Perfoliata.	106
Περσική.	39, 59
Petiolus foliorum.	35
Petroselinum.	177
Petrus Andreas Matthiolus.	203, 207
Petrus Bellonius.	208
Petrus Pena.	207
Phaseolus.	113
Philosophia Herbaria difficilis.	15
Phlomidis.	83
Phocarum solertia.	13
Phylitis.	32
Pilosas radices quae habeant.	39
pilosellae pili in foliis.	43
Pimpinellae Polonicae granula.	39
Pinguis sapor.	165, 168, 171
Pinus, 118. cachri producit.	41
Piscatores ineptos qui imitentur.	114
Pistachia.	119
Pistolochiae radix cava.	47
	Pisum.

INDEX.

Pisum.	11
Paulus Aegineta.	20
Plantaginis nervus costa dicitur.	2
Planta res varia est ac multiplex.	32
Plantarum tot differentiae quot formae diversitates, 22. naturae cognitu difficiles, 15. ad exactam cognitionem quae conferant, 21. eas depingendi ratio, 133. seqq. agglutinandi ratio, ibid. perfectas ante imperfectas esse discendas.	127
Plantae perfectae quae auctori, 30. umbelliferae, 59. alijs Plantis innascentes.	31
in Plantis quae primum discenda.	21
Platonis opinio falsa.	221
Plinius correctus, 101. lapsus eius, 42. locus animadversus, 93. libri de Stirpibus.	204
Polyacantha.	123
Polypodio inesse contrarias facultates.	165
<i>Πόα</i> quid proprie.	85
Pomiferae Arbores.	119
Poma Cybeles.	117
Pomum quid auctori.	ibid.
Pomorum genera.	116, 117
Positio radicum, 48. foliorum, 55. florum, 58. fractuum.	61
Primae facultates.	138
Prosper Alpinus.	210
Prunorum genera tria.	119
Pumices gignit Quercus.	42
Purgantia quae.	153
Pus movendi facultas.	144
Putrescentia facile, humida sunt.	191

Q.

Quartana à Lactuca & Brassica sanari visa.	185
Qualitates manifestas indicantes sapes, 164. occultae quae.	153
Quercus genera, 114. cachrin producit, 41. multa generat ob morbum, 42. folia gallam ferunt.	41

R.

Radix quid, 26. corticem exterius habet, 33. prius nota esse debet quam aliae partes, 138. ventri & ori animalium similis.	31
Radices geniculatae, 47. bulbosae, 40. pilosae, 39. dulces quaedam venenosae, 197. ex iis quae Herbae cognoscantur, 69. eas omnibus Plantis inesse, 30. earum differentiae, 46. fibrae, 33. partes	

INDEX.

partes externæ attrahunt, internæ conco-	quunt.	31
Radicibus quibusdam fructus nomen dari.		61
Ramus quid.		26
Ramorum differentia.		51
Ranunculorum genera, 97, 98. ab Anemone	differunt.	ibid.
Ranunculus nemorensis albus, 100. radice Scro-	phulariæ.	98
Ranunculi primum genus Dioscoridis.		99
Ratio alimentorum inventrix, 194. medica-	mentorum inventrix.	157
Recoctaria.		97
Rembertus Dodonæus.		207
Rosæ floris temperamentum.		180
Rosæ sylvestris spongia.		40
Rosæ flosculi aurei, 37. ejus odorem quis non	sustinet, 186. ejus odore moriuntur scara-	bei.
		181
Raphani radix.		48
<i>Ῥαφανώδεις</i> radices.		40
Robur.		115
Ruellij opinio de Cremio.		64
in Rupicapra ventre inveniri radicem Doroni-	ci.	125
Ruta Capraria.		155
Ruta Sylvestris Dioscor.		168
Rusci radiceis sapor.		161

S.

SAl chymicorum.		166
Salem cur pecoribus obijciunt pastores.		150
Salsus sapor, 160. caliditatem indicat, 164, 166.	quibus Plantis inest, 60. unde fiat.	171
Salia inodora.		174
Sanguis Aristoteli pars animalis.		23
In Sano corpore facienda experientia.		199
Sapores qualitaturn manifestarum indices cer-	tissimi, 158. 166, seqq. eorum differentia,	
158. seqq. materia quibus inhærent singuli,	170. Suaves qui, 191. mixti, 161. boni cum	
bonis odoribus.		182
Ex sapore & odore quæ Stirpium genera co-	gnoscantur.	68
Satyria.		70
Saxifragiæ.		69
Scabiosæ genera.		103, 104
Scabiosa montana Dalechampi j Iacea non est.		105
Scabiosa Pannonica Clusij.		104

Sca-

INDEX.

Scaligeri opinio de Cremio, 64, 65. de usu flo- rum ac foliorum.	27
Scarabei odore Rosæ moriuntur.	181
Scientiarum omnium studia difficillima.	13
Scientiæ & artes quomodo Tyronibus traden- dæ.	14
Scientia Plantaria qui exacte cognoscenda.	21
Scirpi Iuncorum.	77
Scolymus.	123
Scordium.	162
ad Scorpionis morsus.	158
Scrophularia.	158
Secale.	86
Secundæ facultates medicamentorum, 141. ea- rum investigatio.	169
Semen Plantarum quid, 26, 59. ejus differen- tiæ, ibid. umbilicus, 38. principium ex quo radix ubi.	38
Semen argentia.	149
Sempervivi genera.	123
Sempervivi majoris sapor.	167
Sempervivum valet ad inflammationes.	185
Serratula Iacea est.	105
Siccæ Plantæ quæ magis olent viridibus.	179
Sicca in primo, secundo, & tertio gradu.	140
Siccitatem indicantes sapores.	168
Siciliana.	106
Σίχνα.	112
Σίχνοπέπων.	ibid.
Sideritis tertia Dioscor.	162
Similares & dissimilares partes.	23
Smyrniæ radix mollis.	47
Solanum manicum cerebrum petit.	155
Soldanella non est Brassica.	77
Sophonia Plinij.	52
Spatula foetida.	164
Spongia Rosæ Sylvestris.	40
Stamina floris.	37
Stephanus Aquæus.	204
Stoebe Salamantica Clusij Iacea non est.	105
Strammonium.	155
Strumea Plinij.	98
Stylus floris, 37. foliorum.	35
Suber Quercus genus.	115
Sacci pravi qui.	193
Sustrutex quid.	63, 64
Sarculus ramorum.	26

INDEX.

T.

à Tactili qualitate radicum differentia,	47
caulium.	50
Tactus temperamenti certissimus index.	158
Tanacetum Africanum autoris.	98
Tertiae Plantarum facultates alterantes.	143
Thapsiae vis.	155
Theca florum.	35
Theodorus Gaza Thessalonicensis Theophr.	
interpres.	201
Theophrasti Historia Plantarum, 200. ejus de	
saporibus opinio, 163. differentiae quas par-	
tibus Plantarum attribuit, 44. cum Galeno	
conciliatus, 174. eius loci emendati, 65, 107.	
locus obscurus animadversus.	24
Thlaspi genera.	110
Thlaspi clypeatum.	ibid.
Thlaspi Creticum.	184
Thora non est Aconitum.	125
Thymum minutum semen ferre.	29
Tithymalorum genera.	24, 86
Toimentilla.	75
Trifolij folia.	36
Trifoliorum genera.	71
Trifolij pratensis flores & fructus.	ibid.
Trifolium Salamanticum Clusij.	72
Trifolium bituminosum.	72
Tritici genera, 85. multum nutrit, 193. vulga-	
ris semen quale.	85
Tubera terrae nil aliud quam radices.	32
Tulepan Lilij genus.	92, 96
Typha.	79

V.

Varro.	130
Vena Plantarum pars similis.	24
ea fibris assimilata.	24
Venenorum vis, 154. ijs aliquos educatos.	197
Venenosa nonnulla dulcia.	197
Ventri animalium similis radix Plantarum.	31
Ventriculi officium.	190
Verbasci genera.	82
Vermiculus grani tinctorij.	43
Vicia legumen.	113
Vincæ pervincæ vis,	147
Vinosus sapor.	162
Viola.	88
Viola autumnalis Gallorum.	90
Viola	

INDEX.

Viola latifolia. ibid. mariana, 89. martiæ flo-	
res frigidi, 181. Barbara Dalechampi, 90.	
lutea, 89. matronalis.	8
Virgilius cur Narcissum purpureum dixerit.	9
Viticulæ.	4
Vitis annuli.	ibid
Umbilicus floris, 37. fructus, ib. seminis.	3
Umbilici Veneris folia concava.	5
Unguento cur pectus perfundebant antiqui.	18
Unionibus similes scientiæ.	1
Urinam ciendi facultas unde.	14
Urtica mortua.	8
Ufus Herbarum multiplex.	13
Xyridis flos.	9

Φ.

Φεύζαρον quid.

X.

Χέροψ.

113

Χόνδε.

76

FINIS.

014

... ..
... ..
... ..

REPORTED CASES

1911

1000

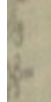
2 1

14

1

11

15

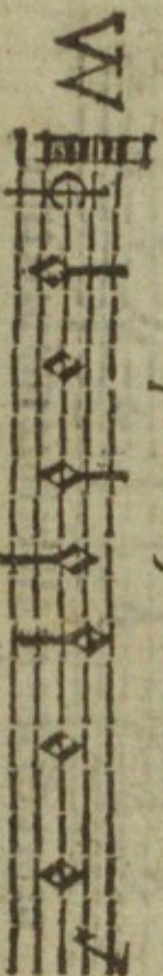

Dee Kichemathies Dordrup
Kor and Lamentable Part
Gut and Auld Chorus

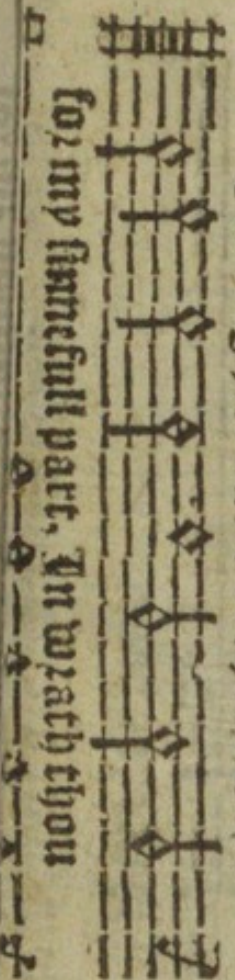
THE WHOLE
OF THE
OLD TESTAMENT
IN
THE
HEBREW
AND
ARABIC
LANGUAGES
WITH
A
NEW
TRANSLATION
AND
A
PREFACE
BY
J. H. W. L.

The count shall in hauing of
 his wife to doe him wrong;
 Nor his manservant nor his maide,
 nor Dre, nor Aile of his;
 Nor any other thing that to
 thy neighbour proper is.

The complaint of a Sinner.

Where righteousness doth lay, & do

for my sinfull part, In wraoth thou

Some say n
 That I am a sinner
 May live a good sinner

That being more
 This time of mine
 I may be sanctified,
 By grace of thine in
 So that I neuer fall,
 Into such mortall sin
 That my foes infern
 Reioyce my Death the

But bechase n
 From those infernall
 And from that lake so
 Calbercas no mercy g
 And I shall find the

Handwritten musical notation on five-line staves, featuring diamond-shaped notes and vertical stems. The notation is arranged in four systems, each corresponding to a line of text below it.

land. Ever from the house where in thou

didst in thraldome live a slave : None

other Gods at all before my presence

thalt thou have.

No manner craven Image shalt

Th,

ry gate,

id:

inne,

id.

repeat,

fore I aske,

have.

ry I aske,

lute,

Handwritten musical notation on a five-line staff, featuring various note values and a clef.

Handwritten text, likely a page number or reference, appearing as "110 B" and "110 B".

nor in the earth below
Nor in the waters beneath the earth
to them thou shalt not bow.

